

HER HVILER...

Kjente personer på kirkegårdene i Oslo sentrum

*Denne Plade gemmer og de jordiske Levninger
af Marie Elisabeth Adeler,
enke efter General Wackenitz,
der i følge eget Ønske nedsattes i samme Grav
for at være samlet med den Mand,
hun i Livet saa høit elskede
og i 33 Aar var forenet med.*

Hun fulgte ham den 26d September 1811.

*Roeligt hvile Eders Støv i Graven!
Evig fryde sig Eders Aand hos Gud!
Hædret være Eders Minde iblandt os,
indtil vi see Eder igjen i en bedre Verden.*

Inskripsjon på gravmonument på Krist kirkegård

HER HVILER...

Kjente personer på kirkegårdene i Oslo sentrum

Tekst: Øyvind Haaland (redaktør) og Mari Mellum

Foto: Torgeir Haugaard

Kart: Blanke Ark

Oslo kommune Gravferdsetaten 1999

Innhold

Innledning	6
Vår Frelsers gravlund	10
Æreslunden	16
Vestre del	44
Søndre del	58
Østre del	82
Nordre del	106
Gamle Aker kirkegård	132
Krist kirkegård	142
Monumenter og symboler	150
Register	156
Kilder	170

Innledning

Innledning

En dag du har god tid, bør du rusle en tur på Oslos gamle kirkegårder. Blant gamle navn, titler og gravmonumenter er det lett å få en følelse av å leve i forrige århundre, og stadig vekk vil du møte kjente navn. Sentralt på Vår Frelzers gravlund ligger Henrik Ibsen og Bjørnstjerne Bjørnson begravet, med Edvard Munch like i nærheten. Arbeiderlederen Martin Tranmæl har funnet sin evige hvile ved siden av den konservative politiker C. J. Hambro, mens kranglefantene Henrik Wergeland og Johan Sebastian Welhaven heldigvis har fått en liten kolle mellom seg.

Denne boken er en historisk guide til de tre gamle gravlundene i Oslo sentrum. Vi har valgt ut 200 av de mest kjente personene som er gravlagt her, og skrevet noen ord om hver av dem. Gravstedene deres har fått nummer fra 1 til 200, og de er merket av på kartene i boken slik at du skal kunne finne dem. Rekkefølgen på numrene er slik at den utgjør en naturlig spasertur rundt på kirkegårdene.

Det er ikke alltid like enkelt å finne igjen gravstedene i virkeligheten, men de fleste steder finnes det en sti, hekk, mur eller bygning å orientere seg ut fra.

Vår Frelzers gravlund er den klart største av de tre kirkegårdene i boken. Det er også der de fleste berømthetene ligger gravlagt. Derfor har vi delt opp denne i fem deler som omtales hver for seg.

Gamle Aker kirkegård, som ligger bare et steinkast unna, er også med i boken.

Den vesle Krist kirkegård ved Trefoldighetskirken er den siste vi har inkludert. Den er nok ukjent for mange, siden den har stått avlåst og forfalt i mange år. Men også her finner vi betydningsfulle mennesker, og høsten 1999 ble kirkegården omsider rehabilitert og gjenåpnet for publikum.

Vi regner med at de færreste vil være helt enige i det utvalget vi har gjort. Denne gangen satte vi altså strek ved 200 navn, men vi kunne godt ha skrevet om 500 eller 700 personer. Vi har formulert en del kriterier underveis, blant annet har vi utelatt en del professorer og politikere for å

få en viss bredde i utvalget, men til syvende og sist er det en smakssak hvem man ønsker å omtale i en slik bok.

En ting vi i alle fall har oppdaget, er at det opp gjennom årene har vært demonstrert mye historieløshet ved at kjente personers graver har blitt festet bort på nytt. På Vår Frelsers gravlund har dette skjedd med blant annet eidsvollsmannen Peter Hount, komponisten Waldemar Thrane, maleren Johan F. Eckersberg og bokmåls pioneren Knud Knudsen. Også på Krist kirkegård er monumentene etter mange kjente personer fjernet, det gjelder blant annet bondeopprøreren Christian Lofthuus, eidsvollsmannen Daniel Frederik Petersen og generalmajor Frederik Gottschalck Haxthausen, som var prins Christian Frederiks nære rådgiver.

Boken du nå holder i hånden er et forsøk fra Gravferdsetatens side på å bøte på denne historieløsheten.

Vår Frelsers gravlund

Vår Frelasers gravlund

Etter at det ble forbudt å gravlegge mennesker inne i kirkene, måtte Christiania by på begynnelsen av 1800-tallet se seg om etter et sted å anlegge gravlund. Det kom samtidig et pålegg om at kirkegårdene måtte ligge utenfor bykjernen, så en utvidelse av kirkegården som på den tiden var rundt Vor Frelasers Kirke (nå Oslo domkirke), var ikke aktuelt.

Valget falt på den såkalte Calmeyerløkka i Bymarka. Den nye gravlund ble innviet sommeren 1808, og den første gravlagte var presteenken Anna Thulesius (59). Senere ble gravlund utvidet til å omfatte flere av løkkene omkring.

I 1811 ble Vaterlands kirkegård nedlagt. Da var Vår Frelasers gravlund i mange år den eneste kirkegården for byens sivile innbyggere (de militære ble gravlagt på Christ kirkegård). Men en koleraepidemi i 1833 gjorde at behovet for nye gravplasser ble prekært, og man anla kolerakirkegårder flere steder. En av dem lå på Ankerløkka, der Yrkesskolens hybelhus ligger nå. Dette ble snart byens ordinære kirkegård, det vil si at alle som ikke hadde råd til å betale festeavgift, ble gravlagt her. Etter at kirkegården på Ankerløkka ble oversvømt, ble den erstattet at det som i dag er Sofienbergparken.

Dermed oppsto et visst klasseskille. Vår Frelasers gravlund fikk et eksklusivt preg med flotte familiegraver, mens de fattige ble lagt i massegraver andre steder.

I 1911 var gravlund full. Etter den tid ble det bare opprettet nye gravsteder der festetiden hadde utløpt. Etter 1952 er det ikke opprettet flere gravsteder på Vår Frelasers gravlund, men det er fremdeles anledning til å sette ned urner i gamle familiegraver.

I årene fra 1955 ble steinrammene rundt mange graver fjernet for å lette vedlikeholdet. Dette gjorde at store deler av gravlund mistet mye av sitt særpreg.

Men det viktigste særpreget ved Vår Frelasers gravlund er den unike samlingen av historiske kvinner og menn som er gravlagt her. Etter at Norge i 1814 fikk et slags selvstyre, måtte nasjonen bygges opp fra bunnen av, både politisk, økonomisk og kulturelt. Her finner vi menneskene som gjorde det.

Æreslunden

Ideen om en æreslund for landets mest betydningsfulle borgere oppsto rundt forrige århundreskifte. Området nord for den vesle kollen som i dag ligger i midten av gravlunden, ble avsatt til formålet. I 1903 ble maleren Hans Gude (**16**) den første gravlagte her.

I mange år var det Oslo menigheters fellesråd som avgjorde hvem som var verdig å få en plass blant landets store kvinner og menn. I 1972 overtok kommunens formannsskap jobben. Dette var nok et vanskelig ansvar, og ordningen rant etter hvert ut i sanden.

Etter at Borghild Hammerich (**40**) fikk sin grav i 1981, er det ikke opprettet nye graver i æreslunden. Den vil sannsynligvis bli bevart slik den er i dag, som et kulturhistorisk minne fra en nasjonsbyggende epoke som egentlig er avsluttet.

Bygningene

Det var meningen helt fra begynnelsen av at kirkegården skulle utstyres med et kapell. Først i 1864 ble det oppført, i gravlundens østre del. Det har senere blitt forandret en rekke ganger. Per Vigeland har malt et veggmaleri inne i kapellet.

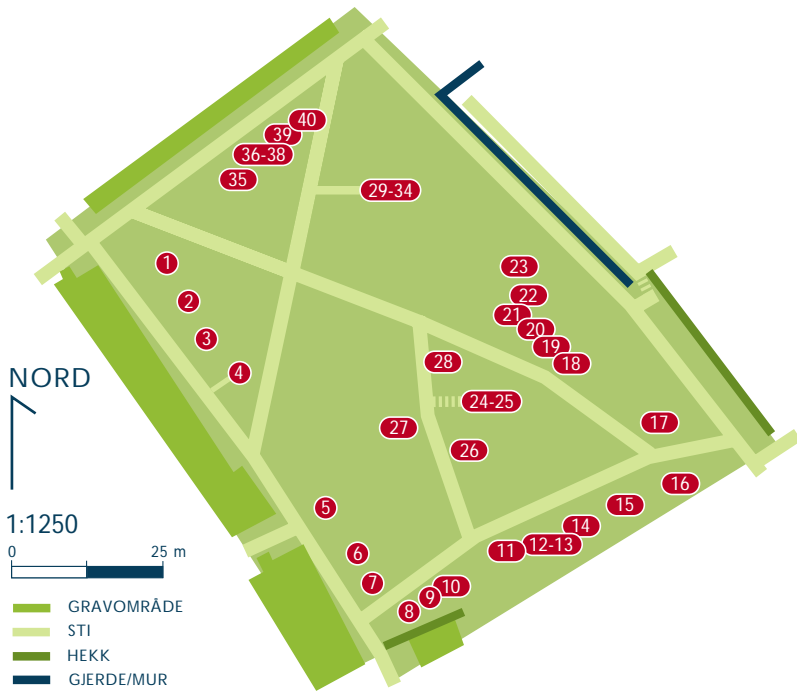
I nordenden av gravlunden er det en driftsbygning fra 1965, som huser Gravferdsetaten og Kirkelig fellesråd (de to virksomhetene gikk tidligere under navnet Oslo kommune Kirkevergen).

På toppen av kollen bak æreslunden er det et lite klokketårn. Det har aldri blitt brukt til å varsle begravelser, men for å gi arbeiderne på gravlunden signal om arbeidstidens begynnelse og slutt.

Vår Frelsers gravlund
Æreslunden

Vår Frelsers gravlund
Æreslunden

1 Johan Sverdrup

1816–1892

Politiker

Juristen Johan Sverdrup er kanskje den mest innflytelsesrike politikeren i Norge i forrige århundre. I over 30 år satt han på Stortinget, nesten halvparten av dem som stortingspresident. Han greide å samle bøndene og de radikale i byene om sin venstrebevegelse. Da Norges Venstreforening formelt ble stiftet i 1884, var det landets første politiske parti. Sverdrup ble foreningens første leder.

Målet til Johan Sverdrup var å innføre parlamentarisme, altså den skikk at regjeringen må gå av hvis den ikke lenger har Stortingets tillit. «All makt i denne sal» var slagordet hans, men han mente at makten på sikt burde balanseres ved at regjeringen fikk rett til å oppløse Stortinget og skrive ut nyvalg.

Etter at Christian Selmer (**132**) ble dømt av riksretten og måtte gå av, og Stortinget heller ikke kunne samarbeide med Christian Homann Schweigaards (**118**) «aprilministerium», måtte kong Oscar II bøye seg og be Sverdrup om å danne regjering. Dermed fikk Norge sin første Venstre-regjering, og parlamentarismen hadde for første gang slått gjennom.

Ironisk nok ble Sverdrup selv det neste offeret for sitt nyvunne prinsipp, idet Stortinget vedtok mistillit mot hans regjering året etter. Årsaken var en splittelse innad i Venstre, der flertallet samlet seg under Johannes Steen (**41**). Høyres Emil Stang (**178**) overtok da som statsminister.

I tillegg til sin innsats som politiker var Sverdrup en periode direktør for Norges Hypotekbank, og han var redaktør for avisen Verdens Gang (en annen avis enn dagens VG) i tre år. Men det var politikken han ofret seg for. Da han endelig kom til makten, var han blitt giktsyk, irritabel og venneløs, og alt han satt igjen med var en høy personlig gjeld.

Sverdrup ble begravet fra Trefoldighetskirken på statens regning.

Bysten på graven er utført av Gustav Lærum.

2 Marcus Møller Thrane

1817–1890

Arbeiderleder

Marcus Thrane var ikke selv av arbeiderslekt. Hans far var riksbanksjef David Thrane, en av komponisten Waldemar Thranes 21 søsken. Da Marcus Thrane var ung, ble imidlertid faren dømt for et stort underslag, og den borgerlige familien ble dermed sterkt skandalisert.

Thrane's politiske engasjement ble vakt i kriseårene 1847–1848. Han arbeidet som lærer ved blåfargeverket på Modum, men mistet jobben sammen med hundrevis av arbeidere. Han stiftet da arbeiderforeninger i Drammen og Christiania, og begynte å gi ut «Arbeider-Foreningernes Blad».

I bladet sitt tegnet han en gang en sarkastisk tegning av en arbeider som sto utenfor det nye botsfengselet og utbrøt: «Nei, for et herlig byggverk! Tenk så mye som i våre dager blir gjort for fattigfolk!» På dette tidspunktet drømte nok ikke Thrane om at han selv en dag skulle sitte der.

Arbeiderbevegelsen vokste med rekordfart, og hadde snart 30 000 medlemmer – ikke bare arbeidere, men også småbønder. Thranittene gikk inn for endringer på en rekke samfunnsområder, men i bunnen lå kravet om allmenn stemmerett.

Selv om Thrane skal ha vært en ganske kjedelig taler, hadde han et skarpt hode. Uten å kjenne til Karl Marx påviste han at historien er preget av klassekamp, og det var denne kampen han ønsket å føre.

I 1851 trakk han seg overraskende som leder for bevegelsen, til fordel for Theodor Abildgaard (129). Samme år ble hele lederskapet arrestert fordi de hadde diskutert muligheten for revolusjon. Det betydde slutten på Norges første arbeiderbevegelse.

Marcus Thrane utvandret senere til USA, der han også døde. Først i 1949 ble kisten hans fraktet hjem til Norge.

3 Martin Olsen Tranmæl

1879–1967

Politiker

Martin Tranmæl var oppvokst på en gård i Trøndelag, men gården måtte selges på tvangsauksjon på grunn av farens alkoholproblemer. Den eneste utdannelsen han fikk før han begynte som malerlærling i Chicago, var folkeskolen.

Under sine opphold i USA ble Tranmæl inspirert av de harde virkemidlene som ble tatt i bruk av de amerikanske fagforeningene. Tilbake i Norge sluttet han seg til den revolusjonære fløyen i Arbeiderpartiet. Men han ville ha et masseparti og ikke et eliteparti, og gikk derfor inn for å melde partiet ut av Den kommunistiske internasjonale.

Tranmæl ble en av Arbeiderpartiets viktigste menn, med fast plass i partiets sentralstyre i 45 år. Han ønsket selv å holde seg unna offentlige verv, ellers ville han ha vært en selvskreven statsministerkandidat.

I stedet drev han flere av partiets aviser. Som redaktør i «Ny Tid» måtte han sone en rekke fengselsstraffer for sine ærekrenkelses og oppfordringer til ulydighet. Han var i tillegg redaktør for partiorganet Social-Demokraten (nå Dagsavisen) fra 1921 til 1949.

Avholdssaken var en av Tranmæls hjertesaker. Opprinnelig var han også pasifist. Men da Hitler kom til makten i Tyskland, forlot han dette standpunktet og gikk inn for å ruste opp det norske forsvaret. Også på andre punkter var han med på å omstille Arbeiderpartiet til en mer moderat linje.

4 Carl Joachim Hambro

1885–1964

Redaktør og politiker

20 år gammel begynte C. J. Hambro sin karriere som journalist i Morgenbladet, en avis han senere ble sjefredaktør for.

Det var imidlertid som politiker han gjorde seg bemerket. I nesten 40 år satt han på Stortinget, og i store deler av tiden tilhørte han presidentskapet. Han var Norges delegerte til Folkeforbundet (forløperen til FN), og han satt ett år som president for Folkeforbundets forsamling.

Det C. J. Hambro vil bli husket for, er hans sindige opptreden i april dagene 1940. Da tyskerne angrep Norge, var det stortingspresident Hambro som skaffet et tog som brakte kongefamilien, regjeringen og mesteparten av Stortinget ut fra Oslo. På Elverum fikk han i stand et ekstraordinært møte der Stortinget ga regjeringen fullmakt til å arbeide på egen hånd inntil Stortinget igjen kunne samles på vanlig måte. På denne måten sørget han for at regjeringens arbeid i London i krigsårene hadde et tydelig konstitusjonelt grunnlag.

Etter krigen insisterte han på å kalle sammen det gamle Stortinget igjen, før det ble holdt nytt stortingsvalg. Mange syntes dette var unødvendig, men Hambro ønsket å følge de konstitusjonelle spillereglene, og det ble som han ville.

Selv tilbrakte han krigsårene i USA, der han talte Norges sak.

Høyremannen Hambro har blitt kalt Norges svar på Winston Churchill. Han hadde et kaldt hode og gjorde en viktig innsats under krigen, men fant aldri tilbake til fordums storhet etterpå.

5 Sigurd Hoel

1890–1960

Forfatter

Sigurd Hoel vokste opp i Odalen, men ble sendt til hovedstaden for å gjøre akademisk karriere. I bøkene sine henter han imidlertid mye fra bygdemiljøet. Dette gjelder blant annet hans siste bok, som også regnes som hans beste, «Trollringen».

Hoels gjennombrudd kom med «Syndere i sommersol», en munter satire. Forfatterens interesse for psykoanalyse kommer til syne både her og i «Veien til verdens ende», der han beskriver et barns oppvekst. I denne og senere romaner tar Hoel for seg hvordan samfunnet kan sees som individets fiende, blant annet fordi det undertrykker følelser og seksualliv.

Hoel var svært opptatt av hvordan fortiden preger oss, og romanene hans kjennetegnes av en veksling mellom ulike tidsepoker. Motiver han ofte skildrer, er forelskelse og ensomhet. I hans forfatterskap finnes en spenning mellom den innadvendte angst og ensomhet og det utadvendte samfunnsengasjement.

Hoel fikk også stor betydning som kritiker i Dagbladet og Arbeiderbladet (nå Dagsavisen), og som konsulent i Gyldendal Norsk Forlag.

I mellomkrigstiden utgjorde han sammen med Arnulf Øverland (9) og Helge Krog «Det radikale trekløveret». De gjorde opprør mot borgerlige konvensjoner og var talsmenn for et friere livssyn. Etter krigen stilnet opprøret noe. Hoel hadde mistet troen på kommunismen og var mindre engasjert i psykoanalysen. Men hele sitt liv kjempet han for ytringsfrihet, trosfrihet, toleranse og demokrati.

6 Olaf Jacob Martin Luther Bull

1883–1933

Dikter

Olaf Bull ga ut syv diktsamlinger og skrev to noveller, men dette ga ikke store inntekter. For å bedre økonomien skrev han også et par kriminalhistorier.

En folkekjær dikter har Bull aldri vært. Han var kjent som en vanskelig person, og følelsene hans svingte voldsomt. Dette kommer til syne i diktene hans, der han ofte uttrykker kjærlighet og hat til en og samme ting. Ofte tar han utgangspunkt i våren, døden, kjærligheten, ensomheten eller diktningen selv. Det kan virke som om han skrev om sine egne konflikter for å holde dem ut.

«Metope» er et av hans mest kjente dikt, men han skrev også blant annet «Pietá» og «Ignis Ardens».

Hans far var forfatteren Jacob Breda Bull, men de to hadde aldri noe godt forhold. En av hans venner var lyrikeren Herman Wildenvey (7).

7 Herman Theodor Wildenvey (eg. Portaas)

1886–1959

Dikter

Herman Wildenveys offisielle debut var som 21-åring med diktsamlingen «Nyinger», som fikk en strålende mottagelse. Hele opplaget ble revet bort i løpet av fire dager, og den unge dikteren ble mestererklært. Fem år tidligere hadde han imidlertid gitt ut diktsamlingen «Campanula» under

sitt egentlige navn, Herman Portaas, uten å slå gjennom.

I tiden mellom disse utgivelsene bodde han i USA. Det var for øvrig såvidt han kom seg dit: Skipet han reiste med forliste, og de aller fleste passasjerene omkom. Amerikaturen har han fortalt om i romanen «En lykkelig tid». Senere bodde han i lengre perioder i Paris og København. Den sistnevnte var en by han virkelig elsket.

Wildenvey ga ut en lang rekke diktsamlinger. De tidligste, som «Digte» og «Prismer», er humoristiske og gutteaktige. Senere, med «Kjærtegn», ble han noe mer søkende, men han beholdt den lette formen. Mellomkrigstiden var hans beste og mest produktive år. Han skrev også romaner og noveller, men disse er ikke helt på høyde med hans lyrikk.

Diktene hans er lett tilgjengelige, og ansees ikke for å romme noen stor selvransakelse. Ikke alle diktene hans var like gjennomarbeidet, ofte var det flyktige dikt om det flyktige. De beskriver øyeblikk og korte glimt av situasjoner og er preget av stor fantasi, humor og språklig oppfinnsomhet.

Mange har sagt om Wildenveys diktning at det er mer enn kunst, det er natur. Og Wildenvey selv skal ha vært en munter og elskelig person som strødde rundt seg med vers og ordspill. Damene falt lett for ham, men dikteren giftet seg etter hvert med sin Gisken, og de to slo seg ned i Stavern.

Gisken Wildenvey (1895–1985) var også forfatter, særlig kjent for Nordlandsfortellingene om Andrine. De to ligger i samme grav.

8 Alf Prøysen

1914–1970

Dikter

Sanger som «Julekveldsvisen» og «Du ska få en dag i mårå» har gjort Alf Prøysen til en av våre mest folkekjære diktere. Han skrev viser, noveller og barnefortellinger om tjenestefolket på bygdene, der satire og humor var mye brukte virkemidler. Leserne fikk dele husmannstilværelsen på godt og vondt, og på den måten skrev Prøysen bygdenes underklasse inn i litteraturhistorien.

Selv var han fra Ringsaker ved Mjøsa, og foreldrene hans var tjenestefolk på gårdene i området. Prøysen var navnet på stedet der Alf Prøysen

ble født, og hvor han ble til han var 24. Her utviklet han den nære tonen til publikum som preger alt han siden skapte, og herfra har han dialekten han skrev og sang på.

Prøysen betraktet lenge skrivingen og syngingen som en hobby, og det var først rett før krigen at han dro til Oslo for å leve av det. I 1945 kom den første novellesamlingen, «Dørstokken heme», og samme år slo han igjennom som visesanger. Fem år senere kom romanen «Trost i tak-lampa». Prøysen hadde sin faste spalte i Arbeiderbladet, og han fortalte historier i Barnetimen – blant annet de populære fortellingene om Teskje-kjerringa.

9 Ole Peter Arnulf Øverland

1889–1968

Forfatter

Arnulf Øverland var en stund usikker på om han skulle bli maler eller dikter. Han deltok på Høstutstillingen samme år som han debuterte med diktsamlingen «Den ensomme fest». Men boken vakte ikke større oppmerksomhet, ettersom folk var mer opptatt av to andre debutanter: Herman Wildenvey (7) og Olaf Bull (6).

Øverland avbrøt sine universitetsstudier og brukte et år på å lese Strindberg, noe som preger mye av hans diktning. Senere i livet var det de tyske filosofene Schopenhauer og Nietzsche som opptok ham, og etter hvert Marx og Freud. I en periode var Øverland svoren tilhenger av marxismen, og både borgerskapet og kirken fikk merke dikterens forakt. I denne perioden var det Øverland begynte å tenke over diktningens funksjon i samfunnet. Diktene skulle bety noe for andre, ikke bare for dikteren selv.

«Rent flagg» er et av hans kjente dikt mot kristendommen, og hans sosiale engasjement vises i dikt som «Du må ikke sove». Øverlands kanskje mest kjente diktsamling er «Hustavler». Den moralske forkynnelse er en viktig del av Øverlands diktning, andre sentrale elementer er satiren og det nasjonale. Stilen er gjerne bildefattig og puritansk, alt overflødig er skåret bort, og språket kan minne om en blanding av salmer og sagn. Ensomhet, angst og fortvilelse er mye brukte temaer.

Under den annen verdenskrig ble Øverlands dikt noe som hele

nasjonen kunne samles om. Tyskerne arresterte ham, men dikteren fortsatte å skrive på cellen sin, med innsmuglet blyant og dopapir. Da han ble forflyttet til konsentrasjonsleir i Tyskland, lærte en medfange seg diktene hans utenat, i tilfelle Øverland ikke skulle overleve.

Etter krigen vendte Øverland seg mot kommunismen, og han ble formann i Riksmålsforbundet. Han bodde i statens æresbolig Grotten, Henrik Wergelands (98) tidligere hjem. Diktene han skrev mot slutten av sitt liv, er langt mer idylliske og mindre kamplystne enn de tidligere.

10 Edvard Munch

1863–1944

Maler

Malerier som «Skrik» og «Madonna» har gjort Edvard Munch til en av verdens mest kjente malere. Til å begynne med ble imidlertid maleriene hans voldsomt kritisert for sin råhet, formløshet og sitt uferdige preg. Munchs deltagelse på en utstilling i Berlin vakte stor oppstand, og utstillingen ble stengt etter en uke.

Motivene i bildene sine hentet Munch hovedsakelig fra sitt hjem og fra Kristianiabohemen, en gruppe radikale kunstnere og intellektuelle. Munchs egne erfaringer ga innhold til kunsten. Døden opplevde han allerede som liten gutt. Hans mor, Laura Munch (196), døde da han var fem år, og ni år senere mistet han søsteren Sofie (197). Før Edvard fylte 25, døde faren, Christian Munch (195), og noen år senere mistet han sin bror. Munch selv hadde nerveproblemer i store perioder av sitt liv.

Allerede som 19-åring kom Munch inn i bohemi miljøet, og Christian Krohg (12) var den maleren som kom til å bety mest for ham de første årene. Kristianiabohemen var naturalister, og Munch lot seg påvirke i denne retningen. Men etter hvert brøt han med naturalismen. Han ville heller male sjelens liv, og han ville male virkeligheten slik han så den, ikke slik den faktisk var.

1886 ble Munchs gjennombruddsår. Da malte han «Det syke Barn», «Pubertet» og «Dagen derpå», tre bilder som har blitt stående som noen av hans hovedverk. Noen år senere begynte han å få en liten tilhenger-skare, og «Skrik» ble hans gjennombruddsverk innenfor ekspresjonismen.

Munchs dekorasjon av Universitetets aula er et av de fremste eksemplene på norsk monumentalkunst. Han ønsket å gjøre flere offentlige oppdrag, men fikk ikke gjennomslag for det. Han testamenterte likevel sine malerier til Oslo by, noe som ble begynnelsen til Munch-museet på Tøyen.

Munch stiftet aldri familie. Når han snakket om «barna sine», var det maleriene han siktet til. Han ville nødvendigvis skilles av med dem, og hvis han måtte selge et, lagde han gjerne en kopi til seg selv.

Bysten på graven er laget av Arne Durban.

11 Erik Theodor Werenskiold

1855–1938

Maler og tegner

I flere år tilhørte Erik Werenskiold den norske «kunstnerkolonien» i München. Her malte han flere bilder, blant annet en rekke portretter av sin far.

Men det var med sine eventyrtegninger Werenskiold virkelig slo igjennom. Han samarbeidet med Theodor Kittelsen om en eventyrbok for barn, og skapte med den det første klassiske verket innen norsk illustrasjonskunst. Etter dette illustrerte han blant annet Snorres kongesagaer. I sine senere malerier hentet han gjerne motiver fra Telemark.

Werenskiold var også en produktiv portrettmaler, og skildret ofte barn.

I Kunstnerforeningen var Werenskiold en sentral figur sammen med Christian Krohg (**12**) og Fritz Thaulow. Mens Krohg hevdet at all god kunst er internasjonal, representerte Werenskiold den nasjonale fløyen innen billedkunsten.

12 Christian Krohg

1852–1925

Maler og forfatter

Christian Krohg var ferdig utdannet jurist allerede da han var 21. Etter det utdannet han seg til maler, blant annet under Hans Gude (**16**) i Karlsruhe og i Berlin. Senere hadde han flere kortere opphold i Skagen, hvor noen av hans beste bilder ble til, deriblant «Babord litt».

Krohg mente malere måtte hente motiver fra samtiden. Han så kunsten som et samfunnsanliggende, ikke en privatsak. Selv fremstilte han ofte folk fra lavere sosiale lag og bidro dermed til økt oppmerksomhet rundt ulikheter i folks levekår. Dette gjelder for eksempel maleriet «Kampen for tilværelsen». Han var også en sentral portrettmaler, og har blant annet malt et kjent bilde av Johan Sverdrup (1).

Krohg var en selvstendig person med veloverveide meninger, og han fulgte sjelden flokken. Han var en ledende figur i den radikale Kristiania-bohemen. I 1886 ga han ut «Albertine», en roman om en arbeiderpike som ender som prostituert. Boken ble beslaglagt på grunn av sitt innhold.

En periode gikk det nedover med Krohg, og produksjonen stoppet opp. Han begynte da som journalist. Han skrev for Verdens Gang i 20 år (en annen avis enn dagens VG), hvor han laget portrettintervjuer og selv illustrerte dem med tegninger av personene. Senere tok han opp igjen malingen.

Krohg var dessuten direktør for det nystartede kunstakademiet i Kristiania, og spilte en vesentlig rolle i arbeidet for byggingen av Kunstneres Hus.

Christian Krohg var gift med Oda Krohg (13).

13 Oda (eg. Othilia Pauline Christine) Lasson Krohg

1860–1935

Maler

Oda Lasson studerte under blant annet Christian Krohg (12), som hun senere giftet seg med. Hun debuterte på Høstutstillingen i 1886 og malte deretter i nesten femti år, men produksjonen var uregelmessig og begrenset.

Tidlig i sin karriere malte hun bilder som signaliserte den kommende nyromantikken. Et eksempel er «Sommernatt ved Kristianiafjorden». Senere malte hun kraftig karakteriserte portretter, deriblant et av Aasta Hansteen (70). Christian Krohg og Hans Jæger introduserte henne for Kristiania-bohemen, en gruppe radikale kunstnere og intellektuelle, hvor Oda Krohg ble en sentral figur.

Oda og Christian Krohg var foreldrene til Per Krohg (81).

14 Thomas Fearnley

1802–1842

Maler

Thomas Fearnley var inspirert av J. C. Dahls kunst. De to bodde samtidig i Dresden, og utviklet et varmt vennskap. Dahl hadde store forventninger til den unge og livlige maleren.

Thomas Fearnley fremstilte gjerne det mektige og ville ved naturen. Fosser og ødemark var yndlingsmotivene, og slik var hans malerier helt i tråd med tidens romantiske idealer. «Slindebirken» og «Labrofoss» er to av hans hovedverker. Fearnleys styrke ligger først og fremst i komposisjonen av bildene.

Thomas Fearnley hadde lopper i blodet og reiste mye rundt i Europa. Spesielt godt trivdes han i Italia, hvor han fant mange motiver. Der og på sine andre reiser laget han en mengde skisser og småbilder. Til slutt bosatte han seg i München, hvor den lovende landskapsmaleren døde brått etter bare ett år.

Først i 1922 ble kisten hans flyttet til Vår Frelseres gravlund.

15 Johan Severin Svendsen

1840–1911

Komponist

Sammen med Edvard Grieg er Johan Svendsen den store representanten for gullalderen i norsk musikkhistorie. Han ble vår første betydelige symfoniker, samtidig som han var en av sin samtids viktigste dirigenter, blant annet for Musikkforeningen i Kristiania.

Allerede fra femårsalderen lærte Svendsen å spille fiolin av faren. Da han var 12 år gammel, ble han ansatt som klarinettist i militærmusikken. Senere ble han elev ved musikkonservatoriet i Leipzig, hvor han studerte komposisjon og skrev sin første symfoni.

En stund studerte han med Richard Wagner, og Wagner har betydd mye for Svendsens komposisjoner. De har lyse, lette toner, er harmonisk oppbygd og tilhører romantikken, til tross for klassiske trekk i formen. Han komponerte hovedsakelig for orkester.

16 Hans Fredrik Gude

1825–1903

Maler

Hans Gude kom til Düsseldorf som sekstenåring, og det var der han lærte å male landskapsskildringer. Fra 1854 til 1862 var han ansatt som professor i landskapsmaleri ved akademiet i Düsseldorf. Senere hadde han professorstillinger både ved kunstscolen i Karlsruhe og kunstakademiet i Berlin. Blant hans elever var Christian Krohg (**12**), Kitty Kielland (**159**) og Fritz Thaulow.

Gudes mest kjente maleri er «Brudeferden i Hardanger» som han malte sammen med Adolph Tidemand. I sine landskapsmalerier førte Gude arven fra J. C. Dahl videre, men han markerer overgangen fra en nasjonalromantisk til en mer nøktern fremstilling av norsk natur.

Hans Gude var den første som ble gravlagt på æreslunden.

17 Axel Heiberg

1848–1932

Forretningsmann

Etter noen år i Kina som visekonsul, flyttet Axel Heiberg hjem til Norge og kjøpte seg inn i en rekke industribedrifter. Han gjorde det godt, og ble kjent for å donere store pengebeløp til sport, vitenskap og kunst.

Skogdrift var hans største interesse. Han tok initiativet til å stifte Det norske Skogselskab, og var selskapets leder i 25 år. En numedøl som spurte hvordan han fikk trærne til å vokse så fort, fikk til svar: «Jeg leser for dem.»

Sammen med skipsreder Thomas Fearnley (sønn av maleren Thomas Fearnley (**14**)) og bryggerieierne Amund (**156**) og Ellef Ringnes (**52**), var han rederen bak Fritjof Nansens og Otto Sverdrups ekspedisjoner med «Fram». Til minne om dette fikk han en øygruppe i Sibir oppkalt etter seg, og en kanadisk øy fikk navnet Axel Heiberg Island.

18 Klaus Egge

1906–1979

Komponist

Klaus Egge regnes som en av Norges ledende symfonikere etter krigen, og han er en av de norske komponister som er mest oppført både innenlands og utenlands. I sine første verker hentet han mye fra folkemusikken, men senere ble denne inspirasjonen mindre viktig, og han gikk over til et mer universelt tonespråk. Gjennomgående i det han har laget, er rytmisk driv og polyfoni (flerstemmighet der alle stemmer er melodisk selvstendige).

I etterkrigstiden spilte Egge en sentral rolle i norsk musikkliv, blant annet ved at han var formann for Norsk komponistforening og kritiker i Arbeiderbladet (nå Dagsavisen).

19 Kaja Andrea Karoline Eide Norena (f. Hansen)

1884–1968

Operasanger

Hun er kjent som Kaja Eide Norena, men Norena var i virkeligheten et kunstnernavn. Kaja Eide, som hun egentlig het, debuterte som operasanger på Nationaltheatret da hun var 23 år gammel. De neste ti årene hadde hun ledende roller i flere oppsetninger samme sted og ved andre teatre i Norge. Hun ble ofte benyttet i oratorie-oppsetninger, og fikk også et navn som romansesanger.

Etter hvert beveget Eide seg ut over landets grenser, og i 1924 sang hun på La Scala i Milano. Dermed var grunnlaget lagt for verdensberømmelsen, og hun ble senere engasjert ved de store operascenene i Paris, London og USA.

20 Halvorsen, Johan

1864–1935

Komponist

Etter flere års fiolinstudier i Stockholm, Leipzig, Helsingfors og St. Petersburg, arbeidet Halvorsen som konsertmester og lærer før han ble kapellmester for Nationaltheatrets orkester. Denne stillingen hadde han i 30 år. Han fikk mange oppdrag for teateret og har som resultat skrevet en mengde scenemusikk, deriblant musikken til «Fossegrimen» og «Reisen til julestjernen». I tillegg har han skrevet tre symfonier, kammermusikk og fiolinstykker.

Johan Halvorsen fulgte retningen fra Johan Svendsen (15) og Edvard Grieg, og kan regnes som en klassisistisk romantiker.

21 Ludvig Paul Irgens Jensen

1894–1969

Komponist

Ludvig Irgens Jensen var en helt selvlært komponist. Han debuterte med 38 romanser da han var 26 år gammel. Siden skrev han orkesterverker, korverker, scenemusikk og en symfoni.

Irgens Jensen har vunnet mange priser for sine komposisjoner. Som komponist er han neo-klassisk orientert, og stilen er ofte polyfon (flerstemt der stemmene er uavhengige av hverandre). Allerede i hans første verker fantes en særegen klang som ikke var hørt før i norsk musikk.

Selv om han var nasjonalt orientert, er lite av hans musikk direkte preget av norsk folkemusikk. Det var imidlertid Ludvig Irgens Jensen som arrangerte klokkespillet i Oslo Rådhus over norske folketoner i anledning Oslos 900-års jubileum i 1950.

22 Iver Paul Fredrik Holter

1850–1941

Komponist og dirigent

Iver Holter fikk sin første musikkundervisning av Johan Svendsen (15). Senere studerte han en periode i Leipzig og Berlin. Han ble en hovedfigur i Kristianas musikkliv, både som komponist, dirigent, korleder, og ikke minst som pedagog. Han var en av dem som gjorde at det ikke lenger var strengt nødvendig å reise til utlandet for å få en musikkutdannelse.

I 1890 opprettet Holter Kristiania Bys Orkester, og han var i 25 år dirigent for Musikkforeningen i Oslo. Som komponist skrev han blant annet en symfoni, en fiolinkonsert og orkesteridyllen «St. Hanskvæld».

23 Thorvald Lammers

1841–1922

Komponist, sanger og dirigent

Lammers trakterte både fiolin, bratsj og piano fra han var 10 år gammel. Senere tok han sangutdannelse. Han ble ansatt ved Christiania Theater, og det så ut til at scenen skulle bli hans arbeidssted. Etter få år brant teateret ned, og Lammers måtte legge nye planer. Utlandet lokket, og han dro ut for å studere romansesang og kirkemusikk.

Da han kom hjem, stiftet han Korforeningen (senere Cæciliaforeningen), som han dirigerte i 30 år. Han komponerte også flere korverker og sanger. Han gjorde dessuten et viktig arbeid for utbredelsen av kjennskapet til norsk folkemusikk, ved at han fremførte slik musikk på en rekke konserter.

Ofte gjorde han dette sammen med sin kone, sangeren Mally Lammers (1850–1929), som ligger i samme grav. Hun var søster av professorene Ernst (87) og Ossian Sars (88).

24 Bjørnstjerne Martinius Bjørnson

1832–1910

Dikter

Oppveksten i Romsdalen har satt sine spor i Bjørnstjerne Bjørnsons diktning, selv om han flyttet til hovedstaden som 17-åring. I Christiania tok han artium sammen med Henrik Ibsen (30), samtidig som han var teaterkritiker.

Etter endt studium bestemte han seg for at han ville leve av skrivingen. Han startet med bondefortellinger og sagahistoriske skuespill, for å vekke bøndene til sosial bevissthet og for å bygge opp en selvfølelse i det norske folk. «Synnøve Solbakken» og «En glad Gut» er eksempler på bondefortellingene, mens det mest kjente av de sagahistoriske skuespillene er «Sigurd Slembe».

Bjørnson arbeidet en periode som kunstnerisk leder ved teateret i Bergen, og det var under dette oppholdet «Ja, vi elsker» ble til. Melodien var det Bjørnsons fetter, Rikard Nordraak (27), som skrev.

Under lange utenlandsopphold i Roma, Paris og München kom dramatikerens Bjørnson frem. Etter hvert beveget han seg fra romantikken og over til realismen. «En fallit» bidro til det realistiske problemdramaets inntog i Norden.

Bjørnson var aktiv i samfunnsdebatten på de fleste områder, og var særlig opptatt av moral og politikk. Han angrep kongedømmet, kirken og embetsmannsveldet, og kjempet for retten til skilsmisse og for kvinners stemmerett. Politisk var han engasjert i det radikale venstre. Han deltok også i den internasjonale diskusjon, hvor han blant annet hevdet urfolkernes og de små nasjonenes rett.

Han var gift med Karoline Bjørnson (25), men ekteskapet var stormfullt. 71 år gammel mottok han Nobelprisen i litteratur.

Gravmonumentet forestiller et norsk flagg som ligger over gravsteinen.

25 Karoline Johanne Elisabeth Bjørnson (f. Reimers)

1835–1934

Hustru

Karoline Reimers var bare 18 år gammel da hun giftet seg med Bjørnstjerne Bjørnson (24). Gjennom hele ekteskapet hjalp hun sin mann, hun renskrev manuskriptene hans og var modell for flere av hans kvinnelige roller.

Susannah Ibsen (29) var en av Karoline Bjørnsons beste venninner. De to avtalte en gang at hvis en av dem fikk en datter og en av dem en sønn, skulle de sørge for at de to giftet seg. Og slik ble det: Da datteren Bergljot Bjørnson (32) ble voksen, giftet hun seg med Sigurd Ibsen (31).

26 Bjørn Bjørnson

1859–1942

Skuespiller og teatersjef

Bjørn Bjørnson var sønn av Bjørnstjerne (24) og Karoline Bjørnson (25). Han fikk sin utdanning i Wien, og som instruktør ved Christiania Theater fornyet han både repertoar og spillestil. Han ønsket en realistisk menneskeskildring i stedet for deklamasjonen som hadde vært vanlig til da.

Etableringen og byggingen av Nationalteatret var for en stor del Bjørnsons verk. Han var sjef der fra åpningen i 1899 til 1907, og igjen fra 1923 til 1927. Selv spilte han roller som Peer Gynt og Sigurd Slembe, og han skrev flere skuespill, deriblant «Johanne».

Bjørnson er gravlagt sammen med sin tredje kone Eileen, født Cohn (1884–1944).

27 Rikard Nordraak

1842–1866

Komponist

Rikard Nordraak er vel mest kjent for å ha komponert musikken til «Ja, vi elsker», men tross sitt korte liv rakk han også å skrive en rekke andre komposisjoner. Han studerte i Berlin, hvor han en kort stund var forlovet med Erika Nissen (**158**). Han var imidlertid forlovet med nye jenter stadig vekk.

I Berlin ble han inspirert av blant annet Richard Wagner. Han ønsket å skrive en norsk opera, men rakk aldri dette. Han etterlot seg rundt 40 komposisjoner; romanser, klaverstykker og en rekke sanger for mannskor til tekster av sin fetter Bjørnstjerne Bjørnson (**24**). Han skrev også scenemusikk til Bjørnsons «Maria Stuart» og «Sigurd Slembe».

Nordraak var uinteressert i de store musikerne i samtiden. Han var opptatt av å få frem en egen norsk tonefølelse, og komposisjonene hans er preget av en ren stil og streben etter forenkling.

Tuberkulosen gjorde at Nordraak bare rakk å bli 23 år gammel. Han døde i Berlin, hvor bare én person fulgte ham til graven. Først i 1925 ble levningene etter ham overført til Oslo.

28 Johanne Dybwad

1867–1950

Skuespiller

Selv om Johanne Dybwad var datter av den kjente skuespilleren Johanne Reimers (**149**), var det en tilfeldighet at hun fikk debutere på teater. Da hun var 20 år gammel, skulle hun hjelpe til på en basar til inntekt for Den Nationale Scene i Bergen. En farse skulle settes opp på basaren, og der spilte hun en av rollene. Da teaterinstruktør Gunnar Heiberg så hennes talent, avlyste han farsen og fikk i stedet Dybwad til å debutere på Den Nationale Scene.

Senere ble Dybwad ansatt ved Christiania Theater. Sitt store gjennombrudd fikk hun som Nora i Henrik Ibsens (**30**) «Et dukkehjem».

Johanne Dybwad var knyttet til Nationaltheatret fra det åpnet i 1899 og resten av sin karriere, med unntak av ett år. I disse førte årene ble hun

regnet som Nordens sterkeste scenekunstner. Hun spilte først og fremst det norske repertoaret, blant annet de fleste av Ibsens kvinneskikkelser, men hun spilte også en rekke Shakespeare-roller. I tillegg instruerte hun flere oppsetninger.

29 Susannah Ibsen (f. Daae Thoresen)

1836–1914

Hustru

Susannah Thoresen traff Henrik Ibsen (30) da hun var 19 år gammel. Ibsen må ha blitt betatt av henne allerede etter dette første møtet, for han skrev til henne dagen etterpå og ba henne følge ham så han kunne bli noe stort i verden. To år senere giftet de seg.

Det var Susannah Ibsen som hver morgen sørget for at hennes mann satte seg ved arbeidsbordet i stedet for å treffe venner på kafé. «Ibsen hadde ingen stålsatt karakter. Den ga jeg ham», oppsummerte hun. «Hun er nettopp den karakter jeg har bruk for», sa dikteren selv.

Sammen fikk de sønnen Sigurd Ibsen (31).

30 Henrik Johan Ibsen

1828–1906

Forfatter

Som barn var Henrik Ibsen ensom og stille. Faren hadde gått konkurs, og familiens anseelse var lav. Så fort han ble voksen nok flyttet han derfor vekk fra familien og til Grimstad. Men de sosiale forholdene ble ikke bedre der; Ibsen følte seg venneløs og lite ansett. Det gjorde ikke situasjonen bedre at han fikk barn med en 10 år eldre tjenestejente. Han arbeidet på apotek i flere år mens han leste til artium, og planen var å bli lege.

22 år gammel debuterte han imidlertid som dramatiker med «Catilina». Visse strukturer fra dette første stykket går igjen i de fleste av Ibsens senere skuespill: forholdet mellom en mann og to kvinner, «hustruen» og «den andre», eller omvendt: en kvinnes forhold til «ektemannen» og «den andre». Barnet er også ofte tilstede – levende eller dødt.

Ibsen arbeidet som forfatter for Bergens norske teater og som kunstnerisk leder for Christiania norske Theater. I 1864 startet han det som skulle bli et 27 år langt utenlandsopphold, og mange av hans mest kjente verker ble til utenfor Norges grenser. Med «Brand» og «Peer Gynt» ble Ibsen den mest kjente og mest omstridte dikteren i Skandinavia. De borgerlige dramaene «Samfundets Støtter» og «Et Dukkehjem» gjorde ham kjent videre utover verden. Ingen nordisk forfatter har klart å oppta sin samtid på samme måte, eller påvirket åndslivet verden over i samme grad. Han er oversatt til utallige språk og fremføres fremdeles på scener over hele verden.

Han var gift med Susannah Ibsen (29).

Hammeren på gravmonumentet er et symbol hentet fra diktet «Bergmanden»:

*Hammerslag på hammerslag
indtil livets siste dag.
Byd mig vejen, tunge hammer,
til det dulgtes hjertekammer!*

31 Sigurd Ibsen

1859–1930

Politiker

Sigurd Ibsen var sønn av Henrik (30) og Suzannah Ibsen (29), og gift med Bergliot Ibsen (32). Han gjorde seg mest bemerket som politiker, blant annet i indredepartementet og i utenriksstjenesten. Fra 1902 til 1903 var han medlem av Otto Blehrs (102) regjering, og de to påfølgende år var han statsminister i Stockholm i Francis Hagerups (182) samlingsregjering.

Sigurd Ibsen var i tillegg opptatt med vitenskapelig arbeid. Han skrev en rekke bøker, blant annet «Menneskelig kvintessens». I denne og senere bøker kritiserer han naturalismen. Han utga også et par dramatiske verk, blant annet «Robert Frank».

32 Bergliot Ibsen (f. Bjørnson)

1869–1953

Sanger

Bergliot Ibsen tok utdanning som sanger i Paris. Hun var mezzosopran, og turnerte over hele Europa med romanser.

Hun var datter av Bjørnstjerne (24) og Karoline Bjørnson (25), og ble gift med Sigurd Ibsen (31). Sammen fikk de sønnen Tancred Ibsen (33).

33 Tancred Ibsen

1893–1978

Filmregissør

Tancred Ibsen var opprinnelig flyger, men etter et opphold i Hollywood sammen med sin hustru, skuespilleren Lillebil Ibsen (34), fikk han øynene opp for filmen. Han debuterte i 1926 med dokumentarfilmen «Norge». Senere regisserte han sammen med Einar Sissener den første norske lydfilmen, «Den store barnedåpen», etter Oskar Braatens (105) roman.

Ibsen regnes i dag som en av Norges mest betydningsfulle regissører. Blant hans filmer bør nevnes de to komediene «Fant» og «Gjest Baardsen», samt «To mistenkelige personer». Sistnevnte handler om et lensmannsmord i Nittedal på 1920-tallet, og filmen fikk visningsforbud fordi gjerningsmannen hadde sonet sin straff og fikk rettens medhold i at filmen ville være en tilleggsbelastning for ham. Først i 1999 ble filmen vist offentlig.

Tancred Ibsen var sønn av Sigurd (31) og Bergliot Ibsen (32). Han var dermed barnebarn av både Bjørnstjerne Bjørnson (24) og Henrik Ibsen (30).

34 Lillebil (eg. Sofie Parelius) Ibsen (f. Monrad Krohn)

1899–1989

Skuespiller

Lillebil Ibsen ble utdannet som ballettdanserinne av sin mor, og hun debuterte som «Prinsessen på erten» på Nationaltheatret bare ti år gammel. Senere var hun prima ballerina hos Max Reinhart i Berlin, og

opprådte flere ganger i London, operaen i Stockholm og Det Kongelige Theater i København.

16 år gammel debuterte hun som skuespiller, og ti år senere gikk hun helt over til skuespillerkunsten. Hun var knyttet til Det Nye Teater i 28 år og til Nationaltheatret i 13 år. Hun har særlig spilt i komedier og lystspill, eksempelvis «Troll kan temmes», men har også tolket en rekke Ibsen-roller, blant annet Nora og fru Alving.

Lillebil Ibsen var gift med Tancred Ibsen **(33)**.

35 Jørgen Gunnarsson Løvland

1848–1922

Politiker

Jørgen Løvland var av bondeslekt, og ble en av Venstres viktigste menn. Da Christian Michelsen tok over som statsminister etter Francis Hagerup **(182)**, ble Løvland statsminister i regjeringsavdelingen i Stockholm. Han tok over denne viktige posten etter Sigurd Ibsen **(31)** bare noen måneder før unionsoppløsningen i 1905. Etter at det ikke lenger var nødvendig med en statsminister i Stockholm, ble han vår første utenriksminister.

I 1907 ble Løvland norsk statsminister, og han forsøkte å samle alle partiene om sin politikk. Dette lyktes langt på vei, men ironisk nok ble han i stedet offer for et opprør i sitt eget parti. Han måtte gi plassen til Gunnar Knudsen etter bare ett år.

Løvland satt på Stortinget i fire perioder, og var stortingspresident i en av dem. Som mangeårig formann i Noregs Mållag var han en av landsmålets fremste talsmenn på Stortinget. Han var også en tilhenger av jernbaner, og har mye av æren for at Bergensbanen ikke ble bygd med smalspor, slik jernbanedirektør C. A. Pihl **(47)** ønsket.

Ved siden av politikken bekledd Løvland så forskjellige yrker som skolebestyrer, redaktør av Christiansands Stiftsavis og tollkasserer i Kristiania.

36 Rolf Wickstrøm

1912–1941

Sveiser og klubbformann

Høsten 1941 var det stor matmangel i Oslo. Da leveringen av melk til arbeidsplassene ble stanset, oppsto det spontane streiker flere steder. Den tyske okkupasjonsmakten hadde tidligere gjort det klart at en streik ville bli møtt med unntakstilstand, og det var det som nå skjedde.

Under unntakstilstanden ble fagforeningsmennene Viggo Hansteen (37) og Rolf Wickstrøm dømt til døden og henrettet. Wickstrøm var på denne tiden klubbformann på Skabo jernbanevognfabrikk. Henrettelsene var rene terrorhandlinger, for begge to hadde forsøkt å avverge streiken.

Like ved siden av Wickstrøms grav ligger hans kone, Signe Wickstrøm (1913–1996), begravet.

37 Harald Viggo Hansteen

1900–1941

Høyesterettsadvokat

Viggo Hansteen var juridisk rådgiver i LO. Han hadde mye av æren for at Nasjonal Samling ikke greide å få kontroll over denne organisasjonen.

Sammen med Rolf Wickstrøm (36) ble han henrettet av tyskerne under unntakstilstanden høsten 1941.

Maleren og kvinnesaksforkjemperen Aasta Hansteen (70) var Viggo Hansteens grandtante. Han var gift med Kirsten Hansteen (38).

38 Kirsten Hansteen (f. Moe)

1903–1974

Politiker

Kirsten Hansteen, enken etter Viggo Hansteen (37), kom med i samlingsregjeringen som styrte Norge fra sommeren 1945 og til det ble holdt stortingsvalg samme høst. Hun ble dermed vår første kvinnelige statsråd.

Hun og en partifelle ble med dette også historiens to eneste statsråder fra Norges Kommunistiske Parti.

39 Niels Christian Ditleff

1881–1956

Diplomat

Da den annen verdenskrig brøt ut, var «minister Ditleff» norsk sendemann i Warszawa. Under den voldsomme bombingene av byen overtalte han begge de krigførende partene til å la 1.200 innbyggere fra nøytrale land få flykte. Resten av krigen oppholdt han seg i Stockholm, der han samarbeidet med svenske organisasjoner om nødhjelp til Norge.

Våren 1945 var Norges offisielle politikk at man ikke skulle gjøre noe med fangene i tyske konsentrasjonsleirer før Tyskland hadde kapitulert. Ditleff var blant dem som skjønnte at det da ikke ville være mange norske fanger igjen å redde. Sammen med den svenske greven Folke Bernadotte (sønnesønn av kong Oscar II) utarbeidet han planer om å la det svenske Røde Kors hente ut alle norske og danske fanger. Resultatet ble en enorm redningsaksjon. Da freden kom var over 20.000 fanger, deriblant 7.000 nordmenn, reddet ut av dødsleirene med «de hvite bussene».

40 Borghild Hammerich (f. Schmidt)

1901–1978

Nødhjelper

Under den annen verdenskrig bodde Borghild Hammerich i København. Der tok hun initiativet til to ulike organisasjoner som skulle yte nødhjelp til nordmenn som var rammet av krigen.

Den ene organisasjonen sendte mat og klær til barn i Norge, der varemangelen var mye større enn i Danmark.

Den andre organisasjonen, «Den norske damekomité i København», sendte matpakker til norske fanger i tyske konsentrasjonsleirer. Det var ikke lett å få tillatelse til å levere matpakkene til fangene, men tyskerne ga seg til slutt med den begrunnelsen at fangene ville arbeide mer effektivt hvis de fikk bedre mat.

Blant de mange medhjelperne i Hammerichs arbeid var hennes mann, den danske admiralen Carl Hammerich. Han ble arrestert og satt som gissel på Gestapo-hovedkvarteret i København, og omkom da dette ble bombet av britiske fly våren 1945.

Borghild Hammerich er den siste som har fått en grav i æreslunden.

Vår Frelses gravlund
Vestre del

Vår Frelsers gravlund
Vestre del

41 Johannes Vilhelm Christian Steen

1827–1906

Politiker

Allerede i sin første av elleve perioder på Stortinget fikk Johannes Steen ry på seg som en god taler. Han ble en ledende person innenfor den liberale opposisjonen som utviklet seg til å bli partiet Venstre.

Opprinnelig var Steen en stor tilhenger av Johan Sverdrup **(1)**, men etter hvert ble han en leder for den fraksjonen av partiet som sto i konflikt med Sverdrup. Venstre ble til slutt splittet etter en opphetet debatt om hvorvidt man burde innføre menighetsråd i landets menigheter. Etter partisplittelsen ble Johannes Steen leder for det «rene» Venstre.

I 1891 tok Steen over som statsminister etter Høyres Emil Stang **(178)**. Stang overtok igjen i 1893. Steen ble statsminister for annen gang da han tok over etter Francis Hagerup **(182)** i 1898, men han ble avløst av sin partifelle Otto Blehr **(102)** etter fire år.

42 Agnes Mowinckel

1875–1963

Skuespiller og instruktør

Agnes Mowinckel var skuespiller på flere ulike teatre i Norge, og hun spilte ofte monumentale roller som Lady Macbeth og Maria Stuart. Hennes skikkelse og temperament gjorde at hun gjerne ble brukt i tragiske roller.

Det var imidlertid som instruktør hun gjorde sin viktigste innsats, ettersom hun var mer moderne og banebrytende i denne stillingen enn hun var som skuespiller. Hun valgte dristige repertoarer og hadde et skarpt blikk for helheten i en oppsetning. Både Nationalteatret og Det Norske Teatret hadde henne som instruktør i mange år.

Mowinckel turnerte mye, noe som førte til at hun påvirket en hel generasjon norske skuespillere.

43 Jan Peder Syse

1930–1997

Politiker

Jan P. Syse var utdannet jurist, og arbeidet først i rederiet Wilh. Wilhelmsen. Senere viet han seg til politikk på heltid. Han var leder i Høyre i tre år, parlamentarisk leder i fire år, og stortingsrepresentant fra 1973 til sin død. I Kåre Willochs koalisjonsregjering på midten av 1980-tallet var han industriminister.

Fra 1989 var han selv statsminister for en regjeringskoalisjon bestående av Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Men samarbeidet sprakk etter drøyt ett år på grunn av uenighet om forholdet til EF (nå EU).

44 Conrad Christian Parnemann Langaard

1823–1897

Fabrikkeier

Conrad Langaard begynte med å grunnlegge en liten tobakksfabrikk, som snart gikk så bra at han snart kunne utvide. I Pilestredet bygde han en helt ny fabrikk, Langaards tobakksfabrikk. Men da maskinene skulle monteres, raste leirjorden under bygningene ut, slik at alt falt sammen.

Akkurat det samme hadde for øvrig skjedd hans bror, Mads Langaard (90), 12 år tidligere.

Langaard var ikke forsikret, og han hadde knapt noen penger igjen. Men neste morgen sto han like fullt på tomten og dro frem brukbare materialer av ruinene. Så slet han seg videre fra ukelønn til ukelønn for arbeiderne, og bygningene ble gjenreist. Fabrikken gikk bra og måtte stadig utvide. Til slutt var den en av landets største.

Langaard drev også et skipsrederi, en trevarefabrikk og et bomullsspinneri. Alle forretningene gikk utmerket, og han ble en av Norges rikeste menn. Han tok også på seg helt andre oppgaver: Hver søndag etter kirketid inispiserte han «Pleiestiftelsen for Smaabørn» i Hegdehaugsveien, hvor han var formann.

45 Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven

1807–1873

Dikter

Johan Sebastian Welhaven var født og oppvokst i Bergen, men han flyttet til hovedstaden for å studere teologi som sin far. Studiet ble aldri fullført. I stedet etablerte Welhaven seg som litterat, og markerte seg i 1830-tallets kulturkamp der Henrik Wergeland (**98**) var hans hovedmotstander. Mens Wergeland representerte bondekulturen og den gamle norske tradisjonen, sto Welhaven for den danske tradisjon og embetsmannskulturen. Welhaven kritiserte Wergelands dikt for å være svulstige, og han var negativ til Wergelands radikalisme.

Også den eldre diktergenerasjonens pompøse patriotisme fikk gjennomgå. Welhaven mente at man måtte se utover landets grenser i større grad enn nordmenn gjorde. Hans første diktverk, «Norges Dæmring», er en satire over samfunnsforholdene i Norge. «Republikanerne», et av hans mest kjente dikt, ble til under et opphold i Paris. Diktet har ofte blitt brukt som et uttrykk for motsetningen mellom tomt prat og ekte engasjement.

En periode hadde Welhaven en romanse med sin fiendes søster, Camilla Collett (**100**). Senere var han forlovet med Ida Kjerulf i tre år frem til hennes død. I denne tiden utviklet Welhaven seg til en erindringens dikter som helst vendte blikket bakover.

I 1840-årene ble hans diktning preget av nasjonalromantikken, idet han skrev mer om norsk natur og folkeliv. Welhaven skrev også diktet «Byens Kirkegaard», som ble til på Vår Frelsers gravlund.

Welhaven fikk en stilling som professor i filosofi ved Universitetet, men ble syk og fikk ikke utrettet mye i denne stillingen.

Innskriften på gravmonumentet, «Striden for det gode er evigt ny og vexlende i Art», er hentet fra Welhavens dikt «Til Provst Nils Hertzberg», og er et forsvar for ungdommen mot kritikk fra den eldre generasjon.

46 Carl Christian Henrik Bernhard Dunker

1809–1870

Advokat

I studietiden tilhørte Bernhard Dunker det konservative miljøet, og han var en venn av Christian Birch-Reichenwald (68), Anton Martin Schweigaard (117) og Johan Sebastian Welhaven (45). Han gjorde seg bemerket som talsmann for unionen, for kongelig veto, mot juryordningen og endog mot demokratiet.

Dunker var plaget av sykdom, og ble derfor sent ferdig med studiene. Men han fikk snart ry på seg som landets fremste forsvarsadvokat og en skarpsindig politisk forfatter.

I løpet av karrieren endret meningene hans seg. Dunker ble en ledende skikkelse i selvstendighetskampen, ble tilhenger av juryordningen og forsvarte til og med Marcus Thranes (2) agitasjon.

Dunker var modellen for advokat Berent i Bjørnstjerne Bjørnsons (24) «En fallit».

47 Carl Abraham Pihl

1825–1897

Jernbanedirektør

I 1865 ble C. A. Pihl vår første jernbanedirektør. Han hadde sin utdanning fra Sverige og England, og hadde deltatt i norsk jernbanebygging allerede fra anlegget av Hovedbanen mellom Christiania og Eidsvoll. Som jernbanedirektør i en årrekke ledet Pihl byggingen av grunnstammen til dagens jernbanenett.

Selv om Norges første jernbane ble bygget med såkalt normalspor, var Pihl en varm talsmann for smalsporede jernbaner, fordi de var billigere å bygge i vårt kupert land. De smalsporede norske banene vakte stor internasjonal oppmerksomhet, og ble etterlignet i både Canada, Sør-Afrika, India, New Zealand og Japan. I engelskspråklige land kalles denne sporvidden CAP etter Pihls initialer.

I hjemlandet måtte imidlertid Pihl tåle stor kritikk for sitt standpunkt. Blant hans skarpeste kritikere var den mangeårige formannen i jernbanekomiteen på Stortinget, Johan Sverdrup (1). Bjørnstjerne Bjørnson (30)

skrev et helt skuespill om sporviddestriden, «Det ny System», der Pihl var modellen for generaldirektør Riis.

Samtlige av de norske smalsporede banene er senere bygd om til normalspor, eller nedlagt.

48 Ole Jacob Broch

1818–1889

Vitenskapsmann og politiker

Som forsker var Ole Jacob Broch virksom innenfor områdene matematikk, statistikk, sosialøkonomi og fysikk. Han oppnådde å bli direktør for det prestisjetunge internasjonale byrået for mål og vekt i Sèvres i Frankrike, hvor han fikk i oppdrag å utvikle nye og mer presise definisjoner for hele det metriske systemet. Han døde imidlertid før han fikk fullført denne oppgaven.

Broch kombinerte faglig skarpsindighet med sosial intelligens, og dette gjorde ham til en populær mann i styrer og kommisjoner. Han var blant annet jernbanedirektør og direktør i Den norske Creditbank. Sammen med Ole Hartvig Nissen (69) opprettet han Nissens latin- og realskole, og på egen hånd opprettet han Norges første private livsforsikringsselskap, Gjensidige.

Som politiker var Broch en drivkraft i moderniseringen av Norge. Han ivret for utbygging av jernbane og telegraf, og for overgangen fra daler til kroner. Det var selvsagt også Broch som trumfet gjennom innføringen av det metriske system i Norge.

I den turbulente politiske situasjonen i 1884 ble Broch bedt av kongen om å danne regjering, men han trakk seg fra oppdraget.

49 Oscar Fredrik Torp

1893–1958

Politiker

Oscar Torp hadde utdannelse som smed og elektromontør, men gjorde sin karriere i Arbeiderpartiet. Han tilhørte opprinnelig Martin Tranmæls (3) radikale fløy, men hans gode samarbeidsevner gjorde ham til en mann

hele partiet kunne samles om. Han var derfor partiets formann i over 20 år.

I 1935 gikk han fra stillingen som ordfører i Oslo til en plass i regjeringen. Der gjorde han en så god jobb at han beholdt plassen etter krigen, og ble sittende til 1948. Senere gikk han helt til topps, og var statsminister i drøye tre år på begynnelsen av 1950-tallet.

50 Marius Sophus Lie

1842–1899

Matematiker

Sophus Lie er kjent som Norges største matematiker ved siden av Niels Henrik Abel. Han var svært produktiv, og hans samlede verker er utgitt i sju bind.

Geometri var Lies spesialfelt. Han grunnla en ny matematisk disiplin, som ble kalt teorien for transformasjonsgrupper (i dag kalles de Lie-grupper).

Under krigen mellom Frankrike og Tyskland i 1870 ble Lie tatt til fange av tyskerne, mistenkt for å være spion. Han hadde nemlig tegnet skisser av tyske festningsverker. Dessuten hadde brevene han skrev blitt åpnet, og de matematiske formlene i dem ble tatt for å være kodeskrift.

Lie var professor og bestyrer av det matematiske institutt i Leipzig i 8 år. Ved Universitetet i Kristiania ble han professor først ett år før han døde.

En gang Lie var i Holmestrand ville han lære sin lille nevø å svømme. Måten han gjorde det på, var å kaste ham ut i vannet. Nevøen hadde riktignok på seg svømmebelte, men båten Lie satt i drev langt bort, til stor forferdelse for dem som sto på land og så på. I lang tid etterpå brukte Holmestrands foreldre Sophus Lies navn for å skremme rampete barn.

51 Wilhelm Christian Keilhau Fabritius

1816–1887

Boktrykker

Wilhelm Fabritius kjøpte Guldberg & Dzwonkowskis trykkeri og dannet W. C. Fabritius i 1844. Fabritius-gruppen er i dag et grafisk konsern som omfatter selskaper innenfor trykking, reklame- og forlagsvirksomhet.

Marmorengelen på graven er laget av Gustav Vigeland.

52 Ellef Ringnes

1842–1929

Bryggerieier

Ellef Ringnes og broren Amund Ringnes (**156**) kom fra Krødsherad, men dro til Oslo og startet Ringnes Bryggeri i 1877 sammen med Axel Heiberg (**17**). Brødrene hadde selv den daglige ledelse av bryggeriet, og Ellef tok seg av virksomheten utad. Etter brorens død styrte Ellef Ringnes bedriften alene.

Ringnes var en av dem som tok initiativet til å bygge Holmenkollanleggene. Han dannet også sammen med Heiberg, Thomas Fearnley og sin bror rederikomiteen for Nansens polferd og for Otto Sverdrups Fram ekspedisjon. Til minne om dette bærer en kanadisk øy i dag navnet Ellef Ringnes Island.

53 Thorvald Meyer

1818–1909

Forretningsmann

Thorvald Meyer arvet en stor formue som han øket til den største enkeltformue i byen, ved hjelp av blant annet tomtespekulasjoner i Oslo.

Det var Meyer som kjøpte opp Grünerløkka og startet utparsellering av området rundt 1860. Han bekostet selv opparbeidelsen av gaten som er oppkalt etter ham der, og han ga gratis tomter til kommunen så de kunne bygge kirker, skoler og parker. Resten av utbyggingen kontrollerte han, og i løpet av 50 år flyttet 20.000 mennesker, hovedsakelig arbeidere,

inn i murgårdene på Grünerløkka.

Thorvald Meyers hus i Carl Johans gate var byens flotteste privatbolig, og ble brukt som representasjonssted ved alle store anledninger, særlig når kongen var i byen.

54 Waldemar Christopher Brøgger

1851–1940

Geolog

Waldemar Brøgger var en internasjonalt anerkjent geolog. Han gjennomførte detaljerte undersøkelser av Oslo-feltets geologi, og satte blant annet navnet «nordmarkitt» på den rødlig-syenitten som finnes i åsene rundt Oslo. På 1890-tallet foreslo han å innføre geologi i gymnaset, men forslaget strandet fordi man mente det ville være skadelig for ungdommenes barnetro å lære om jordens tilblivelse.

Universitetet i Oslo har mye å takke sin professor Brøgger for. Han fikk bygget universitetets aula, og tok initiativet til byggingen av universitetsmuseene på Tøyen og Universitetsbiblioteket i Drammensveien. I 1907 ble han universitetets første rektor.

Brøgger satt på Stortinget i én periode, hvor han representerte en samlingsliste mellom Høyre, moderate og frisinnede Venstre.

Teksten på Brøggers gravstein er uleselig, men like foran ligger en plate der Brøgger-navnet er tydelig.

55 Jacob Ulrich Holfeldt Tostrup

1806–1890

Hoffjuveler

Familien Tostrup hadde bare råd til å sende ett av sine åtte barn på Universitetet. Som nummer fire i søskenflokket måtte Jacob Tostrup velge en billigere utdanning, og han ble satt i gullsmedlære.

Tostrup dro etter læretiden til St. Petersburg, hvor han fikk være med å utføre bestillingsverk fra det russiske hoff. Eget verksted fikk han først etter hjemkomsten til Christiania. Gullsmedforretningen ble en av landets ledende, og Tostrup inntok en fremtredende stilling innenfor filigranarbeider, det vil si gullsmedarbeid der metalltråder vris til mønstre.

Hans verksted utførte flere betydningsfulle arbeider. Kongen ga ham en gang i oppdrag å lage 50 snusdåser med kongens bilde på, som skulle brukes som presanger.

Tostrup interesserte seg også for gammelt sølv, som han kjøpte inn og solgte videre til private samlere og engelske turister. Slik ble han byens første antikvitetshandler.

56 Peter Møller

1793–1869

Apoteker

Møllers tran skulle være kjent for de fleste. Den har sitt navn etter Peter Møller, som oppfant en ny og raskere metode for utvinning av tran fra torskelever. Metoden besto i å behandle leveren med vanndamp.

Tranen ble fremstilt i Ålesund, Kristiansund og Lofoten, og Møller grunnla på den måten en betydelig industri.

57 Laura Sofie Coucheron Gundersen (f. Svendsen)

(1832–1898)

Skuespiller

17 år gammel fikk den foreldreløse Laura Svendsen penger av en slektning for å reise til Christiania så hun kunne bli skuespiller. Hun ble ansatt som den eneste norske i personalet på Christiania Theater, som på den tiden var dansk. Mesteparten av sin karriere var hun knyttet til dette teateret, hvor hun gjorde seg bemerket i klassiske tragedieroller og romantiske dramaer som Shakespeares «Lady Macbeth», Henrik Ibsens **(30)** «Fru Inger til Østeraat» og Bjørnstjerne Bjørnsons **(24)** «Maria Stuart».

Laura Gundersen ble regnet som landets ledende scenekunstner. Spillestilen hennes var påvirket av den danske stilen, og var monumental og romantisk. Etter at teateret ble fornorsket og idealet ble en realistisk spillestil, fikk hun stadig færre roller. Ønsket hun hadde om å finne en egen, kvinnelig spillestil ble ført videre av Johanne Dybwad **(28)**.

I graven ligger også hennes mann, skuespilleren Sigvard Gundersen (1842–1903).

58 Andreas Tofte

1794–1851

Forretningsmann

I 1837 ble formannskapsloven vedtatt. Med denne loven fikk kommunene i Norge et visst selvstyre, og stillingen ordfører ble innført. Kjøpmann Andreas Tofte ble Christianias første ordfører.

Tofte skjenket byen barnehjemmet «Toftes gave», som på den tiden var det eneste i landet. Institusjonen finnes fremdeles, i form av et hjem ved Mjøsa for psykisk utviklingshemmede.

Andreas Tofte var svigerfaren til Thorvald Meyer (53).

På graven står det at han ble født i 1796. Dette er sannsynligvis feil.

Vår Frelzers gravlund
Søndre del

Vår Frelses gravlund Søndre del

59 Anna Lange Thulesius (f. Orning)

1728–1808

Prestefrue

Enkemadame Anna Thulesius var den første som ble gravlagt på byens nye kirkegård i 1808. Hun var da en kjent skikkelse i Christiania, først og fremst på grunn av sin avdøde mann, tredjeprest Ole Andreas Thulesius i Vor Frelsers Kirke. Mens hun selv skal ha vært både vakker og klok, var hennes mann kjent for å være usedvanlig hissig og ufyselig.

Det sies at da foreldrene til den unge Anna Orning fortalte henne hvem de hadde bestemt at hun skulle gifte seg med, mistet hun et brett fullt av tekopper i gulvet så de knuste.

Folkevittigheten hadde laget et vers om Ole Andreas Thulesius som gikk slik:

*Denne Præst er en Præst iblandt andre Præster
Som et Asen er en Hæst iblandt andre Hæster.*

En gang klokkeren skulle hjelpe tredjeprest Thulesius med å ta på seg messehagelen, sto ikke presten stille. Klokkeren kunne da ikke dy seg, og hvisket: «Stå, Blakken!» Presten svarte med å gi ham en knallende ørefik mens hele menigheten så på.

Selv på denne tiden mistet man stillingen av slikt, men den elskelige prestefruen reiste til København og ba om nåde hos kongen. Frederik V lot seg sjarmere av den yndige kvinnen, og det endte med at hennes mann fikk beholde sitt embete.

Det finnes ikke lenger noe minnesmerke der madame Thulesius er begravet, bare en åpen plass. Graven er ved siden av en rammegrav med navnene Woxen og Onsum, og bak en plate med navnet Helliesen.

60 Johan Gottfried Conradi

1820–1896

Dirigent og komponist

Mannskorsangen var Johan Gottfried Conradis hjertesak. Han reiste landet rundt for å vekke folks interesse for denne typen musikk, og stiftet flere musikalske foreninger. Selv ledet han en i Oslo.

Conradi var den første som ga ut en norsk musikkhistorie. Sammen med Halfdan Kjerulf (74) startet han de offentlige abonnementskonsertene i Oslo, som hadde til formål å la publikum høre klassikere og det beste av nye verker.

61 Ivar Andreas Aasen

1813–1896

Språkforsker

23 år gammel skrev småbrukersønnen Ivar Aasen fra Ørsta på Sunnmøre et personlig notat hvor det sto: «Efterat vort Fædreneland atter er blevet hvad det engang var, nemlig frit og selvstændigt, maa det være os magtpaaliggende at bruge et selvstændigt og nationalt Sprog, eftersom dette er en Nations fornemste Kiendemærke.» Å lage en mal for et slikt språk ble Aasens livsverk.

Den rådende oppfatningen på denne tiden var at dansk var det eneste korrekte språket her i landet, og at alle dialekter var forkvalede utgaver av dansk. Men på sin fire år lange studiereise rundt i Norge oppdaget Aasen tvert imot at dialektene var minst like regelmessige som dansken, og at de bar videre en ubrutt språktradisjon fra norrøn tid. Med «Norsk Grammatik» og «Norsk Ordbog» la han grunnlaget for dagens nynorsk.

Selv om Aasens visjon var at hans nye skriftspråk skulle bli enerådende, understreket han at dette måtte skje gradvis og frivillig.

Innskriften på gravsteinen betyr:

Fe dør, frender dør, selv dør en og.

Men ettermælet dør aldri, for den som har et godt.

62 Christian Schibsted

1812–1878

Forlegger

Da Christian Schibsted var 27 år gammel, grunnla han Chr. Schibsted forlag. De første årene ga det vesle forlaget hovedsakelig ut religiøs litteratur i beskjedne opplag.

I 1860 trykket Schibsted det første nummeret av Christiania Adresseavis, som først og fremst hadde til formål å gi forlaget en stabil inntekt. Avisen endret snart navn til Aftenposten, og den ble etter Christian Schibsteds død en av Norges mest betydningsfulle aviser.

63 Amandus Theodor Schibsted

1849–1913

Aviseier og redaktør

Amandus Schibsted var sønn av boktrykkeren Christian Schibsted (62). Av utdannelse hadde han bare en påbegynt artium da han begynte å skrive i avisen.

Etter sin fars død ble han både eier og redaktør av Aftenposten. Han satset på omtale av dagsaktuelle nyheter, og dette ble raskt en suksess. Etter at han begynte å gi ut avisen to ganger daglig, steg opplaget så mye at han anskaffet en rotasjonspresse. Dermed hadde han virkeliggjort sin drøm om å skape en moderne, ledende nyhetsavis.

Hans viktigste konkurrent den gangen var Morgenbladet under redaktør Christian Friele (123). De deltok begge i stiftelsen av Norsk Presseforbund.

64 Andreas Munch

1811–1884

Forfatter og professor

Andreas Munch var i praksis den første som fikk kunstnerlønn av staten, da han fikk dosentgasje uten forelesningsplikt. Senere ble han professor.

Han debuterte som forfatter i 1836 med diktsamlingen «Ephemerer».

Flere diktsamlinger og skuespill ble utgitt, og han skrev blant annet et dikt til Adolph Tidemand og Hans Gudes (16) maleri «Brudeferden i Hardanger». Diktet heter «Der aander en tindrende Sommerluft» og Halfdan Kjerulf (74) har skrevet en melodi til. Med skuespillet «Kong Sverres Ungdom» vant han konkurransen om stykket som skulle oppføres ved åpningen av Christiania Theater.

I 1830-årene sluttet han seg til Johan Sebastian Welhavens (45) krets. I noen år redigerte han avisen «Den Constitutionelle», hvor han også hadde en rekke dikt på trykk.

Andreas Munch var fetteren til Christian Munch (195).

65 Kristofer Marius Hægstad

1850–1927

Språkprofessor

I 1898 ble Marius Hægstad formann for en nemnd som skulle finne frem til en offisiell rettskrivning for landsmål (nynorsk). Flertallet i nemnda ville gjennomføre en radikal nyskapning, men Hægstad gikk inn for en moderat endring av Ivar Aasens (61) norm. Departementet delte Hægstads syn, og Hægstad-normalen ble dermed den første offisielle rettskrivningen for landsmål.

Marius Hægstad satt også flere perioder på Stortinget for Venstre.

Hægstad-slekten har forblitt språkinteressert. Det er Hægstads sønnesønn, professor Kolbjørn Heggstad, som har laget den norske stavekontrollen i tekstbehandlingsprogrammet Word.

66 Fritz Heinrich Frølich

1807–1877

Forretningsmann

Fritz Heinrich Frølich startet flere industribedrifter i Oslo-området, blant annet Nitedals Tændstikfabrik, og han var med på å opprette Christiania Creditkasse (nå Kreditkassen). Han drev sin handel i Kirkegaten, der Frølichpassasjen er oppkalt etter ham. Denne passasjen var den første av sitt slag i Norge, og kong Oscar II mente at den «var uden Sidestykke

paa den Skandinaviske Halvø». På Frølich's tid gikk gården under navnet «Noahs Ark», fordi man kunne få kjøpt alt mulig der.

Frølich tok initiativet til å bygge en gruppe en- og toetasjes hus av soltørket leire ved Geitmyrsveien. Arkitekt Georg Andres Bull (114) tegnet husene i «Frølichbyen». 12 av dem står fortsatt, men leire ble aldri noe vanlig byggemateriale i Norge.

Det var Frølich som tok initiativet til å åpne offentlig park på St. Hanshaugen, og han var en av de første som kastet frem ideen om en jernbane til Eidsvoll. Før jernbanen kom var nemlig tømmerkjørerne på Strømsveien en plage for andre trafikanter, og det sies om Frølich at han pleide å medbringe et posthorn for å skremme dem av veien når han var ute og kjørte.

67 Peter Motzfeldt

1777–1854

Offiser

Da Danmark-Norge kom med i Napoleonskrigen på Frankrikes side, bodde Peter Motzfeldt på den britiske øya St. Thomas i det Karibiske hav. Som fiendtlig offiser ble han øyeblikkelig arrestert. Etter to år i britisk fangenskap ble han utvekslet og satt fri.

Da det skulle velges representanter til riksforsamlingen på Eidsvoll, ble kaptein Peter Motzfeldt valgt fra både Bergen by og Artillerie-Corpsen. Prins Christian Frederik bestemte at han bare skulle representere artilleriet. Motzfeldt ble en av selvstendighetspartiets fremste representanter. Han satt i konstitusjonskomiteen, og var forsamlingens visepresident den 17. mai. Han kom inn på det første Stortinget, og ble senere statsråd.

Peter Motzfeldt var fetteren til Frederik Motzfeldt (95).

Det kan være vanskelig å lese navnet på graven hans, men han ligger begravet i den midterste av de tre Motzfeldt-gravene ved siden av hverandre.

68 Christian Birch-Reichenwald

1814–1891

Politiker

Allerede som 18-åring ble Christian Birch-Reichenwald leder av det prestisjetunge Studentersamfundet. I studietiden ble han venn med Johan Sebastian Welhaven (45), Anton Martin Schweigaard (117) og Bernhard Dunker (46).

Karrieren begynte i kirkedepartementet, der han raskt ble ekspedisjonssjef. Senere ble han ordfører i Christiania, amtmann i Smaalenene (Østfold) og senere Akershus, stortingsrepresentant, statsråd og soren-skriver.

Birch-Reichenwald var en nær venn av kong Carl XV. De to diskuterte alle politiske saker seg imellom før de ble avgjort i regjeringen, og han fungerte derfor i praksis som regjeringsleder i en periode på tre år. I en konflikt om Norges rettigheter i unionen gikk han mot kongen, og mistet etter hvert kongens gunst. Han forlot regjeringen i protest.

Peter Motzfeldt (67) var Birch-Reichenwalds svigerfar.

69 Ole Hartvig Nissen

1815–1874

Skolestyrer

Hartvig Nissen er en av dem som har hatt størst betydning for utviklingen av norsk skolevesen. Han var både skolestyrer og skolepolitiker og kjempet blant annet for sjuårig folkeskole og kvinners adgang til læreryrket. Han stiftet Nissens Latin- og realskole sammen med Ole Jacob Broch (48) i 1843. Han gjorde sitt hjem til elevpensjonat for elever fra andre kanter av landet, og han opprettet en lesestue hvor elevene kunne få hjelp med leksene. Skolen ble en av byens fremste for høyere utdanning, men ble nedlagt i 1874.

Nissens pikeskole fra 1849 eksisterer imidlertid fremdeles, nå under navnet Hartvig Nissens skole og med adgang også for gutter. Skolen er Oslos nest eldste.

70 Aasta Hansteen

1824–1908

Maler og kvinnesaksforkjemper

Aasta Hansteen var utdannet maler, og hun hadde særlig suksess med portretter. Hun ble dessuten tidlig interessert i målsaken og publiserte flere dikt på landsmål, samt en bok om landsmålet.

Men Aasta Hansteens navn er først og fremst knyttet til kvinnesaken. Inspirert av John Stuart Mills bok om kvinneundertrykkelse sto hun bak flere foredrag og avisinnlegg. Hun ønsket å endre synet på kvinners personlighet, og hun krevde samme moral for kvinner og menn.

En kvinnelig foredragsholder var imidlertid en sjeldenhet, og Hansteens karakteristiske utseende og væremåte gjorde henne raskt til en skyteskive. Hun måtte tåle mye kritikk for sine meninger, og pressen lot til å skrive hva de ville om henne.

I 1880 reiste Hansteen til USA. Da hun kom tilbake derfra, ble hun hyllt av den nye kvinnebevegelsen som en av kvinnesakens pionerer.

Henrik Ibsen (30) brukte Hansteen som modell for Lona Hessel i skuespillet «Samfundets støtter».

Bysten på gravnen er utført av Gustav Vigeland i 1905. Historikeren Francis Bull (152) merket seg følgende ved bysten: «det fine linjespill ved Aasta Hansteens meget talende munn, som både lar en ane hvilken spott og forsmedelse hun har måttet døyve og hvilke hånsord hun har slynget ut mot det mannssamfunn som hun hatet».

71 Christian Adolph Diriks

1775–1837

Sorenskriver

Byfogd og sorenskriver C. A. Diriks representerte Laurvig (Larvik) på riksforsamlingen på Eidsvoll, etter å ha blitt valgt direkte av de 24 fremmøtte stemmeberettigede i byens kirke den 4. mars.

På Eidsvoll tilhørte han selvstendighetspartiet, og satt både i reglementskomiteen og konstitusjonskomiteen. Han var en av dem som redigerte utkastene til grunnlov, og han fikk dermed stor innflytelse på det ferdige dokumentet.

Diriks ble vår første stortingspresident, senere også statsråd, og markerte seg på sine eldre dager som en motstander av å feire 17. mai. Han mente at dette var en unødvendig provokasjon overfor Sverige.

For å finne Diriks' navn på gravstedet må man se nøye. Det står på en plate foran gravsteinen, under rosebuskene.

Sønnesønnen, maleren Karl Edvard Diriks (1855–1930), ligger i samme grav.

72 Marcus Gjøre Rosenkrantz

1762–1837

Politiker

Tross adelig slekt vokste Marcus Gjøre Rosenkrantz opp i en fattig offisersfamilie. Det var slektningene som måtte betale den juridiske utdannelsen hans.

Senere arvet han penger fra en fjern slektning og giftet seg inn i en rik familie. Dermed eide han plutselig de store eiendommene Ljan, Borregård og Hafslund, og ble en av Norges største eksportører av tømmer.

Den politiske karrieren begynte med en post som amtmann i Smaalenene (Østfold) og senere i Akershus. Deretter ble han direktør for den norske avdelingen av riksbanken. Under Napoleonskrigen satt han i prins Christian Augusts regjeringskommisjon som eneste nordmann.

På det eksklusive «notabelmøtet» på Eidsvoll i 1814, der prins Christian Frederik ble overtalt til å innkalle en grunnlovsgivende riksforsamling, var han en selvskreven deltaker. I august samme år ble han formann (tilsvarer statsminister) i Norges første regjering, og det var han som foretok den høytidelige åpningen av Norges første storting.

Da vi kom i union med Sverige senere på høsten, ble han degradert til statsråd.

På graven står det at Rosenkrantz døde i 1838. Dette er sannsynligvis feil.

73 Jens Rathke

1769–1855

Zoolog

Jens Rathke var den første norske professor i zoologi. Det var de økonomiske forholdene ved naturressurser som opptok ham, og han studerte blant annet fiskerienes økonomiske betingelser.

Rathke bestyrte også den nylig opprettede Botanisk hage. Fordi han måtte dekke undervisningen i både zoologi, mineralogi og botanikk ved Universitetet i Oslo, fikk han ikke publisert så mye som han ønsket. Hans beretninger «Reise langs Norges kyster 1795–1802» ble utgitt i 1907.

74 Halvdan Kjerulf

1815–1868

Komponist

Etter farens ønske studerte Halvdan Kjerulf jus, men da faren døde brøt han av studiene og ofret seg helt for musikken. Hans faste inntekt kom fra arbeidet som pianolærer, og to av hans mest kjente elever var pianistene Agathe Backer Grøndahl (**128**) og Erika Nissen (**158**).

Kjerulf laget melodier til dikt av norske diktere, deriblant Johan Sebastian Welhaven (**45**) og Bjørnstjerne Bjørnson (**24**). Han ble regnet som en av de store norske nasjonalromantikere, og han er mest kjent for romansene han komponerte etter mønster av Schubert og Schumann. Kjerulf var den første som målbevisst tok opp folkemusikalske elementer i kunstmusikken, og banet på denne måten veien for Edvard Grieg og Rikard Nordraak (**27**).

Kjerulf skrev også sanger for mannskor og var dirigent for Studentersangforeningen. «Brudeferden» er hans mesterverk blant mannskorsanger, skrevet til Adolph Tidemand og Hans Gudes (**16**) maleri.

I tillegg var han en av grunnleggerne av Christiania Kunstnerforening.

Halvdan Kjerulf deler grav med søsteren Ida Kjerulf, som var forlovet med Johan Sebastian Welhaven.

75 Jonas Anton Hielm

1781–1848

Politiker

Jonas Anton Hielm begynte sin karriere som advokat i København. Sommeren 1814 flyttet han til Christiania og ble utnevnt til høyesterettsadvokat. Han fikk ry på seg for å være både skarp og dyktig, og han ble etter hvert regjeringsadvokat.

Ved siden av advokatpraksisen skrev Hielm en rekke avisinnlegg i «Det Norske Nationalblad», der broren Hans Abel Hielm (**85**) var redaktør. Tonen var skarp og opposisjonell, og etter to injurierende innlegg mot Christian Magnus Falsen ble han saksøkt. Først tok broren på seg forfatteransvaret. Deretter overtalte Jonas Anton Hielm en ung student som allerede satt i fengsel for underslag, til å erklære at det var han som hadde skrevet innleggene. Til slutt kom det frem hvem som hadde skrevet de fornærmende ordene, og Hielm ble avskjediget fra sin stilling som regjeringsadvokat. Etter dette var ikke de to brødrene gode venner lenger.

I stedet ble Hielm politiker på heltid. Han lot seg velge inn på Stortinget i fire perioder, og var sammen med Henrik Wergeland (**98**) med på å trekke bøndene inn i norsk politikk. De to sto også sammen i kampen for å gi jøder adgang til landet.

Mest kjent er Hielm for sitt forslag om at norske båter i internasjonalt farvann skulle få bruke norsk handelsflagg i stedet for det svenske. Da Stortinget til slutt vedtok en slik ordning, ble Wergeland så begeistret at han skrev diktet «Hurra for Jonas Anton Hielm!».

På gravstøtten står det at Hielm ble født i 1782. Dette er sannsynligvis feil.

76 Georg (eg. Jørgen) Sverdrup

1770–1850

Språkprofessor

Georg Sverdrup var med på notabelmøtet på Eidsvoll i februar 1814, der det ble bestemt at en grunnlovsgivende riksforsamling skulle sammenkalles. Av deltakerne på notabelmøtet var Sverdrup den eneste som også ble valgt til å møte i riksforsamlingen. Sammen med Christopher Frimann

Omsen **(94)** representerte han Christiania by.

Sverdrup ble leder for redaksjonskomiteen, men satt også i reglements-
komiteen og konstitusjonskomiteen. Han var en av selvstendighetspartiets
fremste talsmenn, og hadde med seg sitt eget grunnlovsutkast da han
kom. 17. mai var det også han som var president for forsamlingen.

Sverdrup ble flere ganger valgt inn på Stortinget, og var en kort periode
stortingspresident.

Fagkretsen til professor Sverdrup var gresk og filosofi. Han var sjef
for Universitetsbiblioteket i over 30 år, og det nye biblioteket på Universi-
tetet i Oslo er oppkalt etter ham.

Georg Sverdrup var onkel til statsminister Johan Sverdrup **(1)**.

77 Gina (eg. Jørgine Anna) Sverdrup Krog

1847–1916

Redaktør og kvinnesaksforkjemper

Gina Krog var den ubestridte leder for kvinnesaken i Norge fra 1884 til
sin død. Allerede som ung jente var hun opptatt av kvinnenes stilling i
samfunnet, og hun skal ha sagt at hun var født kvinnesakskvinne. Hun
var lærer i mange år, men ofret seg etter hvert helt for kvinnesaken og
ble særlig kjent som en forkjemper for kvinners stemmerett.

Krog skrev om kvinnesaken i avisene, og i 1884 var hun med å danne
Norsk kvinnesaksforening. Senere ble hun redaktør og økonomisk
ansvarlig for foreningens blad «Nylænde», som ble et viktig forum for
kvinnesaken. Krog stiftet også Kvinnestemmerettsforeningen, men etter
at denne gikk inn for å bare gi stemmerett til bemedlede kvinner, startet
hun Landskvinnestemmerettsforeningen. Det var denne foreningen som
fikk reist bysten over Aasta Hansteens **(70)** grav.

78 Elias Blix

1836–1902

Salmedikter

Elias Blix følte tidlig en trang til å skrive vers, men han fikk det ikke til på det dansk-norske språket han hadde lært på skolen. Senere lærte han landsmål, og da gikk det lettere. Blix fikk etter dette stor betydning som salmedikter og bibeloversetter til nynorsk. Han skrev blant annet «No livnar det i lundar» og «Gud signe vårt dyre fedreland».

Salmene hans omhandler ofte sentrale religiøse emner, som Jesu fødsel, død og oppstandelse. Innvendingene mot salmene hans var imidlertid mange, og flere mente landsmålet ikke passet som religiøst språk.

Blix var også professor i hebraisk ved Universitetet, og dessuten kirkeminister under Johan Sverdrup (1). Han var faren til karikaturtegner Ragnvald Blix (79).

79 Ragnvald Blix

1882–1958

Karikaturtegner

Ragnvald Blix var sønn av salmedikteren Elias Blix (78), og slo gjennom som tegner i Paris med karikaturer av mesterverk fra Louvre. Senere arbeidet han i en rekke vittighetsblader, hovedsakelig i Paris og München. I noen år drev han bladet «Exlex», hvor blant annet Herman Wildenvey (7) var blant tekstforfatterne, men bladet gikk konkurs etter kort tid.

I Dagbladet og senere andre aviser kommenterte Blix politiske begivenheter ved hjelp av ironiske tegninger. Humoren i tegningene hans er ikke folkelig, heller spissfindig, og menneskene fremstilles uten særlig respekt.

Under den annen verdenskrig kommenterte Blix begivenhetene på en syrlig måte i Göteborgs Handels- og Sjøfartstidning, under pseudonymet Stig Höök. Hans mest kjente tegning fremstiller Quislings besøk hos Hitler, der nordmannen på vei inn må presentere seg for en sikkerhetsvakt, og følgende replikkveksling utspiller seg:

- Jeg er Quisling.
- Og navnet?

80 Christian Krohg

1777–1828

Politiker

Juristen Christian Krohg ble valgt inn på vårt aller første storting i 1814. I noen år var han statsråd, men på 1820-tallet satt han igjen på Stortinget, en stund som president.

Da konstitusjonskomiteen forkastet kong Carl Johans forslag til ny grunnlov, var Krohg komitéformann. Etter dette ble han dyrket som en helt.

17. mai 1833 ble det avduket en minnestøtte over ham ved Nybrua. Før avdukingen holdt Henrik Wergeland (98) en beveget tale. Krohg-støtten var midtpunktet for 17. mai-feiringen i årevis etterpå.

Christian Krohg var farfaren til maleren Christian Krohg (12).

81 Per Lasson Krohg

1889–1965

Maler

Per Krohg var sønn av Oda (13) og Christian Krohg (14). Allerede som liten utviste han et stort talent for maling, og han ble elev av sin far i en alder av 14 år. Senere studerte han under Henri Matisse. Kubismen har gjort sitt inntrykk på ham, det samme har scenekunsten. Hans figurer er gjerne karikerte og skjematisk oppbygd. I sine tidlige malerier viste han en friskhet og freidighet som gjorde at han ble sett som kunstlivets «enfant terrible».

Krohgs oppvekst i Paris har satt sitt preg på motivvalget i hans tidlige bilder, som i «Cabaret». Etter at han flyttet til Norge som førtiåring hentet han oftere motiver fra naturen, noe som synes i blant annet «Rimfrost». Krohg har laget monumentalbilder og fresker i en rekke kjente bygninger i Oslo, deriblant Grand Café og Universitetsbiblioteket. Han var professor ved og direktør for Kunst- og håndverksskolen, og han arbeidet i mange år som avistegner.

Det er vanskelig å finne Per Krohgs navn på gravstøtten, men man kan kjenne igjen flere andre Krohg-navn.

82 Matthias Numsen Blytt

1789–1862

Botaniker

Nesten hver sommer reiste Matthias Blytt rundt og undersøkte floraen i de fleste deler av landet. Resultatene av dette arbeidet samlet han i «Norges Flora». Første del kom ut i 1861, de to neste ble utgitt senere av hans sønn.

Etter alle disse reisene skaffet Blytt seg et stort herbarium. Han byttet eksemplarer med botanikere i andre land, slik at han fikk påbegynt et «verdensherbarium». Blytt var professor i botanikk ved Universitetet i Oslo, og Universitetets botaniske museum ble grunnlagt ved at man kjøpte inn herbariet hans.

83 Jakob Rudolf Keyser

1803–1864

Historiker

Rudolf Keyser var grunnleggeren av en selvstendig historisk granskning i 1800-tallets Norge, og han var den første som underviste i norrønt språk. Sin professorstilling ved Universitetet beholdt han i 25 år. I tillegg katalogiserte og styrte han Universitetets oldsaksamling i 34 år.

I sin første avhandling utviklet Keyser en teori om at den nordiske stamme er innvandret fra nord, men blitt oppblandet med tyske germanere i Sverige og Danmark. Senere hevdet han at hele den norrøne litteraturen er norsk, ikke fellesnordisk. Disse to teoriene gjorde Keyser til grunnlegger av «den norske historiske skole».

84 Christopher Arnt Bruun

1839–1920

Prest

Christopher Bruun var visstnok modellen for Henrik Ibsens (30) «Brand». Hele hans liv var preget av innbitt fasthet, samtidig som han stadig var grepet av tvil.

Bruun fikk sin moralske vekkelse allerede som 11-åring, da han kjente en sterk indignasjon over en lettsindig handling fra en kamerat. På en reise til Roma ble han ytterligere grepet av den karakterstyrken de første kristne i byen måtte ha hatt. Han lot seg verve som menig i krigen mellom Danmark og Preussen/Østerrike, og var dypt skuffet over alle dem som ikke gjorde det samme.

Bruun ble etter hvert en ledende skikkelse i folkehøyskolebevegelsen. Han skapte selv en folkehøyskole i nærheten av Aulestad, der Bjørnstjerne Bjørnson (24) bodde. De to åndshøvdingene var først gode venner, men de braket snart sammen i en opphetet debatt om helvete.

Bruun spredte sine synspunkter som redaktør av tidsskriftene «For frisindet Christendom» og «For Kirke og Kultur». Han angrep blant annet den «himmelropende uhyrlighet» at en notorisk utro konge skulle være kirkens overhode. Men i 1905 var han på danskekongens parti, og måtte helt til Danmark for å få trykt et opprop mot unionsoppløsningen. Da ingen butikker ville selge skriftet hans, gikk han selv rundt og delte det ut.

85 Hans Abel Hielm

1792–1869

Redaktør

Året etter at Norge fikk sin nye grunnlov som tillot «frimodige Ytringer om Statsstyrelsen», begynte bokhandler Hans Abel Hielm å gi ut «Det Norske Nationalblad». Fra sin bror Jonas Anton Hielm (75) mottok han en rekke slike frimodige ytringer, som han delvis trykte anonymt.

Etter to injurierende innlegg mot Christian Magnus Falsen ble avisen saksøkt. Hielm var en sterk tilhenger av anonymitetsretten, og tok derfor selv på seg forfatteransvaret. Han ble først dømt til landsforvisning på grunn av brorens artikkel, men Høyesterett reduserte straffen til en bot. Redaktør Hielms opptreden bidro til å innarbeide prinsippene om redaktøransvar og anonymitetsrett i norsk presse. Men avisen hans gikk inn kort tid etter, og saken ødela forholdet mellom de to brødrene.

Hans Abel Hielm ligger begravet i Børge Hielms familiegravsted.

86 Michael Sars

1805–1869

Zoolog

Alt som liten gutt i Bergen drev Michael Sars naturhistoriske studier. Han fortsatte med denne hobbyen mens hans studerte teologi i Christiania, og mens han arbeidet som prest i Florø og Manger.

Med utgivelsen av boken «Beskrivelser og Iagttagelser over nogle mærkelige eller nye i Havet ved den Bergenske Kyst levende Dyr» var hobbyen hans blitt et yrke. På studiereiser i Nord-Norge og Italia gjorde han omfattende undersøkelser av livet i havet, og han ble en høyt ansett forsker internasjonalt.

Vi må kunne tenke oss at diskusjonen gikk høyt når hele Sars-familien var samlet. Michael Sars var gift med Maren Cathrine Sars, søsteren til Johan Sebastian (45) og Elisabeth Welhaven (141). Blant barna deres finner vi historikeren Ernst Sars (87), zoologen Georg Ossian Sars (88), sangeren Mally Lammers, gift med komponisten Thorvald Lammers (23), og sangeren Eva Helene Nansen, gift med Fritjof Nansen.

87 Johan Ernst Welhaven Sars

1835–1917

Historiker

Som 21-åring vant Ernst Sars Kronprinsens gullmedalje for en avhandling om Kalmarunionen. Han skulle senere komme til å bli sin tids mest innflytelsesrike historiker, og det var nettopp spørsmålet om Norges selvstendighet han arbeidet med.

Den vanlige oppfatningen på denne tiden var at norsk historie endte brått da vi kom i union med Danmark. Sars påviste sammenhengen i historien også gjennom denne perioden. Hans hovedtese var at Norge mistet sin selvstendighet fordi aristokratiet gikk til grunne, men at bøndene dermed utviklet en demokratisk sans. Dette sinnelaget kunne bli drivkraften i en ny nasjonal bevegelse.

På denne måten er det en ganske tydelig parallell mellom Sars' historiskrivning og Ivar Aasens (61) språkforskning.

Slike tanker ble raskt adoptert av Venstre, og brukt for det de var

verdt i kampen for norsk selvstendighet. Venstre sørget også for at det ble opprettet et professorat på Universitetet i Oslo spesielt for Sars.

På Universitetet kom han i faglig konflikt med de fleste av sine kolleger. Men da unionsoppløsningen var et faktum i 1905, måtte motstanderne hans innrømme at Sars nok «stod i fortroligere Samfund med Folkesjelen» enn dem.

88 Georg Ossian Sars

1837–1927

Zoolog

Ossian Sars var 25 år gammel da han vant Kronprinsens gullmedalje for en avhandling om krepsdyr i ferskvann. Opprinnelig var det medisin han ville studere, men han hoppet raskt over til sin fars fagfelt, zoologi. Før han hadde fylt 30 hadde han funnet en metode for kunstig befruktning av torskerogn, en oppdagelse som gjorde fiskeoppdrett mulig. Senere leverte han verdifulle arbeider om de fleste sjødyr i norske farvann.

Sars var den første norske professoren som underviste i Darwins utviklingslære.

89 Gisle Christian Johnson

1822–1894

Teolog

Den sterke vekkelsen i Norge på 1850-tallet ble ofte kalt den johnsonske vekkelse. Opphavsmannen var professor Gisle Johnson. Han skal ha vært en nokså tørr og upersonlig foreleser, men han hadde en evne til å fremlegge vanskelige budskap klart og systematisk. I sin forkynnelse førte Johnson videre en tradisjon fra Hans Nielsen Hauge (185), ved å legge vekt på at den personlige omvendelsen måtte gi seg utslag i lydighet mot Guds bud.

Selv om Johnson en stund var huslærer for barna til W. A. Wexels (145), hadde de to vidt forskjellige teologiske oppfatninger. Johnson var en sterk motstander av Grundtvigs liberale kristendom fordi han mente

den stred mot luthersk lære. Han formidlet sine synspunkter i et blad han selv grunnla, Luthersk Kirketidende.

Johnson stiftet også Christiania Indremissionsforening og Den norske Lutherstiftelse. Men da sistnevnte ble til Det norske Indremisjonselskap, trakk han seg ut på grunn av teologisk uenighet med flertallet i organisasjonen.

90 Mads Ellef Langaard

1815–1891

Bryggerieier

Mads Langaard startet Frydenlunds Bryggeri i 1859, men veien til suksess var lang. Først raste bygningene sammen fordi grunnen sviktet. Deretter viste det seg at ølet de produserte ble udrikkelig etter kort tid. Men Langaard ga seg ikke, og han fikk omsetningen igang igjen. Han eksperimenterte seg frem til spesielt holdbare ølsorter, og til slutt kunne han som den første i Nord-Europa eksportere øl til tropene.

Langaards initialer ML preger fremdeles Frydenlund-flaskene, og dette er Norges eldste registrerte varemerke. Frydenlund er nå slått sammen med Ringnes bryggeri, grunnlagt av Amund (156) og Ellef Ringnes (52).

91 Jens Kristian Meinich Bratlie

1856–1939

Offiser og politiker

Jens Bratlie hadde høy offisersutdannelse, og var generalkrigskommisær i over 30 år. Han satt på Stortinget for Høyre i fem perioder, og var stortingspresident i en av dem.

I 1912 oppsto det en regjeringsskrise fordi Høyre-statsminister Wollert Konow hadde røpet en viss sympati for landsmålet. Da ble Bratlie statsminister. Men han måtte selv trekke seg etter valgnederlaget året etter.

92 Christian Henrik Grosch

1801–1865

Arkitekt

Som stads-konduktør (byplansjef) i Christiania påvirket Christian H. Grosch i høy grad hovedstadens utseende. Han var blant annet ansvarlig for byggingen av Børsen. Om dette bygget uttalte han: «En børs skal vise Bestemthed, Rolighed og Fasthed for at karakterisere den som et Samlingssted for de Handlende». Børsen ble gitt en nøktern stil.

Blant andre hus Grosch tegnet, finner vi Observatoriet i Drammensveien, Oslos eldste universitetsbygning som nå rommer Nasjonalbibliotekets musikk-samling, og Norges Bank, som nå huser Museet for samtids-kunst. Også universitetsbygningene i Carl Johans gate var Grosch med på å tegne.

Grosch ble Norges fremste representant for overgangen fra klassisisme til romantikk. Det var under påvirkning fra romantiske strømninger at han tegnet Basarhallene ved Domkirken, som opprinnelig ble bygd for byens slaktere.

93 Henrik Anker Bjerregaard

1792–1842

Høyesterettsdommer og forfatter

Henrik Bjerregaard var en av de toneangivende skikkelsene i norsk litteratur i generasjonen før Welhaven og Wergeland. Han skrev blant annet teksten til vår forrige nasjonalsang, «Sønner av Norge», til melodi av Christian Blom. Sammen med syngespillet «Fjeldeventyret», der Walde-mar Thrane laget melodien, er dette hans største verk.

Bjerregaard prøvde seg på mange ulike former med varierende hell, men han forsøkte hovedsakelig å grunnlegge en norsk dramatisk litteratur. I emnevalg og stil var han påvirket av romantikken, og ofte skildret han det norske bygdemiljøet.

Etter at han i 1830 ble høyesterettsdommer, opphørte hans dikteriske produksjon.

94 Christopher Frimann Omsen

1761–1829

Høyesterettsdommer

Tollprokurør Christopher Frimann Omsen og professor Georg Sverdrup **(76)**, begge fra Vor Frelzers Menighet, var Christiania bys representanter til riksforsamlingen på Eidsvoll.

Omsen støttet opprinnelig selvstendighetspartiet, men var motstander av en overilt selvstendighetspolitikk og stemte dermed med unionspartiet i noen tilfeller. Han satt i både konstitusjonskomiteen og reglementskomiteen.

Tollprokurør var betegnelsen på en offentlig anklager i tollsviksaker, altså en slags statsadvokat. Omsen ble senere assessor (dommer) i Høyesterett.

95 Frederik Motzfeldt

1779–1848

Høyesterettsdommer

Byfogd Frederik Motzfeldt representerte Molde by på riksforsamlingen på Eidsvoll. Han tilhørte selvstendighetspartiet, men satt ikke i noen komité. Han ble senere assessor (dommer) i Høyesterett.

Frederik Motzfeldt var fetteren til Peter Motzfeldt **(67)**.

96 Johan Collett

1775–1827

Politiker

Johan Collett representerte Buskeruds Amt (fylke) på riksforsamlingen på Eidsvoll. Som amtmann sto han selv ansvarlig for den tekniske gjennomførelsen av valget som pekte ham ut, en ordning som neppe ville blitt godtatt i dag.

På Eidsvoll var Collett sekretær i finanskomiteen og en av selvstendighetspartiets ivrigste talsmenn. Senere satt han også på Stortinget i flere perioder.

Johan Collett var broren til Jonas Collett (101). Johan Collett var også faren til Peter Jonas Collett, og ble dermed svigerfar til Camilla Collett (100).

97 Krigsseilerminnesmerket

1956

Da den annen verdenskrig brøt ut, hadde Norge en av verdens største handelsflåter. De fleste av disse båtene befant seg utenfor Norge på dette tidspunktet, og de ble dermed rekvirert til allierte oppdrag. Handelsflåtens innsats var sannsynligvis Norges viktigste bidrag til de alliertes seier.

De fleste norske skipene gikk i konvoier over Atlanterhavet med nødvendige forsyninger fra USA til England. Konvoiene var stadig utsatt for angrep fra tyske ubåter, og tapene var store. Mange av krigsseilerne som overlevde, pådro seg store nerveproblemer, og fikk aldri et fullverdig liv etter krigen.

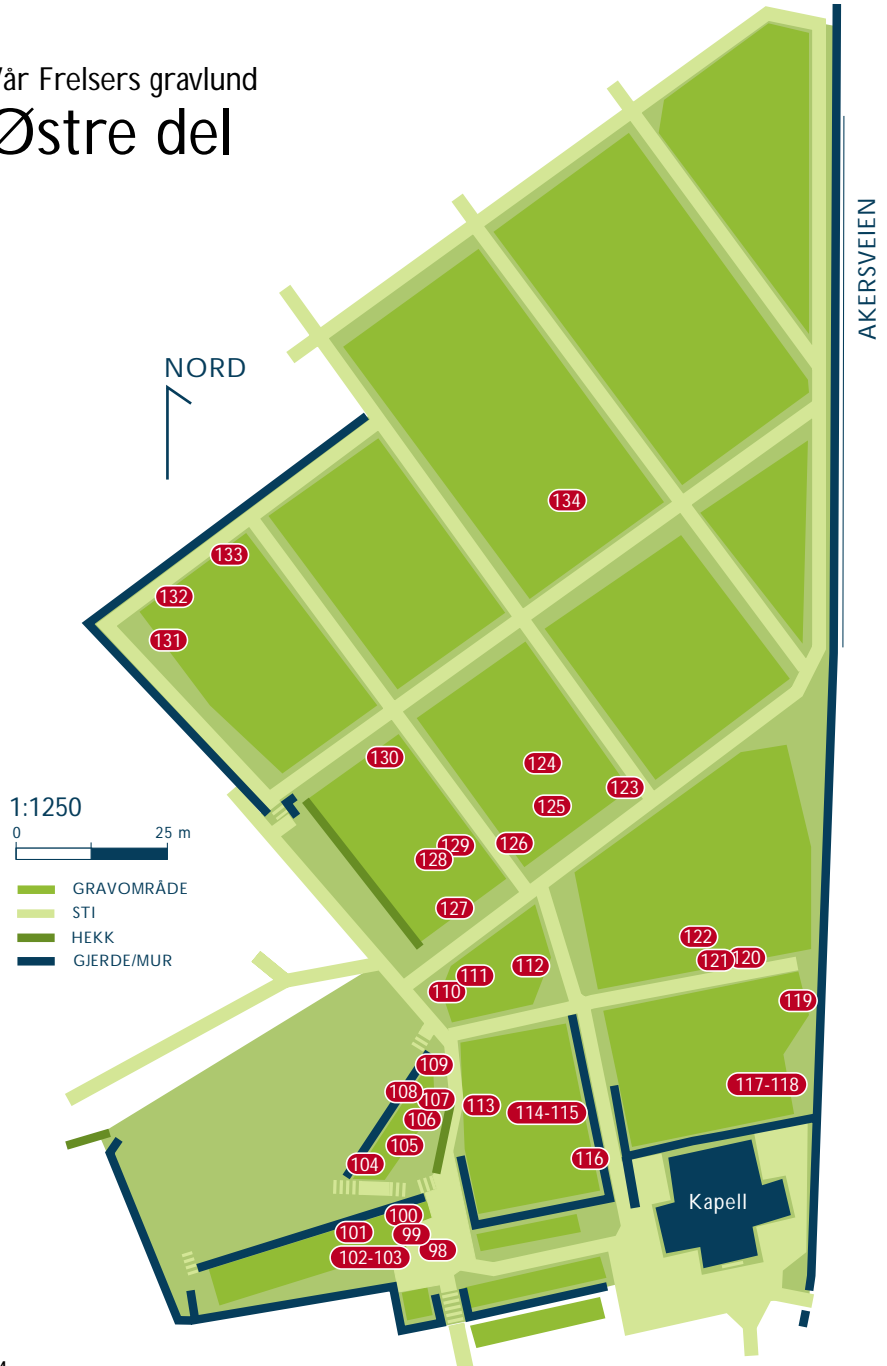
Det har de siste tiårene kommet sterk kritikk mot måten staten behandlet krigsseilerne på i etterkrigstiden. De kunne for eksempel oppleve å bli trukket i lønn for den tiden de hadde tilbrakt på retningsflåte etter at et skip var senket, med den begrunnelsen at de i denne tiden ikke utførte jobben sin.

Bronserelieffet og gravplaten er satt opp av Norges Sjømannsforbund. Navneskiltene på veggen viser til urnegraver under gravplaten på bakken.

Vår Frelses gravlund
Østre del

Vår Frelses gravlund Østre del

98 Henrik Arnold Wergeland

1808–1845

Forfatter

13 år gammel fikk Henrik Wergeland sin første fortelling på trykk i Morgenbladet. Og han fortsatte å skrive, selv om han begynte å studere teologi og ble engasjert i studentlivet. Hovedsakelig skrev han naturdikt og kjærlighetsdikt. Mange dikt handler om Stella, et idealbilde han laget av en pike han var ulykkelig forelsket i.

Wergeland står som et samlingsmerke for den demokratiske og nasjonale reising i Norge. Han var sterkt engasjert i samfunnsdebatten og arbeidet for folkeopplysning, et felles norsk skriftspråk og et humanitært fengselsvesen – blant mye annet. Wergeland førte an i 17. mai-feiringen, og han skrev et nytt dikt til nasjonaldagen hvert år.

Slik var det ofte med Wergeland: Det han var opptatt av, ga seg som regel utslag i et dikt eller en farse. Han skrev en rekke farser under pseudonymet Siful Sifadda, i tillegg til flere dramaer og diktsamlinger. Han skrev eventyrlignende dikt, preget av kraft og liv, der opplevelsen var viktigere enn form og stil. Han skrev mye om naturen, der han så liv overalt. Men han skrev også om mennesket, som han hadde en enorm tro på. Noen av hans mest kjente dikt er «Mig selv» og «Til min Gyldenlak», som han skrev rett før han døde.

Wergeland ønsket å være en folkelærer. Han skrev lærebøker og startet folkebibliotek landet rundt. Han kjempet for løsrivelse fra Danmark og gjorde en viktig innsats for å fornorske skriftspråket. Dikteren laget også selv nye ord. De fleste slo ikke an, men ordet «husflid» er trolig laget av ham.

Wergeland engasjerte seg sterkt i kampen for å oppheve forbudet mot å gi jøder adgang til Norge. Dette ble gjennomført seks år etter hans tidlige død.

Monumentet på graven hans er reist av takknemlige jøder utenfor Norge i 1847. Det er et eksempel på nygotisk gravkunst. En liggende fakkellamp symboliserer døden, og en bekranset lyre er symbolet for en dikter som har vunnet en seier. Bysten er utført av Hans Hansen.

99 Ole Vig

1824–1857

Folkeopplysningsmann

Da Ole Vig arbeidet som lærer i Kristiansund, ble han en stor tilhenger av Grundtvig. En sommer bestemte han seg for å reise til København for å møte sitt forbilde. Han gikk hele veien frem og tilbake, og fortalte etterpå at dette møtet ble det «allermest lysende blandt alle lyse Øieblikke jeg har oplevet».

På vei hjem igjen ble han kjent med stifterne av «Selskabet til Folkeopplysningens Fremme» i Christiania. Ole Hartvig Nissen (69) spurte om han ville være redaktør for selskapets blad «Folkevennen», og det ville han gjerne. Ivar Aasen (61) og P. Chr. Asbjørnsen (127) var blant medarbeiderne i bladet, som tok avstand fra datidens pietisme.

Språkpolitikken i «Folkevennen» varierte, men Ole Vig var nøye med å kutte ut lange setninger med latinsk oppbygning. I Bjørnstjerne Bjørnsons (24) «En glad gutt» forteller rollefiguren Øyvind begeistret at det er så enkelt å lese alt det Ole Vig har skrevet.

Det meste kjente av Vigs dikt er «Nordmandssang», som begynner slik: «Blandt alle Lande i øst og vest...».

Ole Vig fikk sin grav tett ved Henrik Wergeland (98) fordi han hadde viet sitt liv til å videreføre Wergelands folkeopplysningsarbeid.

100 Jacobine Camilla Collett (f. Wergeland)

1813–1895

Forfatter

Camilla Wergeland vokste opp på Eidsvoll prestegård sammen med blant annet broren Henrik Wergeland (98). Som liten var hun mye trist og bitter, og ofte alene.

Broren var ikke den eneste kulturelle storhet i Camilla Wergelands nære krets. Hennes kjærlighet til dikteren Johan Sebastian Welhaven (45) var ulykkelig, men livslang. Hun ble likevel gift med juristen Peter Jonas Collett i 1841 og var gift med ham frem til hans død. Da var hun 38 år og hadde fire sønner.

Camilla Colletts forfatterskap strekker seg fra årene rundt 1840 og

helt frem til hennes død femti år senere. Den største delen av hennes arbeid består av artikler, brev og føljetonger.

Det var imidlertid som skjønnlitterær forfatter at hun satte mest spor etter seg. «Amtmandens Døttre», som hun ga ut anonymt, regnes som Norges første tendensroman. Her skildrer Collett tragiske kvinneskjebner som var en følge av det sosiale press som jenter og kvinner ble utsatt for. Noe av inspirasjonen til å ta opp dette temaet kom kanskje fra Colletts søster, som ble tvunget inn i et ulykkelig ekteskap.

Ifølge Bjørnstjerne Bjørnson (24) var det Camilla Collett som innførte kvinnesaken i Norge, og hun ble etter hvert valgt til æresmedlem av Norsk Kvinnesaksforening. I 1877 kom den første boken hun ga ut under sitt eget navn, «Fra de stummes leir». Her kritiserer hun kjente norske forfattere for deres undertrykkende kvinneskildringer.

Andre sentrale verker av Camilla Collett er «I de lange nætter» og en serie med bøker kalt «Sidste blade».

101 Jonas Collett

1772–1851

Politiker

Jonas Collett tilhørte den eksklusive eliten som deltok på notabelmøtet på Eidsvoll i 1814, der det ble bestemt å sammenkalle en grunnlovgivende riksforsamling. Han deltok ikke på denne forsamlingen, men straks Grunnloven var et faktum ble han med i regjeringen. Der ble han etter hvert regjeringens formann (tilsvarer statsminister).

I stillingen som regjeringssjef var han ganske egenrådig. Blant annet gikk han til anskaffelse av landets to første dampskip på statens regning, uten at det var bevilget penger. Til slutt kom han i konflikt med kong Carl Johan, og måtte gå av. Han tok da over amtmannsvervet i Buskerud etter sin bror Johan Collett (96).

Konflikten med Carl Johan gjorde Jonas Collett mektig populær i Norge. Både Henrik Wergeland (98) og Johan Sebastian Welhaven (45) har skrevet hyllingsdikt til ham.

102 Otto Albert Blehr

1847–1927

Politiker

Første gang Otto Blehr var nominert til Stortinget, strandet det på at han hadde «bespottet Gud og Kongen». Han hadde nemlig en gang sagt at det var «noget Vrøvl» at kongen var konge av Guds nåde, slik det het på den tiden.

Senere gikk det bedre. Blehr satt på Stortinget for Venstre i flere perioder, og var en av aktorene i riksrettssaken mot regjeringen til Christian Selmer (132).

Før unionsoppløsningen var Blehr statsminister i regjeringsavdelingen i Stockholm to ganger. Han tok over som statsminister i Norge etter Johannes Steen (41) i 1902, men måtte gi plassen til Francis Hagerups (182) samlingsregjering året etter. I årene 1921–1923 var han igjen statsminister, men måtte trekke seg fordi regjeringen ikke kunne samle seg om en alkoholpolitikk.

103 Randi Marie Blehr (f. Nilsen)

1851–1928

Kvinnesaksforkjemper

Randi Blehr var den fremste forkjemper for norske kvinners stemmerett, ved siden av Gina Krog (77). Hun var med på å stifte Norsk Kvinnesaksforening og var også formann der i mange år.

At kvinnesaken den gang dreide seg om litt andre ting enn i dag, fremgår av Blehrs store interesse for undervisning i husstell og husflid. Hun opprettet blant annet den første norske billedvevskolen.

Hun er gravlagt sammen med sin mann, Otto Blehr (102).

104 Birger Eriksen

1875–1958

Offiser

Da Tyskland angrep Norge natt til 9. april 1940, var oberst Birger Eriksen kommandant på Oscarsborg festning. Det var han som ga ordre om ild mot den tyske krysseren «Blücher». Resultatet var at krysseren tok fyr og sank.

1.000 tyskere gikk ned med «Blücher», mens 1.400 overlevde. Senkingen ga den norske kongefamilien, regjeringen og Stortinget tid til å rømme hovedstaden før byen ble besatt av tyske tropper.

105 Oskar Braaten

1881–1939

Forfatter

Oskar Braaten var den første forfatter som skrev om arbeiderbydelene på Oslos østkant, der han selv hadde vokst opp. Allerede i sin første bok, «Kring fabrikken», fant han frem til miljøet han kom til å skrive om resten av sitt forfatterskap. Han ga realistiske skildringer av fabrikkarbeidernes liv, etter hvert også på deres eget språk – et utpreget «østkant-bokmål».

Braaten skrev hovedsakelig skuespill. De mest kjente er «Ungen» og «Den store barnedåpen». «Ulvehiet» er en av hans mest kjente romaner. Som regel er miljø- og personschildringene mer sentrale enn selve handlingen, men et vanlig emne i fortellingene hans er forsøket på å realisere seg selv i samspill eller motsetning til sitt miljø. Det er særlig tre temaer som går igjen: enslig mor, syk gutt og gutt som savner faren, noe som kan ha sammenheng med at forfatteren selv vokste opp med alenemor.

Braaten var i mange år konsulent og teatersjef ved Det norske Teatret.

106 Thomas Johannessen Heftye

1822–1886

Forretningsmann

Under ledelse av Thomas Heftye ble bankierfirmaet Thos. Joh. Heftye & Søn landets fremste private bankierhus.

Mest kjent er Heftye for sitt arbeid for friluftsliv. Han var med på å stifte Den Norske Turistforening, og var formann der til sin død. Han eide flere flotte eiendommer i Oslos omegn, blant annet Sarabråten i Østmarka og Frognerseteren i Nordmarka, som han åpnet for publikum. I sitt testamente skjenket han Tryvannshøgda til Kristiania kommune.

107 Thomas Bennett

1814–1898

Forretningsmann

Engelske turister i Norge fikk både kart, informasjon, matkurver og hestetransport av Thomas Bennett. Den britisk-norske forretningsmannen slo seg ned i Christiania i 1849 og startet service for turister. Han hadde selv reist mye i Norge, og hadde mange tips til dem som kom innom butikken hans. Etter hvert utviklet butikken seg til et reisebyrå. Bennetts reisebyrå er verdens nest eldste, og de har i dag over 60 kontorer i Norge og resten av verden.

Det var Bennett som satte igang den første drosjetrafikken i Christiania. Han ga også ut «Handbook for Norway» og en ordbok.

108 Hjalmar Riiser-Larsen

1890–1965

Flyger

Hjalmar Riiser-Larsen var utdannet marineflyger, og nestkommanderende på flere av Roald Amundsens ekspedisjoner. Etter en nødlanding på en slik ekspedisjon i Arktis i 1925 greide Riiser-Larsen å ta av fra et isflak, noe som reddet livet til ekspedisjonens deltakere.

Året etter førte han luftskipet «Norge» over Nordpolen. Han var

leder for redningsekspedisjonen som ble sendt ut etter Roald Amundsen to år senere, og ledet selv flere ekspedisjoner til Antarktis.

Da krigen kom, bygget Riiser-Larsen opp «Little Norway», en skole for norske piloter i Toronto i Canada. Mot slutten av den annen verdenskrig ble han sjef for det norske flyvåpenet, men da freden kom søkte han avskjed. I stedet ble han direktør for den norske avdelingen av det nye flyselskapet SAS.

109 Hans Georg Jacob Stang

1858–1907

Offiser

I årene før unionsoppløsningen var forholdet mellom Norge og Sverige spent. Georg Stang ble da medlem av den såkalte befestningskomiteen, som skulle finne ut hvordan landet burde ruste opp til en eventuell krig mot svenskene. Det ble Stang som kom til å prege denne komiteens innstilling.

Senere fikk han mulighet til å sette planene sine ut i livet, da Johannes Steen (41) tok ham inn i regjeringen som forsvarsminister. Den hittil relativt anonyme obersten ble dermed en av de mest omstridte personene i norsk politikk. I perioden fra sommeren 1901 til høsten 1902 ble det bygd en rekke fort langs svenskegrensen, slik Stang hadde gått inn for. For Stang var dette bare første skritt på vei mot full selvstendighet.

Da regjeringen senere antok en mer forsiktig holdning, trakk han seg fra stillingen. I stedet ble han utnevnt til kommandant på Oscarsborg. Unionskongen Oscar II trakk nok et lettelsens sukk da Stang forsvant fra politikken. Da regjeringen drøftet utnevnelsen, var det kongen som skar gjennom med den tvetydige replikken: «Sett ham på festningen!»

Da unionsoppløsningen til slutt ble et faktum i 1905, var en av betingelsene i det såkalte Karlstad-forliket at grensefestningene skulle nedlegges. Dette oppfattet Stang som et voldsomt nederlag. Han greide derfor ikke å glede seg over den begivenheten som han i hele sin karriere hadde arbeidet for.

Stang er den eneste på Vår Frelses gravlund som har en statue i helfigur over graven sin. Den er utført av Gustav Lærum.

110 Johan Peter Selmer

1844–1910

Komponist

Johan Selmer var den første norske komponisten som laget programmusikk, musikk der komponisten skildrer utenommusikalske fenomen, som sinnstilstander eller handlinger. Selmer uttrykker for eksempel nasjonale stemninger i musikken sin. Han skrev orkesterverker, korverker og romanser, og fremførte sine komposisjoner både i Norge og i utlandet.

Selmer tok også initiativ til å danne Orkesterforeningen.

Johan Selmers far var fetter av statsminister Christian Selmer (132).

111 Harald Berg

1823–1895

Verkseier

Harald Berg var den første i Norge som gjorde glassverk lønnsomme. Han grunnla glassverkene på Biri, Drammen, Hadeland, Hurdal og Høvik, og samlet nesten hele den norske glassindustri i ett familieselskap. Med i selskapet var også Christiania Glasmagasin på Stortorvet, som hans far Christoffer Berg hadde grunnlagt.

112 Gunerius Pettersen

1826–1892

Grosserer

Gunerius Pettersen grunnla kolonialhandelen Gunerius i Storgata i 1852. Det var en typisk bondehandel med stor tomt, brennevinstue og mange ulike varer. Den hadde mange rom hvor tilreisende bønder kunne overnatte, og en stall hvor de kunne ha hestene sine.

Etter hvert utvidet Gunerius til manufakturhandel, med både produktjonsvirksomhet og engrossalg. En periode hadde butikken 90 ansatte, samt 70 syersker og veversker tilknyttet forretningen. I dag er forretningen blitt et stort handlesenter.

113 Carl Gustav Fleischer

1883–1942

Offiser

Generalmajor Carl Gustav Fleischer ledet gjenerobringen av Narvik 28. april 1940. Han ble dermed den første allierte general som påførte tyskerne et militært nederlag i den annen verdenskrig. Men da tyskerne også angrep Nederland, Belgia og Frankrike 10. mai, måtte Narvik oppgis. Fleischer dro da til Storbritannia, der han ble sjef for Hærens overkommando.

Fleischer var i konflikt med flere av datidens politikere. Etter at han ble forbigått ved utnevnelsen av ny forsvarssjef våren 1942, tok han sitt liv.

Han var i fjern slekt med eidsvollsmannen Palle Rømer Fleischer (200).

114 Georg Andreas Bull

1829–1917

Arkitekt

De mest kjente bygningene Georg Andreas Bull tegnet, er Østbane- og Vestbanestasjonene i Oslo. I tillegg tegnet han en rekke villaer i ulike stilarter i Homansbyen. Her bygde han gjerne en nett renessansebygning side om side med en gotisk villa.

I over 30 år hadde Bull stillingen som stadskonduktør (byplansjef), og i denne perioden han hadde blant annet ansvar for reguleringen av Grünerløkka.

Georg Andreas Bull var bror av fiolinisten Ole Bull. I graven hans ligger også sønnen, arkitekt Henrik Bull (115).

115 Henrik Bull

1864–1953

Arkitekt

Henrik Bull var jugend-stilens fremste representant i Norge, og arkitekten bak Nationaltheatret. Bygningen er utvendig preget av rettvisklet Berliner-klassisisme, og sannsynligvis har Bull hentet inspirasjon fra sin

utdannelse i Berlin. Men underveis i planleggingen har barokk- og jugendinspirerte detaljer sneket seg inn.

Bull har også tegnet Historisk museum, en av Oslos mest typiske bygninger i jugendstil, og den eldste delen av regjeringskvartalet, der finansdepartementet i dag holder til.

I over 20 år var Bull direktør for Statens håndverks- og kunstindustri-skole.

I samme grav ligger hans far, arkitekt Georg Andreas Bull **(114)**.

116 Knud Graah

1817–1909

Fabrikkеier

Lenge var det en rådende oppfatning at bomullsspinnerier ikke ville kunne lykkes i Norge. Knud Graah ønsket å bevise det motsatte. På en studiereise i Storbritannia lærte han hvordan man kunne lage spinnerier mer effektive.

Hjemme igjen kjøpte han Vøiens Bomuldsspinderi (også kalt Graah Spinderi) ved Akerselva, hvor han gjennomførte sine ideer. Resultatet var at han skapte en av de ledende tekstilfabrikkene i Norge.

117 Anton Martin (eg. Martinus) Schweigaard

1808–1870

Politiker

Anton Martin Schweigaard var en ledende konservativ politiker i en mannsalder.

Som gutt var han imidlertid spinkel og sykelig. For å få ham i bedre form ble han sendt til sjøs med briggen «Den gode Hensigt», men tross gode hensikter gjorde sjøsyken ham bare enda verre.

På skolen trivdes han derimot godt. «En Examen er virkelig en herlig Ting», skrev han begeistret i et brev. I studiedagene tilhørte han vennekretsen til Johan Sebastian Welhaven **(45)**, Christian Birch-Reichenwald **(68)** og Bernhard Dunker **(46)**.

Schweigaard var en sterk tilhenger av frihandel. En gang Stortinget

skulle drøfte tollsatsene, ble debatten utsatt en dag for at representantene skulle få anledning til å lese studenten Schweigaards ferske avhandling om «Indførselstolden og dens Historie».

Senere satt Schweigaard selv på Stortinget i hele ni perioder, og fikk gjennomført store lettelser i tollsatser og andre avgifter. Det er først og fremst dette han vil bli husket for. Han mente også at staten burde spille en større og mer bevisst rolle i nasjonaløkonomien, og var mange tiår forut for sin tid på dette punktet.

På andre punkter var han stakk konservativ, og han kjempet blant annet iherdig mot alle slags partidannelser på Stortinget.

Schweigaard var professor i både lovkyndighet, statsvitenskap og statistikk, og lærebøkene hans i jus preget norsk rettsvitenskap i årevis etter hans død.

118 Christian Homann Schweigaard

1838–1899

Politiker

I likhet med sin far, Anton Martin Schweigaard (**117**), var Christian Homann Schweigaard utdannet jurist. Også han satset på en politisk karriere, og han var blant annet ordfører i Kristiania i flere år.

Da Christian Selmers (**132**) regjering ble stilt for riksrett, var Schweigaard finansminister. Etter at regjeringen ble dømt i 1884, ble han utpekt til leder for en ny regjering. Dette såkalte april-ministeriet ble bare sittende noen måneder før det måtte gi plass for Venstre-regjeringen til Johan Sverdrup (**1**).

119 Adolf Bredo Stabell

1807–1865

Banksjef, redaktør og politiker

Bredo Stabell var utdannet jurist, men yrkeslivet hans ble mangfoldig. Han arbeidet en stund i revisjonsdepartementet under statsråd Peter Motzfeldt (**67**), men hans lidenskap var redaktørstillingen i Morgenbladet. Under Stabell utviklet Morgenbladet seg til å bli opposisjonens fremste organ.

Etter at han sluttet i departementet, ble han valgt inn på Stortinget. Her var han i over 20 år opposisjonens fremste talsmann. Samtidig ble han ordfører i Aker.

Hele denne tiden var Stabell redaktør i Morgenbladet. Det var Stabell som nektet å ta inn Henrik Wergelands (98) dikt «Mig selv», som begynner med de berømte ordene: «Jeg i slet Lune, Morgenblad?»

Etter politikerkarrieren gjorde Stabell seg bemerket som bankmann. Han var med på å stifte Den norske Creditbank (nå DnB), og var direktør for denne banken til sin død.

120 Rasmus Olai Steinsvik

1863–1913

Redaktør

Odelsgutten Rasmus Steinsvik fra Volda ville heller ta utdanning enn å overta gården. Han studerte realfag uten å gjøre det særlig godt, og arbeidet senere som både huslærer og bryggesjauer mens hans skrev avisinnlegg under pseudonymet Gorm Gaular. Han utviklet seg etter hvert til å bli overbevist anarkist, og rakk å sette sitt preg på en rekke aviser.

Først startet han «Vestmannen» i Volda, men den gikk ikke særlig godt. Deretter overtok han Arne Garborgs «Fedraheimen», men også den gikk det nedover med etter at den ble et «anarkistisk-kommunistisk organ». En tid styrte han «Fjell-Ljom» på Røros.

Mest kjent er han for å ha startet avisen «Den 17de Mai» i 1894. Avisen ble et organ for Venstre og målsaken, og den ble etter hvert en av de fremste avisene i landet. Tittelbladet var tegnet av Erik Werenskiold (11), og forestilte en husfar som heiser det norske flagget. Med små avbrekk redigerte Steinsvik denne avisen til han døde.

Rasmus Steinsvik hviler sammen med sin kone Marta Steinsvik (1877–1950). Hun var forfatter og medarbeider i «Den 17de mai». Etter sin manns død fortsatte hun med frimodige ytringer, blant annet mot den katolske kirken og mot det norske rettsoppgjøret etter annen verdenskrig.

121 Peter Severin Steenstrup

1807–1863

Fabrikkeier

Peter Steenstrup var utdannet sjøoffiser, men gjorde seg mest bemerket som oppfinnsom fabrikkieier. Han konstruerte Norges første dampmaskin allerede som ung kadett.

Som 32-åring grunnla Steenstrup det vesle verkstedet Akers mekaniske verksted. Senere ble dette et av Nordens største mekaniske verksteder.

122 Ole Olsen

1850–1927

Komponist

Allerede som syvåring vikarierte Ole Olsen for faren som organist i Hammerfest kirke. Gutten var i tillegg interessert i diktning, noe som ga ham et rykte som vidunderbarn i fødebyen. Senere studerte han i Leipzig og ble spesielt interessert i opera. Etter hvert komponerte han flere operaer selv, hvorav «Lajla» var den mest betydningsfulle, en morsom opera med en folkelig og enkel handling. Han skrev også en operette, en symfoni, oratoriet «Nidaros» og en rekke andre orkester- og korverker.

Olsen tok over stillingen som dirigent for Musikkforeningen i Oslo etter Johan Svendsen (15).

123 Christian Fredrik Gotfried Friele

1821–1899

Redaktør og politiker

Christian Friele var sjefredaktør i Morgenbladet. Under hans ledelse vokste bladets innflytelse kraftig, og Morgenbladets holdning og uttalelser ble tillagt stor betydning i det politiske liv. Friele la vekt på avisens politiske informasjonsvirksomhet og næringspolitiske stoff, og var mindre opptatt av de sensasjonelle nyhetene.

Friele selv var kjent for sine gode journalistiske evner og brede kunnskap. Han satte objektiviteten høyt og forsvarte sin journalistiske

uavhengighet, trass i at Morgenbladet var det ledende Høyre-organet på den tiden. Friele var fryktet og hatet i mange kretser, på grunn av sin bitende tone både skriftlig og muntlig.

I sine ungdomsår hørte han til kretsen rundt Johan Sebastian Welhaven (45).

Man må se godt etter for å finne Frieles grav, som kun består av en beskjeden plate.

124 Vilhelm Frimann Koren Bjerknes

1862–1951

Meteorolog

Vilhelm Bjerknes' far var fysiker, men ettersom han var temmelig upraktisk av seg, var det sønnen som foretok eksperimentene for forskningsprosjektene hans. Faren forsket på tiltrekning og frastøtning mellom pulserende kuler i vann, og Vilhelm Bjerknes bestemte seg senere for å gjøre ferdig det arbeidet som faren aldri fullførte.

Bjerknes ble fysiker og fikk professorater i Oslo, Bergen, Stockholm og Leipzig. Han slutførte farens arbeid, og kom frem til teorier om virveldannelse som kunne brukes til å forstå bevegelser i luft og hav. Disse funnene bidro til et stort fremskritt i værvarsling. Med den såkalte Bergensskolen skapte Bjerknes metoder i meteorologien som gikk sin seiersgang over hele verden.

125 Mathias Severin Berntsen Skeibrok

1851–1896

Billedhugger

Mathias Skeibrok lærte å tegne og modellere på Tegneskolen. Han brukte gjerne sagamotiver, men hadde mer hell med hverdagslige motiver som «Trett». Han har laget gavlfeltet «Athene besjeler mennesket» til Universitetet i Oslo, men lyktes best i «det lille format» med statuetter og portrettbyster.

Skeibrok var en av de første norske kunstnerne som slo seg ned i Paris, og han var en av dem som ble der lengst. Det ble sagt at han underholdt

resten av den skandinaviske kolonien i Paris med saftige vestlandshistorier. Han utga to populære samlinger, «Sannferdige skrøner», illustrert av Theodor Kittelsen.

På hans gravmonument er et relieff av ham utført av Lars Utne. Relieffet av Skeibroks første hustru, Inger Marie Nordbye, er utført av ham selv.

126 Ludvig Mathias Lindeman

1812–1887

Organist og komponist

Bare tolv år gammel begynte Ludvig Lindeman å spille orgel i Vor Frue kirke i Trondheim, som sin far. Som tyveåring ble han organist i Vor Frelsers kirke i Oslo, en stilling han beholdt til sin død. Han ble regnet som den fremste orgelspilleren i Norge.

En gang antydet presten Wilhelm A. Wexels (**145**) at de skulle innskrenke orgelets medvirkning i gudstjenesten noe. Da foreslo Lindeman at presten heller skulle korte inn prekenene sine. Wexels sa dette var umulig, ettersom han trengte den tiden til å få med alt han skulle si. Da organisten opplyste om at akkurat slik var det med hans spill også, forble alt ved det gamle.

En periode reiste Lindeman rundt i landet og samlet folkemelodier. Sangene ga han ut under navnet «Norske Fjeld-Melodier», og både Edvard Grieg og Johan Svendsen (**15**) hentet temaer herfra. Lindeman komponerte også selv flere preludier og fuger, i tillegg til at han satte melodier til en rekke salmer. En av hans største oppgaver var å finne melodier til salmene i M. B. Landstads (**157**) salmebok.

Visebøker skrev han også, og en av hans mest kjente melodier er «Mellom bakkar og berg utmed havet».

Sammen med sønnen Peter Lindeman grunnla han Musikkonservatoriet i Kristiania i 1883.

127 Peter Christen Asbjørnsen

1812–1885

Eventyrsamler og forfatter

Sansen for eventyr fikk Asbjørnsen sannsynligvis fra barndommen av. Faren drev et verksted, og huset deres var til enhver tid fylt av svenner og læregutter. Om kveldene ble det fortalt historier fra alle kanter av landet.

Etter inspirasjon fra de tyske brødrene Grimm reiste Asbjørnsen rundt i Norge og samlet eventyr sammen med sin kamerat fra studietiden, Jørgen Moe. Sammen utga de den første samlingen «Norske Folke-Eventyr» i 1841, og flere fulgte. Asbjørnsen ga senere ut eventyrsamlinger på egen hånd, blant annet «Norske Huldre-Eventyr og Folkesagn».

Eventyrsamlingene ble umiddelbart svært populære, og de kom til å danne utgangspunktet for norsk nasjonalromantikk. For kommende norske forfattere som Henrik Ibsen (30) og Bjørnstjerne Bjørnson (24) fikk eventyrene betydning både med sitt innhold og sin form. Historiene var gjenfortalt på et fornorsket dansk, og dette fikk avgjørende innvirkning på utviklingen av det norske skriftspråket.

Tross suksessen ble ikke bøkene noen god inntektskilde. Asbjørnsen hadde heller ikke særlig styring på sin egen økonomi. Resultatet var at han stadig sto i gjeld til noen, og måtte gjemme seg bort på landet eller på øyene i Oslofjorden.

I tillegg til eventyr var Asbjørnsen opptatt av zoologiske og økonomiske studier. Han ga blant annet ut «En naturhistorie for ungdommen» i seks bind. Senere studerte han skogbruk og ble formester i Trøndelag.

Under pseudonymet Clemens Bonifacius utga han også boken «Fornuftigt madstel». Der hevdet han at måten landets husmødre laget grøt på ikke var den rette, fordi den forringet matens næringsinnhold. Dette forårsaket en stor debatt i dagspressen og den vitenskapelige verden, kalt grøtstriden. Det viste seg senere at Asbjørnsen hadde tatt feil.

128 Agathe Ursula Backer Grøndahl

1847–1907

Komponist

Agathe Backer Grøndahl vokste opp i Holmestrand, men familien flyttet til Kristiania slik at Agathe og søstrene Inga og Harriet Backer (**172**) skulle få utvikle sine kunstneriske evner.

I Kristiania studerte Grøndahl med både Ludvig Lindeman (**126**) og Halfdan Kjerulf (**74**). Sistnevnte er nok den som har påvirket hennes musikk mest. Senere studerte hun blant annet i Berlin og i Leipzig. Hun komponerte rundt 250 sanger, og ble regnet som den fremste kvinnelige komponist i Norden.

17 år gammel debuterte hun som pianist i Oslo. Senere fikk både Paris og London gleden av hennes gjestekonsserter. Hun spilte som regel de store mestere, og ofte opptrådte hun sammen med Erika Nissen (**158**). Nissen var impulsiv og improviserende, mens Grøndahls stil var stillferdig og poetisk.

I samme grav hviler hennes mann, sangeren Olaus Andreas Grøndahl (1847–1923). De to er portrettert sammen på gravmonumentet.

129 Theodor Frederik Scheel Abildgaard

1826–1884

Politiker

Det var en stor overraskelse da arbeiderlederen Marcus Thrane (**2**) trakk seg tilbake og overlot ledervervet i arbeiderforeningene til jusstudenten Theodor Abildgaard. Abildgaard var ikke sosialist, men ønsket å samarbeide med opposisjonen på Stortinget om en langsom reformering av det politiske systemet.

Da det kom frem at Abildgaard hadde tilhørt en krets som drøftet muligheten for en revolusjon, ble han dømt til fire års straffarbeid. Etter dette levde han stille og tilbaketrukket, og fikk aldri gjennomført ideene sine.

En periode bodde Abildgaard sammen med Henrik Ibsen (**30**), noe som kan forklare dikterens kjennskap til arbeiderbevegelsen.

130 Andreas Friedrich Wilhelm von Hanno

1826–1882

Arkitekt

Wilhelm von Hanno var halvt tysk og bosatte seg ikke i Norge før 1850. Opprinnelig var han billedhugger, og han kom til Christiania for å hjelpe til med utsmykningen av Trefoldighetskirken som da var under oppføring. Men arkitekten som hadde ansvaret for byggingen døde, og von Hanno overtok der han slapp. Slik var det at han ble arkitekt.

Byggverkene til von Hanno er gjennomgående preget av gotikk eller renessanse. Han tegnet blant annet bygningen ved Slottsparken som i dag huser Statens kunstakademi, men som opprinnelig ble bygd for Norges Geografiske oppmåling. Kirken, brannstasjonen og skolen på Grønland bygde han som et samlet kompleks i nygotisk stil. I samarbeid med Heinrich Ernst Schirmer tegnet von Hanno tårnet og eksteriøret som sees på Gamle Aker kirke i dag.

Von Hanno var også en produktiv tegner. Han tegnet skisser overalt hvor han gikk, spesielt ved begivenheter som kongebesøk, oversvømmelser og branner. På denne måten har han laget en oppteignelse av livet i Christiania på 1860- og 70-tallet.

Arkitekten var en arbeidssom mann som var oppe og arbeidet svært tidlig. På hans dør sto det karakteristisk nok at han var lettest å treffe mellom klokken 7 og 8 på formiddagen.

Det kan være vanskelig å få øye på Wilhelm von Hannos navn på gravstøtten, men det er han som er begravet under det største monumentet i inngjerdingen.

131 Thomas Ball Barratt

1862–1940

Predikant og kirkeleder

Thomas Ball Barratt var fra en engelsk familie, og ble oppdratt som metodist. Han grunnla søsterhjemmet Bethanien og senere Kristiania Bymission.

På en reise til USA skulle han egentlig samle inn penger til menighetens virksomhet, men innsamlingen gikk langsomt. I stedet ble han

grepet av pinsebevegelsen, og tilbake i Norge skapte han en ny vekkelse. Enda avisene hånlig skrev om «religiøse Orgier med Krampegraad og Spræl paa Gulvet», samlet folk seg om den nye Filadelfia-menigheten, der Barratt var forstander de siste 24 årene av sitt liv.

Predikantvirksomheten førte ham blant annet til Palestina og India, og han er blitt kalt pinsebevegelsens apostel i Europa. Han var faren til Mary Barratt Due (139).

132 Christian August Selmer

1816–1889

Politiker

Juristen og byfogden Christian Selmer ble i 1871 valgt inn på Stortinget for sin hjemby Drammen, og dermed startet han sin politiske karriere. I Frederik Stangs (179) regjering var han sjef for en rekke departementer etter tur, og i 1880 overtok han som statsminister.

Det var en politisk turbulent tid han havnet i. Fremdeles var det slik at kongen utpekte regjeringens medlemmer helt uavhengig av hva Stortinget mente. Men Venstre-politikerne på Stortinget mente at folkesuverenitetsprinsippet i Grunnloven talte for at regjeringen burde utgå fra et flertall i Stortinget, og de vant stadig større støtte for sitt krav.

Selmer mente tvert imot at maktfordelingsprinsippet i den samme Grunnloven talte for at regjeringen skulle utpekes uavhengig av Stortinget. Han fikk kong Oscar II til å avvise alle kompromisser med Venstre, og resultatet ble at frontene i debatten ble steile. Regjeringen ble til slutt stilt for riksrett fordi den nektet å følge et av Stortingets vedtak.

Selmer håpet at en riksrett ville dømme Venstres politikk som umoralsk. Men Venstre var nå blitt så store på Stortinget at de kunne fylle Lagtinget med venstrefolk, og dermed hadde de full kontroll over riksretten. Etter årelange forhandlinger ble regjeringen Selmer dømt i 1884.

Statsministerposten ble for noen måneder overtatt av Christian Homann Schweigaard (118), men han måtte gi fra seg plassen til Johan Sverdrup (1). Etter dette har alle norske regjeringer hatt støtte fra et flertall på Stortinget.

Det er i dag ikke noe minnesmerke på graven til Christian Selmer, men den er på den tomme plassen ved siden av Esther A. Barratts grav.

133 Hans Jacob Aall

1869–1946

Museumsdirektør

Konservatorstillingen på Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum brakte Hans Jacob Aall på en innsamlingsreise rundt i Sør-Norge. Da han så moderniseringen som foregikk i bondesamfunnet, skjønte han at det hastet med å samle inn gamle jordbruksredskaper. Han startet dermed Norsk Folkemuseum i Oslo, hvor han selv ble konservator og senere direktør.

134 Ludvig Peter Karsten

1876–1926

Maler

Ludvig Karsten fikk særlig impulser fra Edvard Munch **(10)** og Henri Matisse. Blant de norske malerne utgjorde han en slags mellomgenerasjon etter Munch og før de andre Matisse-elevene. En impresjonistisk bølge i Norge rundt århundreskiftet hjalp maleriene hans frem.

Karsten er kjent som en av Norges mest betydelige kolorister. Det er fargen som opptar hans interesse, mens komposisjonen ofte er tilfeldig. Noen av hans viktigste arbeider er «Det blå kjøkken» og «Søsken».

I nesten 20 år bodde Karsten i Danmark, hvor han var et stormende midtpunkt i både norske og danske kunstnerkretser. Han skal ikke ha hatt mange ordentlige venner, av den grunn at han brukte sin skarpe tunge både titt og ofte – og nevene også, hvis det skulle trenge. En gang overfalt han forfatteren Nils Collett Vogt på en fortauskafé, og resten av våren var han frosset ut av kunstnerkretsen og måtte sitte ved deres nabobord på stamstedet «Lilas».

Vår Frelsers gravlund
Nordre del

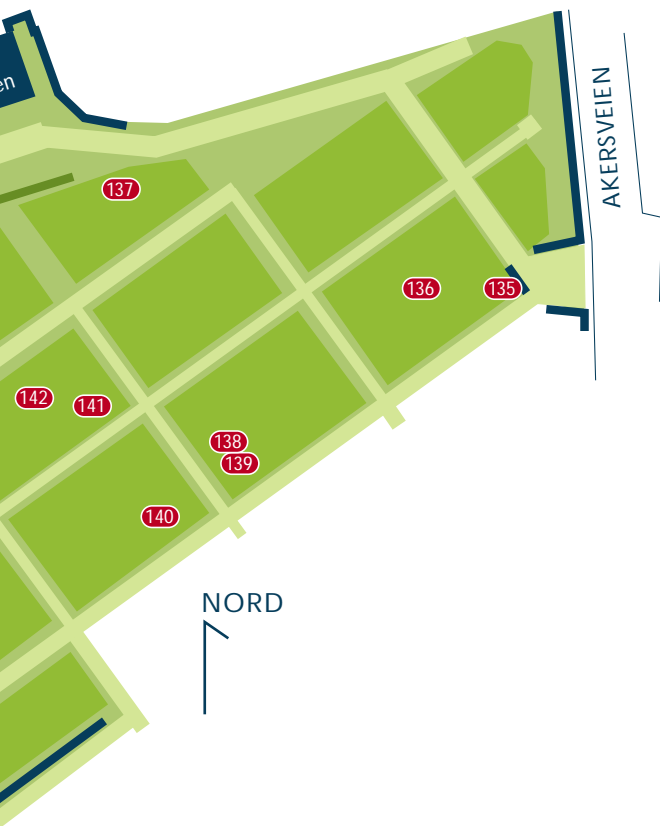
Vår Frelsers gravlund Nordre del

1:1250

- GRAVOMRÅDE
- STI
- HEKK
- GJERDE/MUR

135 Betzy Aleksandra Kjelsberg (f. Børresen)

1866–1950

Fabrikkinspektør

Betzy Kjelsberg var en av landets første kvinner som tok artium. Senere tok hun også handelsutdannelse.

Kvinnesaken opptok henne tidlig, og hun ble en av de fremste kvinnesaksforkjemperne på sin tid. Hun deltok i Norsk Kvinnesaksforening fra starten og var formann i Norske Kvinners Nasjonalråd i 16 år. Fra 1926 var hun i tillegg nestformann i International Council of Women. Hun var dessuten Norges første kvinnelige fabrikkinspektør, holdt en rekke foredrag om fabrikkhygiene, og startet flere kvinneforeninger i Drammen.

136 Ragna Vilhelmine Nielsen (f. Ullmann)

1845–1924

Pedagog og kvinnesaksforkjemper

Ragna Nielsen ble lærer ved Ole Hartvig Nissens (69) pikeskole allerede som femtenåring. Hun opprettet en egen skole i 1885, den første felles-skolen i Norge. Den ble etter hvert Oslos største og mest ansette skole, med klasser på alle trinn fra småskolen til gymnaset, og den første skolen med kvinnelige lærere på gymnasnivå. Skolen ble lagt ned kort tid etter Niensens død.

Nielsen var formann i Norges Kvinnesaksforening, og var en av de første kvinnelige representanter i kommunestyret i Oslo. I Riksmålsforeningen satt hun mange år i styret, hvorav ett år som formann.

Ragna Nielsen er gravlagt i Joh. Chr. Niensens familiegrav.

137 Eyolf Soot

1858–1928

Maler

Eyolf Soot ble kjent med sine impresjonistiske og lysfylte malerier «Flatbrødkjerring» og «Brudfølget drar forbi». Dette er eksempler på naturalistiske friluftsmalerier, noe som var hans spesialitet. Senere malte han mange portretter.

Soot var elev av blant annet Knud Bergslien (143). I Berlin bodde han en periode sammen med Bjørn Bjørnson (26).

Soot var kjent som et oppkomme av påfunn og gode replikker. Vennene hans på Lillehammer var av og til bekymret over at han festet for mye og malte for lite. En gang satte de ham på toget til Kristiania, for at han skulle reise dit og male ferdig et bilde. Da toget hadde gått, gikk de til stamstedet for å drikke kaffe. Serveringsdamen så imidlertid noe underlig ut. Det var Eyolf Soot som hadde hoppet av toget, løpt inn bakveien og fått på seg serveringsutstyr!

Erika Nissen (158) var Eyolf Soots tante.

138 Henrik Adam Due

1891–1966

Fiolinist

Henrik Adam Due stiftet Barratt Dues musikk institutt i 1927, sammen med sin kone Mary Barratt Due (139). Instituttet underviste barn i musikk, og var lenge pionerer i Norge på dette området. De måtte derfor utdanne sine egne lærere.

Due var kjent som en god pedagog, og han likte særlig utfordringen med å undervise de mindre talentfulle unge fiolinistene.

139 Mary Barratt Due

1888–1969

Pianist

Mary Barratt Due stiftet Barratt Dues musikk institutt i 1927, sammen med sin mann Henrik Adam Due (138).

De to ektefellene delte på både de praktiske og kunstneriske gjøremålene ved instituttet. Mary Barratt Due ga dessuten ofte konserter, blant annet i USA. Utdannelsen sin hadde hun blant annet fra et seks år langt opphold på kostskole for piker i Roma.

Mary Barratt Due var datter av predikanten Thomas Ball Barratt (131).

140 Hans Hagerup Krag

1829–1907

Veidirektør

Selv om Hans Hagerup Krag hadde offisersutdannelse, var han i meste-parten av sitt liv knyttet til veivesenet. Han var veidirektør fra 1874 og helt til 1903, og den første som forutså bilismens fremvekst. Det fortelles at han midt i et møte med en ung Kristiania-disponent kalte inn hele personalet og kommanderte: «Bukk for denne unge mann. Han vil innføre motorvogner til vårt land. Vi får dermed et nytt og banebrytende middel til samferdsel og trafikk!»

Krags mest kjente veianlegg går over Haukelifjell mellom Telemark

og Odda. Her i Oslo er han også kjent for veianleggene i Holmenkollåsen. Han var en varm talsmann for friluftsliv, og var med på å stifte Den Norske Turistforening sammen med Thomas Heftye (106).

Krag fulgte lidenskapelig med på alle tekniske nyvinninger, og var blant annet kjent for å kommunisere med sine underordnede gjennom et elektrisk calling-anlegg allerede i 1890-årene. Selv oppfant han «rullekjerren», som skulle trille på en tverrgående sylindrerformet tønne i stedet for to hjul. Dette skulle gi mindre friksjon på humpete veier, men oppfinnelsen ble aldri noen suksess.

141 Elisabeth Welhaven

1815–1901

Forfatter

Elisabeth Welhaven var søsteren til Johan Sebastian Welhaven (45). Hun utga et par samlinger med historier som senere har kommet ut under tittelen «Fortællinger fra det gamle Bergen».

142 Olaus (eg. Olaves) Johannes Amundsen Fjørtoft

1847–1878

Redaktør

Som student vanket Olaus Fjørtoft sammen med Ernst Sars (87) og Bjørnstjerne Bjørnson (24). Men selv ble han aldri noe mer enn en student. Sammen med en radikal klikk fra Studentersamfundet startet han bladet «Fram», der han argumenterte for unionsoppløsning, republikk, allmenn stemmerett, avskaffelse av statskirken og sosialisering av eiendommene. Han gikk inn for at hvert prosti skulle få sin egen rettskrivning tilpasset den lokale dialekten.

Fjørtoft skal ha blitt sett på som en nokså underlig skrue i sin samtid. Sine siste dager tilbrakte han i ensomhet på Café National på Youngstorvet. Om natten skrev han lærebøker i matematikk – på sunnmørsdialekt.

143 Knud Larsen Bergslien

1827–1908

Maler

Tradisjonen fra Adolph Tidemand fortsatte med Knut Bergsliens folkelivsbilder og historiske scener. «Birkebeinerne» og «Oscar IIs Kroning» er blant hans mest kjente malerier. Det siste henger på Slottet.

Det var under sitt 13 år lange opphold i Düsseldorf at Knud Bergslien malte de fleste bildene fra norsk historie. Etter at han kom hjem til Christiania igjen, malte han mest portretter.

Knud Bergslien ledet Eckersbergs malerskole i 30 år, og nesten hele den neste generasjon av norske malere studerte under ham. Han var bror av billedhuggeren Brynjulf Bergslien (167).

144 Thomas Konow

1796–1881

Offiser

Bare 17 år gammel var sekondløytnant (fenrik) Thomas Konow en av Sjø-defensionens (sjøforsvarets) fire representanter på riksforsamlingen på Eidsvoll. Reglementet krevde egentlig en minstealder på 25 år, men det ble gjort et unntak for den talentfulle skipssjefen på briggen «Lolland». Konow havnet ikke i noen komité, men stemte med selvstendighetspartiet.

Tross enkelte gjesteopptredener i politikken, forble Konow i sjøforsvaret, der han oppnådde graden kontreadmiral. Han var sjef for Hortens verft og senere for Marinekommandoen.

Konow var den siste gjenlevende av Eidsvollsmennene, og i hans senere år pleide 17. mai-toget å stoppe opp og hilse utenfor hans bolig. Begravelsen fra Trefoldighetskirken ble bekostet av staten og fulgt av 20 000 mennesker, med kong Oscar II og den norske statsministeren i spissen.

145 Wilhelm Andreas Wexels

1797–1866

Teolog

W. A. Wexels var ansatt ved Vor Frelseres kirke (nå Oslo domkirke) fra han var 22 år og til sin død, først som kateket med ansvar for undervisningen i menigheten, deretter som residerende kapellan. Han var Norges første professor i praktisk teologi og en av grundtvigianismens fremste forkjempere.

Wexels hadde kommet frem til at det måtte være mulig for de som ikke hadde kjent til Kristus i dette livet, å ta stilling til ham i det neste. Dermed kunne også de få en mulighet for omvendelse. Dette utspillet ble opptakten til en bitter kirkestrid, og Wexels ble sterkt mislikt av mange.

Grunnen til at Wexels ble så kjent i samtiden var at han publiserte alle prekenene han holdt. På den tiden var det lite teologisk litteratur tilgjengelig, så Wexels ble en sentral teologisk forfatter. Han skal ha vært en dyktig forkynner, men både Henrik Wergeland (98) og Johan Sebastian Welhaven (45) kalte ham fanatisk.

Også som salmedikter gjorde Wexels en stor innsats. Hans salmer er ofte preget av sorg, noe som kan ha sammenheng med hans eget liv. Før han var 15 hadde han mistet både moren og broren sin, og faren så han ikke noe til. Etter seks års ekteskap døde konen hans, og bare ett av deres tre barn vokste opp. Selv sa han at døden ble en grunnstemning i ham.

146 Johan Cordt Harmens Storjohann

1832–1914

Prest

Som 32-åring grunnla Johan C. H. Storjohann Den Norske Sjømannsmisjon. Organisasjonens formål var å drive kristent arbeid blant nordiske sjøfolk. Fremdeles er sjømannskirkene et viktig samlingspunkt for nordmenn i utlandet.

Storjohann var selv sjømannsprest i London en periode, og i forbindelse med sitt virke reiste han både til Palestina, India, USA og Sør-Amerika.

147 Lorents Henrik Segelcke Dietrichson

1834–1917

Kunsthistoriker og forfatter

Lorents Dietrichson startet som litteraturkritiker, blant annet i Aftenbladet. Han skrev dessuten den første omfattende norske litteraturhistorie.

Senere viet han sitt arbeid til kunst. Han arbeidet størstedelen av sitt liv i Sverige, hvor han hadde ulike professorater. Det ble imidlertid opprettet en stilling for ham ved Universitetet i Oslo, og slik var han med på å legge grunnlaget for et kunststudium i Norge. Kunstindustrimuseet i Oslo ble opprettet på hans initiativ.

Dietrichson utga en mengde bøker, blant annet biografier om malerne Adolph Tidemand og Hans Gude (16).

I samme grav hviler hans kone Johanne Mathilde Bonnevie Dietrichson (1837–1929), som var maler.

Bysten på graven er laget av Gustav Vigeland.

148 Petra Sophie Alette Christine Reimers

1853–1932

Skuespiller

Sophie Reimers var søsteren til Arnoldus Reimers (150). Hun var skuespiller – først på Christiania Theater i 20 år, og deretter på Nationaltheatret i over 30 år. Som ung var hun en stor beundrer av Laura Gundersen (57), men kritikerne mente at Reimers ikke taklet de store, tragiske kvinnerollene som var Gundersens spesialitet. Først da hun gikk over til morsomme lystspill, ble Reimers selv en aktet skuespiller.

Hun skrev boken «Teaterminder», som skildrer tiden på Christiania Theater.

149 Johanne Regine Reimers (f. Elvig, deretter gift Juell)

1847–1882

Skuespiller

Johanne Juell debuterte i Bergen, men ble snart en av Christiania Theaters bærende krefter. En gang Bjørnstjerne Bjørnson (24) var hennes instruktør, utbrøt han at hun måtte være den største begavelsen han noensinne hadde arbeidet med.

Johanne Juell var først gift med skuespilleren Mathias Juell, og de fikk datteren Johanne Dybwad (28) sammen. Senere ble hun gift med Arnoldus Reimers (150). Kort tid etter det siste bryllupet fikk hun kreft, og døde bare 34 år gammel.

150 Hieronymus Arnoldus Reimers

1844–1899

Skuespiller

Arnoldus Reimers var broren til Sophie Reimers (148) og gift med Johanne Reimers (149). Han arbeidet hele karrieren som skuespiller på Christiania Theater.

Størst suksess gjorde han som Hjalmar Ekdal i Henrik Ibsens (30) «Vildanden». Da han døde, skrev Ibsen et takkebrev til familien for alt Arnoldus Reimers hadde gjort for hans diktning.

151 Elseus Sophus Bugge

1833–1907

Filolog

Allerede som barn tegnet Sophus Bugge gravhauger og bautasteiner i Larvik der han vokste opp, og i en alder av åtte begynte han å lese latin. Han ble da også i voksen alder språkforsker, mest kjent for sin runeforskning, utgivelse av Edda-kvadene og dessuten studier av nordiske gudesagns opprinnelse.

Bugge mente at sagnene kunne spores tilbake dels til gresk-romerske

sagn og dels til kristen opprinnelse. Dette stred mot tidens oppfatninger om mytene som en nordisk fellesarv. Men hans teori om at de nordiske mytene stammet fra kristendommen, fikk mange tilhengere.

152 Francis Bull

1887–1974

Litteraturhistoriker

Francis Bull var professor i nordisk litteratur ved Universitetet i Oslo. Som ung student fikk han Kongens gullmedalje for en avhandling om Ludvig Holberg. Hans studier av norsk litteratur i dansketiden var hans mest betydningsfulle arbeid.

En annen av hans store interesser var Bjørnson-tiden, og han skrev flere avhandlinger om både Bjørnstjerne Bjørnson (24) og Henrik Ibsen (30). Gjennom studiet av litteratur ønsket Bull å komme frem til den norske åndshistorie.

Francis Bull var et oppkomme av historier og anekdoter. Mange av hans kåserier ble kringkastet i det nye fjernsynsmediet, og dette gjorde ham kjent for et større publikum. Bull lot til å ha innebygd kronometer i hodet: Hvis han fikk beskjed om å tale i nøyaktig nitten minutter, så gjorde han det – uten å kaste et blick på klokken.

153 Kristine Elisabeth Heuch Bonnevie

1872–1948

Zoolog

Kristine Bonnevie var Norges første kvinnelige professor. Hennes felt var zoologi, og hun forsket særlig på celledeling, kromosomer og arvelighet.

Bonnevie var kjent for sine inspirerende forelesninger, og hun gjorde en stor innsats som populærvitenskapelig forfatter. I tillegg var hun engasjert i politikk. Hun representerte Frisinnede Venstre blant annet i Oslo bystyre.

154 Michael Birkeland

1830–1896

Riksarkivar og politiker

I 1875 ble Riksarkivet et eget embetsverk, og Michael Birkeland ble da vår første riksarkivar. Han ble regnet som sin samtids betydeligste historiker, og han var den første som tonet ned sagatidens betydning og i stedet konsentrerte seg om dansketiden. Senere skulle Ernst Sars **(87)** videreutvikle dette historiesynet.

Birkeland stiftet Den Norske Historiske Forening, og var i mange år redaktør for *Historisk Tidsskrift*.

Som politiker gikk han fra å være radikal republikaner til å bli konservativ. Han satt på Stortinget i to perioder, men var da for syk til å få utrettet noe.

155 Eivind Josef Berggrav

1884–1959

Biskop og forfatter

Eivind Berggrav ble biskop i Hålogaland i 1928 og i Oslo ni år senere, en stilling han hadde til 1950. Han har gitt ut en rekke bøker, og var i 50 år redaktør for bladet «Kirke og kultur», grunnlagt av Christopher Bruun **(84)**.

Mest kjent er Berggrav for sin innsats i holdningskampen mot tyskerne under den annen verdenskrig. Som den norske kirkes primas ledet han biskopene da de nedla sitt arbeid vinteren 1942. Noen uker senere var han medforfatter til bekjennesskriftet «Kirkens grunn», som ble lest opp fra landets prekestoler idet resten av prestene fratrådte sine embeter 1. påskedag.

Tyskerne våget ikke deportere den fredelige og populære biskopen, men holdt ham i husarrest på hans egen hytte de siste tre årene av krigen.

156 Amund Ringnes

1840–1907

Bryggerieier

Amund Ringnes og broren Ellef Ringnes (**52**) arbeidet begge for Christiania Bryggeri, Amund som bryggerimester, og Ellef som reisende. Senere startet de Ringnes Bryggerier i Oslo sammen med Axel Heiberg (**17**). Amund hadde ansvaret for den tekniske ledelse av bryggeriet.

De to brødrene var blant de som dannet rederikomiteen for Nansens polferd og for Otto Sverdrups Fram-ekspedisjon. Til minne om dette bærer en kanadisk øy i dag navnet Amund Ringnes Island.

157 Magnus Brostrup Landstad

1802–1880

Prest og salmedikter

I 1853 utga M. B. Landstad samlingen «Norske Folkeviser», som han selv hadde samlet inn på sine reiser rundt i landet.

Året før hadde han mottatt en henvendelse fra departementet om å lage en norsk salmebok. Boken kom ut i 1861, men fikk kritikk fra mange hold fordi man syntes han hadde drevet fornorskningen for langt. Mange folkelige ord og uttrykk virket støtende på datidens borgerskap, og først åtte år senere ble boken godkjent til kirkelig bruk. I over 100 år var Landstads salmebok kirkens offisielle salmebok.

158 Erika Røring Møinichen Nissen (f. Lie)

1845–1903

Pianist

Erika Nissen studerte under blant annet Halfdan Kjerulf (**74**). Fra sin debut i Berlin i 1866 og frem til slutten av 1870-årene ga hun konserter i Skandinavia, Tyskland, Nederland, Sveits og Paris. Hun gjorde seg spesielt bemerket med sine førstefremførelser av norske komposisjoner.

Det var to fremstående pianister i Norge på den tiden, Nissen og

Agathe Backer Grøndahl (128). Nissen var kjent for å være den fargerike og impulsive av de to.

Senere arbeidet hun som pedagog i Oslo.

En kort stund var Nissen forlovet med Rikard Nordraak (27).

159 Kitty (eg. Christine) Lange Kielland

1843–1914

Maler

Kitty Kielland, søster av Alexander Kielland, studerte landskapsmaleri under Hans Gude (16) i Karlsruhe. Hun skildret særlig landskapene på Jæren, slik det sees i «Torvmyr». Med bilder som «Etter solnedgang» innledet hun 1880-årenes stemningsfulle malerier av sommerkvelder.

Kitty Kielland var samfunnsengasjert, og skrev ofte i avisene om kvinnesak, kunst og litteratur. Hun var en god venninne av Harriet Backer (172), som hun delte atelier og leilighet med i en periode i Paris.

160 Nicolay Nicolaysen

1817–1911

Arkeolog

Med tittelen «antikvar» hadde Nicolay Nicolaysen i mange år ansvaret for alle arkeologiske undersøkelser i Norge. De mest kjente utgravningene hans er Gokstadskipet og ruinene av Mariakirken i Oslo.

I 1851 vedtok Aker herredsstyre å rive Gamle Aker kirke for å erstatte den med et mer tidsmessig bygg. En av de ivrigste talsmennene for rivingen var ordfører i Aker og redaktør av Morgenbladet, Bredo Stabell (119). Men Nicolaysen førte an i en opphetet avisdebatt og en kronerulling, slik at kirken ble reddet.

På lignende måte medvirket han til å redde flere av våre stavkirker.

161 Borghild Bryhn Brunelli Langaard

1883–1939

Operasanger

Borghild Langaard debuterte som operasanger på Nationaltheatret i 1907. Et år tidligere hadde hun debutert som sanger ved en Grieg-konsert akkompagnert av Edvard Grieg selv. Hun ga konserter i inn- og utland, og gjorde seg spesielt bemerket som Wagner-sanger. Ved siden av Kirsten Flagstad og Kaja Eide Norena **(19)** var Langaard vår fremste operasangerinne. Allerede etter ti år sluttet hun sin karriere, og ble sangpedagog i Kristiania.

Borghild Langaards første ektemann var Mads Conrad Langaard. Han er gravlagt i samme grav som sin farfar, Mads Ellef Langaard **(90)**.

162 Anna Georgine Rogstad

1854–1938

Pedagog og politiker

Anna Rogstad begynte sin lærergjerning i gutteklassene på Møllergata, Sagene og Grünerløkka. Men det var jenters rett til utdanning hun var mest opptatt av. Hun tok initiativet til Christiania kommunale Fortsettelsesskole for Piger, og ble denne skolens første bestyrer. Hun gikk også inn for at kvinnelige og mannlige lærere skulle ha den samme utdannelsen, og hennes innsats var avgjørende for at offentlige seminarer (lærerskoler) ble åpnet for kvinner.

Ettertiden vil også huske henne som landets første kvinnelige stortingsrepresentant. Hun var vararepresentant for Høyres statsminister Jens Bratlie **(91)** i 1912–1913.

Minnesmerket på graven er donert av norske lærerinner.

163 Alf Bjercke

1851–1933

Fabrikkеier og forretningsmann

Alf Bjercke startet i 1880 en fargehandel som fikk det etter hvert så kjente varemerket «maler'n til Bjercke». I dag kjenner vel de fleste navnet Alf Bjercke fra barndommens malerskrin. Firmaet hans ble landets største, og eksisterer fremdeles som en del av Jotun-gruppen.

Den kjemiske fabrikken «Norden» ble grunnlagt av Bjercke i 1884. I 16 år var han formann i Den norske handelsstands forening, og han var dessuten med på å starte Redningsselskapet.

164 Peder Bjørnson

1798–1871

Sokneprest

Peder Bjørnson er far til den mer berømte Bjørnstjerne Bjørnson (24).

Da Peder Bjørnson var ung, solgte han gården han arvet av faren, og begynte å studere teologi for å bli verdig til å gifte seg med sin ungdoms elskede. Henne fikk han ikke, men han gjorde ferdig studiene likevel. Han fikk dårlige karakterer og endte opp med et av de dårligste prestekall i landet, Kvikne. Senere flyttet han og familien til Nesset i Romsdal, hvor Bjørnstjerne vokste opp.

Sønnens kunstneriske evner kom nok mer fra moren enn fra faren. Hun var musikalsk og kunstnerisk, mens det sies at han var traust og innesluttet.

165 Sverre Udnæs

1939–1982

Regissør

I fjernsynets barndom ble Sverre Udnæs ansatt som inspisient og altmuligmann i NRK. En dag fikk han lov til å bildelegge noen dikt til et lyrikkprogram, og demonstrerte da at han hadde et stort fortellertalent for dette nye mediet.

Senere ble han produsent og instruktør for Fjernsynsteateret, og han

skrev selv flere av stykkene han satte opp. Han lagde personlig og jordnær samtidsdramatikk, og tok for seg underliggende konfliktstoff i den alminnelige kjernefamilien. Skuespillene er senere utgitt i bokform.

Udnæs var også instruktør ved flere norske teatre, blant annet ved Nationaltheatret de siste årene av sitt liv.

166 Henrik Anton Schjøtt Heltberg

1806–1873

Skolebestyrer

Tidligere måtte alle som ville studere ved Universitetet ta studenteksamen. Mange forberedte seg til denne eksamenen ved Henrik Heltbergs latinskole, som ble kalt «Heltberg Studenterfabrik». Heltbergs pedagogiske evner gjorde skolen godt kjent, og mange store menn gikk her, blant annet Henrik Ibsen (30), Bjørnstjerne Bjørnson (24), Arne Garborg og Jonas Lie. I romanen «Bondestudentar» har Garborg tegnet et sympatisk bilde av Henrik Heltberg.

Heltberg Private Gymnas, som ble startet i 1989, har fått navn etter Henrik Heltberg. Skolen har for øvrig ingen forbindelse til den gamle «Heltberg Studenterfabrik».

167 Brynjulf Larsen Bergslien

1830–1898

Billedhugger

Da han var 18 år gammel, fikk Brynjulf Bergslien arbeid hos juveler Jacob Tostrup (55). Ønsket hans var å bli gravør. 20 år senere slo han imidlertid gjennom som billedhugger med ryttermonumentet over kong Carl Johan på Slottsplassen. Senere skapte han statuen av Henrik Wergeland (98) på Eidsvolls plass og minnesmerket over Peter Chr. Asbjørnsen (127) på St. Hanshaugen.

Portrettbyster var for øvrig hans spesialitet.

Han var bror av maleren Knud Bergslien (143), og de to brødrene var sentrale og godt likte aktører i Kunstnerforeningen. Aasmund O. Vinje sa om Brynjulf Bergslien: «Det er ein livlig, naturlig Mann, som korkje klagar eller apar og skapar seg til som så mange Kunstmenn og Litteratar».

168 Frederik Gottschalck Haxthausen Due

1796–1873

Politiker

Det sies at kong Carl Johan hadde en allmenn svakhet for vakre mennesker, og at det var på denne måten han først ble oppmerksom på den unge offiseren Frederik Due. I alle fall ble Due snart en av kongens viktigste rådgivere. Fordi han behersket fransk flytende, drøftet han alle norske saker med kongen før de ble tatt opp i statsråd. På denne måten fikk han stor innflytelse på kongens politikk.

Senere ble Due også formelt utnevnt til norsk statsminister i Stockholm. Denne stillingen hadde han i 17 år, inntil han lojalt trakk seg da den norske regjeringsformannen Jørgen Herman Vogt (**186**) måtte gå av.

169 Christian Julius Schou

1792–1874

Grosserer

Christian Schou overtok Youngs bryggeri i 1821 og kalte det Schous bryggeri. Bryggeriet var lenge Norges eldste, men ble nedlagt i 1981. I samme grav ligger sønnen Halvor Schou (**170**) og sønnesønnen Olaf Schou (**171**).

170 Halvor Arntzen Schou

1823–1879

Fabrikkeier

Halvor Schou ble utdannet som ølbrygger og arbeidet ved Schous bryggeri, som faren Christian Schou (**169**) hadde startet. Samtidig startet han et eget veveri. Dette gikk så bra at han senere etablerte det større Hjula veveri. Etter hvert overtok han Schous bryggeri.

171 Olaf Fredrik Schou

1861–1925

Mesen

Olaf Schou ville bli maler, og studerte to år under Hans Gude **(16)**. På grunn av sykdom ble det aldri noe ut av denne karrieren, isteden måtte Schou nøye seg med å støtte andre kunstnere økonomisk. Han var en av de første som så Munchs talent, og han kjøpte blant annet maleriene «Madonna» og «Pikene på broen». Dette var to av de mange maleriene Schou donerte til Nasjonalgalleriet.

Olaf Schou var sønn av Halvor Schou **(170)**.

172 Harriet Backer

1845–1932

Maler

Harriet Backer begynte å male som 19-åring, men det var hennes musikalske lillesøster Agathe (senere Backer Grøndahl) **(128)** som ble prioritert. Agathe fikk reise Europa rundt, og storesøster Harriet var med. Dermed var hun mer eller mindre selvlært frem til 1874, da hun reiste til München for å studere. Etter fire år flyttet hun videre til Paris, der hun ble boende i ti år.

I maleriene sine fokuserte Harriet Backer ikke på mennesker, hun var mer opptatt av farger og lys. Denne utviklingen begynte i 1883 med bildet «Blått interiør», som var hennes egentlige gjennombrudd. De senere maleriene har mye til felles med dette. Sentralt er enkle interiører hvor mennesker spiller en beskjeden rolle.

Backer fikk innflytelse på flere unge malere ved at hun drev en malerskole i Kristiania.

173 Karl Marius Anton Johan Hals

1822–1898

Pianofabrikant

Det vakte stor oppstandelse da Karl Hals og broren Petter Hals (1823–1871) begynte i snekkerlære, ettersom det ble sett som uhørt at embetsmannssønner ble håndverkere. De to grunnla pianofabrikken Brødrene Hals i Christiania, som etter hvert ble utvidet til musikkhandel, forlag og konsertbyrå. På den måten spilte firmaet en betydelig rolle både i norsk håndverks og norsk musikklivs historie.

Hals bygde det første norske opprettstående piano, og godt over 24.000 instrumenter ble produsert hos Brødrene Hals. I 1925 ble fabrikken overtatt av firmaet Grøndahl.

Johan Selmers (110) 4. rapsodi er tilegnet brødrene Hals.

Til høyre for Karl Hals' grav ligger neste generasjon av brødrene Hals gravlagt.

174 Georg Ludvig Andreas Frølich

1844–1930

Forretningsmann

Georg Frølich oppfant et nytt sprengstoff som han kalte «Echo», og grunnla Nitedals Krudtværk, som han selv drev i mange år. Han bygde også en fabrikk i Frankrike for sin oppfinnelse.

Han var sønn av Fritz Heinrich Frølich (66).

175 Harald Oskar Sohlberg

1869–1935

Maler

Harriet Backer (172) og Erik Werenskiold (11) var to av Harald Sohlbergs læremestre. Han var en av de unge nyromantikerne, og i sterk opposisjon til hverdags-naturalistene.

I maleriene hans legges det stor vekt på å skildre stemninger. Et motiv han har brukt mange ganger, er det vi ser på «Vinternatt i Rondane», et

av hans mest kjente bilder. I flere år bodde han på fjellet for å male dette motivet. Ettersom han brukte så lang tid på hvert maleri, fikk han solgt lite og hadde stadig dårlig råd.

En av dem som støttet ham økonomisk var Olaf Schou (171).

176 Anna Cathrine Sethne (f. Johannson)

1872–1961

Pedagog

Anna Sethne forsøkte å erstatte «bokskolen» med «arbeidsskolen», og var på den måten en banebryter når det gjaldt å innføre nye pedagogiske metoder i skolen. Elevene skulle lære gjennom aktivitet, ikke bare gjennom pugging. Skoleaviser, elevøvinger og filmvisninger var nye undervisningsmåter som ble tatt i bruk. Nye fag som heimstadiære og orienteringsfag (o-fag) var hun en av arkitektene bak.

Sethne var overlærer ved Sagene skole i nesten 20 år, i samme periode var hun formann for Norges lærerinneforbund. Hun redigerte også tidsskriftet «Vår skole» i 30 år.

En av Sethnes kampfeller for skolereformen var Anna Rogstad (162).

177 Evald Rygh

1842–1913

Forretningsmann og politiker

Evald Rygh var en allsidig forretningsmann. Han var blant annet administrerende direktør i Christiania Sparebank, og den første styreformann for Nationaltheatret.

Han satt på Stortinget for Høyre i en periode, og var finansminister i Emil Stangs (178) første regjering. Men partipolitikk var ikke noe for Rygh, så da Stang spurte ham en annen gang om han ville være med i regjeringen, sa han nei.

I Kristiania var han ordfører i 10 år. Sammen med veidirektør Hans Hagerup Krag (140) sikret han byen et stort friluftareal ved Holmenkollen.

178 Emil Stang

1834–1912

Politiker

Emil Stang var sønn av statsminister Frederik Stang (**179**), og delte hans politiske ståsted. Allerede i sin første periode på Stortinget var han parlamentarisk leder for den konservative gruppen, og da denne gruppen senere ble til partiet Høyre, ble han den første formannen i partiets sentralstyre.

Som stortingspresident fremsatte han i 1889 et mistillitsforslag som felte Johan Sverdrups (**1**) Venstre-regjering. Denne fellingen bidro til at parlamentarismen, altså prinsippet om at regjeringen må ha støtte i Stortinget, festet seg i Norge. Stang tok selv over som statsminister for det som ble vår første Høyre-regjering.

To år senere måtte han gi plassen for en Venstre-regjering under ledelse av Johannes Steen (**41**), men han ble på ny statsminister i 1893. Da ble han avløst av en samlingsregjering under Francis Hagerup (**182**).

I årene etter århundreskiftet var Stang assessor (dommer) i Høyesterett.

179 Frederik Stang

1808–1884

Politiker

Juristen Frederik Stang var ordfører i Christiania og satt i regjeringen i mange år. Sammen med Anton Martin Schweigaard (**117**) arbeidet han for å gjennomføre prinsippene om frihandel.

Under riksrettssaken mot Jørgen Herman Vogt (**186**) var Stang Vogts forsvarer.

Mens Stang var statsråd i indredepartementet fikk han tilnavnet «Løfte-Stangen» fordi han var så effektiv. I denne perioden ble både jernbaner og veier kraftig utbygd. Han var likevel en utpreget konservativ mann, og var blant annet motstander av å bytte ut daler med kroner.

Som statsminister fra 1873 til 1880 var Stang en konsekvent talsmann for kongens rettigheter. Det var i denne tiden at konflikten med Venstre bygde seg opp. På grunn av sviktende helse overlot han statsministerstolen til Christian Selmer (**132**), som senere ble dømt fra stillingen da konflikten med Venstre toppet seg.

180 Ingvald Martin Undset

1853–1893

Arkeolog

Ingvald Undset var faren til forfatteren Sigrid Undset. Hun var sterkt knyttet til sin far, som døde da hun var bare 11 år gammel. Det nære forholdet mellom far og datter er skildret i Sigrid Undsets selvbiografiske bok «Elleve år».

Ingvald Undset studerte filologi under Sophus Bugge (151). Det var arkeologi Undset var interessert i, men det fantes ingen avsluttende eksamen i dette faget. Han fikk aldri noen annen stilling enn som assistent ved Universitetets oldsaksamling, men brukte i stedet halvparten av sitt relativt korte liv på studiereiser i nesten alle de europeiske land. Dette var uvanlig for de norske arkeologene, og han fikk stor internasjonal anerkjennelse. Hans verk «Jernalderens begyndelse i Nord-Europa» var det første forsøket på å ordne materiale fra jernalderen.

På en reise i Roma fikk Undset malaria og ble aldri helt frisk igjen. Han døde bare 40 år gammel.

181 Johan Grundt Tanum

1891–1978

Bokhandler og forlegger

Johan Grundt Tanum arbeidet innenfor bokhandlervirksomheten i flere år før han overtok Aschehougs bokhandel og Marius Lunds forlag. I 1948 ble dette Johan Grundt Tanum Forlag og Bokhandel. Forlaget er senere slått sammen med Olaf Norlis forlag, og overtatt av H. Aschehoug & Co, mens Tanum-gruppen i dag eier flere bokhandler i Oslo.

Tanum var en foregangsmann innen norsk bokhandel og skrev flere bøker om faget, deriblant «En bedre bokhandel».

182 George Francis Hagerup

1853–1921

Politiker

Francis Hagerup var professor i rettsvitenskap, og skrev flere betydningsfulle bøker om juridiske spørsmål. Han var med på å stifte Tidsskrift for Rettsvitenskap, og var redaktør for dette bladet i over 30 år. Han tok opp flere kontroversielle emner og viste seg som en nytenker i blant annet kvinnesaken.

Til gjengjeld var han svært konservativ i politikken, der han fikk mest innflytelse. To ganger var han statsminister for en samlingsregjering: Første gang tok han over etter Emil Stang (**178**), men måtte gi plassen til Johannes Steen (**41**) etter fem år. Annen gang tok han over etter Otto Blehr (**102**), men måtte raskt trekke seg til fordel for Christian Michelsen fordi han var skeptisk til å oppløse unionen med Sverige.

Gamle Aker kirkegård

Gamle Aker kirkegård

Gamle Aker kirke er Oslos eldste bygning, bygget på begynnelsen av 1100-tallet. Den har vært plyndret og herjet av brann flere ganger.

I 1723 ble kirken solgt til fire bønder, og den var siden i privat eie i over 100 år før Aker kommune kjøpte den tilbake. Den var da i en sørgelig forfatning, og kommunen gikk inn for å rive den. Etter en opphetet debatt ble den i stedet kjøpt av Christiania kommune og pusset opp. Den åpnet igjen i 1861, og da ble Gamle Aker menighet opprettet.

Kirkegården har en historie som går tilbake til middelalderen, men de nyeste delene av den er fra 1940-tallet. Den nederste delen mot Maridalsveien ble anlagt av Aker kommune i 1837 til kolerabegravelser.

Under den annen verdenskrig ble dronning Mauds sarkofag i all hemmelighet oppbevart i Gamle Aker kirke.

183 Envold Falsen

1755–1808

Forfatter og politiker

Envold Falsens første skuespill handler om ulykkelig mann som rives vekk fra sine plikter av en voldsom lidenskap. Hans eget liv skulle også bli omtrent slik.

Hele livet var Falsen glødende interessert i teater. Han skrev og oversatte dramastykker, og deltok ofte selv som både skuespiller og instruktør. I teateret i hjembyen København fant han også sin første kjærlighet, en ung enke. Da denne skandalen ble oppdaget, ordnet hans far en stilling som assessor (dommer) i Christiania. Igjen fant han kjærligheten i teateret, og giftet seg med skuespilleren Anna Mathiesen. Sammen fikk de sønnen Christian Magnus Falsen, som skulle bli en av de viktigste eidsvollsmennene.

Envold Falsen ble raskt begeistret for Norge, og gjorde seg bemerket som en dyktig jurist. Han hadde akkurat rukket å bli utnevnt til overhoffrettsjustitiarius da en utroskapshistorie ble offentlig kjent, og familien måtte søke tilflukt i Nord-Norge i mange år.

Da Danmark sluttet seg til Frankrikes side i Napoleons krig mot England i 1807, ble det vanskelig å administrere Norge fra København. En midlertidig «regjeringskommisjon» ble da oppnevnt, ledet av prins Christian August. Envold Falsen var en ledende skikkelse i kommisjonen fra starten av og til sin død, og det var her han gjorde sin største innsats for Norge.

Men arbeidspresset og ansvaret ble snart for stort for den følsomme Falsen. En aften forsvant han og ble borte, etter å ha vært på teater sammen med sin frue for å feire hennes fødselsdag. Det viste seg at han hadde druknet seg i Borkehullet – en smal vik som lå der Havnelageret er nå.

Det ble straks proklamert landesorg, og begravelsen hans ble fulgt av borgere fra alle klasser. Noen likvogn var ikke nødvendig, for kisten hans ble båret hele veien fra Rådhusgaten og opp til Gamle Aker kirke. På denne tiden fikk ikke selvmordere lov til å bli begravet i vigslet jord, men man gjorde et unntak for den populære statsmannen Falsen. Ved graven tok John Collett (187) avskjed med sin ungdomsvenn med ordene: «Norges venn, min venn, farvel!»

184 Georg von Bertouche

1668–1743

Offiser og komponist

Georg von Bertouche ble født i Tyskland, og tok en doktorgrad i jus som 25-åring. Senere tok han offisersutdannelse i Danmark, var med i felttoget i Norge i 1717, og ble siden værende her. Først arbeidet han som general-krigskommisær på Akershus, senere ble han generalløytnant og kommandant for festningen.

I tillegg til sin militære utdannelse hadde von Bertouche en stor muskalsk begavelse. Han er den første komponist av betydning som vi kjenner navnet på i Norge, og den første som fikk trykt en norsk folketone, «Das unterirdische Klippenkonzert in Norwegen».

Von Bertouche ble først gravlagt under selve Gamle Aker kirke, men ble senere flyttet ut. Det er ingen som vet nøyaktig hvor graven er, men i 1968 ble det lagt en minneplate på kirkegården.

185 Hans Nielsen Hauge

1771–1824

Predikant

Hans Nielsen Hauge er den enkeltpersonen som har hatt størst betydning for norsk kirkeliv siden reformasjonen. Han kritiserte prestene for ikke å bry seg om hvordan alminnelige folk hadde det, og fikk folk til å samles hjemme til privat forkynnelse i tillegg til å gå i kirken.

Prestene og andre embetsmenn fryktet at Hauge ville sette i gang et bondeopprør. Derfor sørget de for å endre løsgjengerloven slik at den ga hjemmel for å arrestere folk som brøt den såkalte Konventikkelplakaten og holdt religiøse møter uten sogneprestens godkjennelse. Etter dette gikk Hauge og hans tilhengere ut og inn av fengslene.

Det var ikke så mye nytt i den læren Hauge forkynte. Han kalte seg lutheraner, men la større vekt på lydigheten mot Guds bud enn det som var vanlig.

Hauge hadde stor sans for praktisk arbeid og en enorm organisasjonsevne. Overalt hvor han kom, valgte han ut folk til å fortsette virksomheten

etter at han selv dro. Han mente at latskap var en av de verste syndene man kunne begå, så selv pleide han å strikke mens han gikk fra sted til sted. Mange industribedrifter ble grunnlagt etter råd fra Hauge, blant annet Bakke mølle ved Akerselva.

I krigsåret 1809 satt Hauge i fengsel, men ble midlertidig løslatt for å hjelpe staten med å anlegge saltkokerier på Sørlandet. Etterpå måtte han tilbake i fengsel igjen. Saken hans endte med en bot, og resten av livet tilbrakte han som gårdbruker og forfatter.

186 Jørgen Herman Vogt

1784–1862

Politiker

Juristen Jørgen Vogt satt i regjeringen i til sammen 27 år. Han ble ansett som en dyktig og rettskaffen administrator, men konservativ og lite nyskappende. Snaue to år var han regjeringens formann (tilsvarende statsminister).

I 1845 ble det reist riksrettstiltale mot Vogt fordi han hadde handlet i strid med Stortingets vedtak i en sak om tollsatser. Forsvareren hans var Frederik Stang (179). Saken vakte stor oppsikt, men Vogt ble frikjent.

Derimot ble han plutselig en dag avskjediget av kronprins Carl, uten at kronprinsen oppga noen annen grunn enn høy alder.

Bysten av Jørgen Vogt er laget av Ole Fladager. Ved avdukingen holdt Frederik Stang tale, og Johan Sebastian Welhaven (45) leste et dikt han hadde skrevet for anledningen.

187 John Collett

1758–1810

Forretningsmann

John Collett startet sin forretningsvirksomhet i familiens hjemby London. Senere overtok han farens trelastfirma i Christiania.

Collett var dyktig til å utnytte de skiftende konjunktorene. Han kjøpte opp 50 gårder, 31 sagbruk og store skogområder, og ble snart hovedstadens nest rikeste mann. Fra den aller rikeste, Bernt Anker, fikk han gården Ullevål i presang.

Selskapslivet hos Collett overgikk det meste, og både tilreisende utlendinger og kongelige var fulle av beundring. Særlig kostymeball var han glad i, og da måtte også tjenerskapet kle seg i tidsriktige kostymer.

I julen samlet han sine venner på Flateby gård i Enebakk. Hver dag ble to nye gjester trukket ut til å stå for kveldens underholdning, og de hadde både snekkere og kostymemakere til rådighet. Selv ble imidlertid Collett så fet at han ikke kunne stå på scenen.

Collett var med på å stifte Selskabet for Norges Vel, men døde på dets første samlingsdag.

John Collett var onkel til de to brødrene Johan Collett (96) og Jonas Collett (101).

I graven ligger også hans kone Martine Christine Sophie Collett, født Elieson (1764–1826), og fetteren Otto Collett (1784–1833). Sistnevnte overtok firmaet etter John Colletts død, og brukte bare 11 år på å drive det til konkurs.

188 Theodor August Dop

1812–1894

Sogneprest

Opphavsmannen til Oslos hyppigst nedskrudde gateskilt het Theodor August Dop. Han var den første sognepresten i Gamle Aker menighet etter at den ble en selvstendig menighet i 1861.

Dop var en populær prest som kjente de fleste av sine sognebarn, og taltalte dem med «du» og fornavn.

189 Johannes Haarklou

1847–1925

Komponist

Helt fra han ble født hørte Johannes Haarklou sang og felespill, han kom nemlig fra en svært musikalsk familie i Sunnfjord. Etter å ha lest en bok om Mozart fikk han øynene opp for at det fantes en annen type musikk, og han fikk lyst til å bli musiker. En avisannonse fortalte om en pianolærer i Eker, og Haarklou flyttet dit for å få undervisning.

Senere ble han en av Ludvig M. Lindemans **(126)** elever.

Haarklou var organist i Gamle Aker Kirke i nesten 40 år. Han var også lærer ved Musikkonservatoriet og musikkmedarbeider i flere aviser. Han komponerte operaer, symfonier og sanger for mannskor. Mest kjent er oratoriet «Skabelsen og mennesket» etter Henrik Wergelds **(98)** tekst.

190 Christopher Hansteen

1784–1873

Astronom og geofysiker

Christopher Hansteen var interessert i jordmagnetiske målinger, og ble kjent etter en reise til Sibir der han skulle finne ut om jorden har en eller to magnetiske akser. Gjennom sine astronomiske arbeider fant han en metode å beregne tiden på ved hjelp av to stjerner. Han beregnet også tidspunktet for slaget på Stiklestad ut fra en solformørkelse som Snorre beskriver.

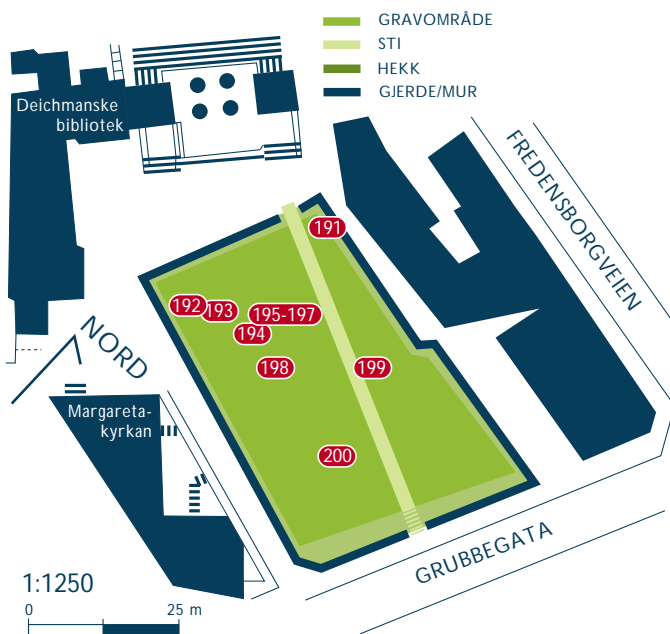
Hansteen grunnla og var direktør for universitetets observatorium, tegnet av Christian H. Grosch **(92)**. Han var direktør for Den geografiske oppmåling i nærmere 60 år, og fikk stor betydning for kartleggingen av Norge.

Christopher Hansteen var faren til maleren og kvinnesaksforkjemperen Aasta Hansteen **(70)**.

Krist kirkegård

Krist kirkegård

I 1624 ble Oslo herjet av en storbrann. Kong Christian IV bestemte da at byen skulle flyttes til Akershusneset og kalles Christiania.

Christkirken var den første kirken i Christiania. Den var et lite kapell av tre som ble reist to år etter brannen under påvente av den permanente kirken. I 1639 sto Hellig Trefoldigheds kirke ferdig ved Christiania torv, men den brant ned igjen i 1686. Den ble erstattet av Vor Frelsers kirke. I den 11 år lange byggeperioden fungerte Christkirken igjen som hovedkirke for Christiania.

Da den siste etterdønningen av Svartedauden nådde Christiania i 1654, trengte Akershus festning flere gravplasser. Derfor ble det anlagt en liten kirkegård ved siden av Christkirken. Den første som ble begravet, var soldaten Arne Sigvardsøn fra Vang. De døde ble hedret med et felles gravmonument, Peststøtten (191).

Det offisielle navnet på kirkegården var Christ, men den gikk under navnet Krigs kirkegård fordi den tilhørte det militære. Christkirken fungerte som gravkapell helt til den ble revet i 1756.

I mange år omfattet kirkegården bare det området den gjør i dag. Men i kolera-året 1835 og flere ganger senere ble den utvidet, slik at den til slutt nådde helt ned til Møllergata. Like etter den annen verdenskrig ble Grubbegata anlagt slik at den skar tvers gjennom kirkegården, og den nedre delen ble da gjort om til park.

Også den øvre delen var da forlenget nedlagt, og den sto i mange år avlåst og forfalt. Men høsten 1999 ble den vesle kirkegården rehabilitert og gjenåpnet som minnepark.

191 Peststøtten

1654

Peststøtten like ved den øvre inngangen til kirkegården er Oslos eldste gravmonument, og dessuten byens eldste offentlige monument. Den ble satt opp i 1654 i forbindelse med innvielsen av kirkegården. Pesten i 1654 var den siste utløperen av Svartedauen, og så mye som en tredel av byens befolkning skal ha strøket med.

Innskriften på minnestøtten kan minne litt om våre dagers «sponset av»: Den forteller i høytidelige vendinger om alle mennene som sørget for å sette den opp, men sier lite om dem som ligger begravet der.

192 Nicolay Johan Lohmann Krog

1787–1856

Offiser og politiker

Oberst Nicolay Krog var sjef for Krigsskolen, og dessuten statsråd i armédepartementet i ti år. Noen måneder fungerte han som regjeringens formann, altså det vi i dag kaller statsminister.

193 Andreas Samuel Krebs

1767–1818

Offiser

Oberst Andreas Samuel Krebs var født i Sønderjylland, men ble kjent som «helten fra Matrand» etter krigen mot Sverige sommeren 1814. Da slo han tilbake svenske angrep ved Lier, Matrand og Skotterud. Portrettrelieffet på gravmonumentet er utført av Brynjulf Bergslien (167).

På graven står det at Krebs ble født i 1766, men dette er sannsynligvis feil.

194 August Friedrich von Wackenitz

1726–1808

Offiser

Friedrich von Wackenitz var av adelig slekt fra det nåværende Tyskland. Som skikken var blant adelsmenn den gangen tok han militær utdannelse allerede som ganske ung. Han oppnådde å bli general og førstedeputert i generalitets- og kommisariatskollegiet, det vil si kongens nærmeste underordnede i militære spørsmål. Da han døde hadde han tjenestegjort sammenhengende i 68 år.

Wackenitz skal ha vært både dyktig og pliktoppfyllende. Marcus Gjøe Rosenkrantz (72) forteller at Wackenitz var det store forbildet blant alle embetsmenn på hans tid.

Hans andre kone, Marie Elisabeth Adeler Wackenitz (1740–1811), har fått et gedigent monument av støpejern plassert over gravplaten til sin mann.

195 Christian Munch

1817–1889

Lege

Christian Munch var faren til Edvard Munch (10). Han var fra embetsstanden, men arbeidet stort sett som militærlege, noe som ga beskjedne inntekter. Han drev også legepraksis på østkanten i Christiania, men var lite flink til å mase om betaling fra sine kunder. Resultatet var at familien bestandig hadde lite penger og bodde dårlig.

196 Laura Munch (f. Bjølstad)

1838–1868

Hustru

Laura Munch var moren til Edvard Munch (10), og skal selv ha vært kunstnerisk anlagt. Alle hennes fem barn var mye syke, og to av dem døde av tuberkulose. Laura Munch bukket selv under for tuberkulosen da hun var 30 år. Hun var dermed den første som ble gravlagt i familiens gravsted på Christ kirkegård.

Edvard Munch har malt flere bilder av dette gravstedet med Trefoldighetskirken i bakgrunnen. I dag kan det være vanskelig å kjenne seg igjen i disse maleriene, fordi Deichmanske bibliotek har blitt bygd i mellomtiden og sperrer utsikten til kirken fra kirkegården.

197 Sofie Munch

1862–1877

Sofie Munch var søsteren til Edvard Munch (10). Hun døde av tuberkulose da hun var 15 år gammel, og ligger i graven med sine foreldre.

Edvard Munch malte flere bilder av søsterens sykeleie og død, blant annet «Det syke barn».

198 Niels Treschow

1751–1833

Filosof

Da Niels Treschow ble professor i filosofi ved Universitetet i Christiania, var han den første professoren som ble utnevnt ved dette nye universitetet. Tidligere hadde han vært rektor på Christiania katedralskole.

Treschow regnes som den viktigste norske filosof fra tiden før 1900. I sine teorier foregriper han moderne evolusjonsteorier, og samfunnssynet hans har et sosialistisk preg.

Professor Treschow var med på det eksklusive notabelmøtet på Eidsvoll i januar 1814.

199 Fredrik Wilhelm Bruenech Stabell

1763–1836

Offiser

Til riksforsamlingen på Eidsvoll ble oberstløytnant Fredrik W. B. Stabell valgt både fra Smaalenernes Amt (Østfold fylke) og fra Aggershusiske Skarpskytter-Regiment. Prins Christian August bestemte at han bare skulle representere det sistnevnte.

Stabell satt i konstitusjonskomiteen, der han for det meste befattet seg med militære spørsmål. Han mente at Norge ikke hadde militær styrke nok til å kunne forsvare en selvstendighet, men han stemte likevel ikke alltid med unionspartiet.

Stabell ble senere general og øverstkommanderende over den norske armé.

På gravplaten står det at han er født i 1764, men dette er sannsynligvis feil.

200 Palle Rømer Fleischer

1781–1851

Offiser

Kaptein Palle Rømer Fleischer representerte Norske Jæger-Corps på riksforsamlingen på Eidsvoll. Der var han en av talsmennene for mindretallet i unionistpartiet, men han satt ikke i noen komité.

Fleischer ble senere generalløytnant og statsråd for armédepartementet.

Monumenter og symboler

Monumenter og symboler

For de øvre lag av samfunnet var det lenge vanlig å bli begravet inne i selve kirkebygget. I 1805, tre år før innvielsen av Vår Frelsers gravlund, ble dette forbudt.

De nye reglene gjorde at det ble lagt mer vekt på kirkegårds kunsten. Det er hovedsakelig borgerskapet vi ser spor etter på gravlundene, ettersom det var først på begynnelsen av 1900-tallet det ble vanlig at alle hadde gravminner.

Vår Frelsers gravlund er preget av nyklassisismen, som var den dominerende stilarten i gravlundens første år, og romantikken som tok over ikke lenge etter. Romantikken har påvirket gravlundene med sine små skogholt og smale stier. Den mer fornuftspregete nyklassisismen kommer i større grad til syne på monumentene, særlig de eldste, med detaljer og symboler fra antikken.

Den stilarten som har mest betydning for hvordan gravlundene ser ut i dag, er nok imidlertid funksjonalismen, som slo igjennom på 1930-tallet. Idealet for en kirkegård under funksjonalismen var ubrutte flater med grønne plener og enkle monumenter.

Monumentene

De liggende gravminnene ble vanlig i middelalderen. Opprinnelig var dette selve kistelokket som lå jevnt med overflaten. Senere ble det vanlig å ha en plate rett på bakken eller hvilende på en ramme slik at den ser ut som en kiste.

Etter reformasjonen på 1500-tallet var de liggende gravplatene det mest karakteristiske ved kirkegårdene i Norden, men støtter og kors ble stadig mer alminnelig. Et vakkert kors finnes på graven til Christopher F. Omsen (94).

I dag er det støttene som er mest vanlig. Interessen for denne typen gravminne kom på 1830–1840-tallet. Den mest brukte er stelen, en opprettstående stenplate.

Bautasteiner var spesielt mye brukt ved overgangen til 1900-tallet. De er uttrykk for nasjonalromantikk og signaliserer nordisk kraft og styrke.

Salmedikteren Elias Blix **(78)** er en av flere som har fått en høyreist bauta på graven sin.

Obelisker var ikke så vanlig i tidligere tider, men det finnes en hel del av dem på gravlundene i dag. Dette er høye, smale stener med kvadratisk tverrsnitt, ofte med en pyramideformet topp.

Søyler ser vi ikke så mange av, men en spesiell variant kan observeres ved gravstedet til Ingvald Undset **(180)**. Det er den brutte søyle, som skal være et bilde på det avbrutte liv og en påminnelse om at livet er kort.

Materialer

På den tiden da Vår Frelses gravlund ble åpnet, begynte flere jernverk med storstilt produksjon av gravmæler. Også tidligere hadde man hatt gravminner i støpejern, men da nesten utelukkende plater. Med økt kunnskap og kontakt med kunstnere ble det nå produsert jernstøtter med mer utsmykning. Støpejernskorset ble spesielt mye brukt. To vakre eksemplarer kan beskues på Krist kirkegård, der Palle Rømer Fleischer **(200)** og hans kone Marie har to identiske kors.

Noen av de tidligste gravminnene var gjerne i marmor eller sandsten, men det er ikke så mange av disse som er bevart. Rundt 1840 ble interessen for granitt vekket, og siden har dette vært en vanlig stentype å benytte. Lenge var det populært å felle inn relieffer av marmor i stenen.

Inngjerding

For hundre år siden var det lave gjerder eller rammer rundt nesten alle gravene. På 1950- og 60-tallet ble de aller fleste av disse fjernet, fordi det var dyrt å holde vedlike.

Gjerdene og rammenes funksjon var å hegne inn graven. Ofte samlet man gravsteinene til familiemedlemmer i en ramme eller innenfor et gjerde, som på familien Schous gravsted **(169–171)**.

I noen tilfeller kan gjerdene fungere som en erstatning for monument. Dette ser vi på Fredrik Stabells grav **(199)** på Krist kirkegård. Der finnes ikke noe monument, og navneplatene henger direkte på gjerdet.

Utsmykning

Portrettrelieffer og byster finnes det atskillige eksemplarer av på Vår Frelsers gravlund. Denne fremstillingen av de døde ble vanlig mot slutten av 1800-tallet. Det er imidlertid bare én som har fått en helfigurs statue av seg selv, nemlig Georg Stang (109).

Noen graver har skulpturer eller relieffer av annet enn den avdøde. På graven til Wilhelm Fabritius (51) står en vakker marmorengel i helfigur, skapt av Gustav Vigeland. Andre har motiver som viser hva de avdøde var kjent for. Pedagogen Anna Rogstads grav (162) prydes for eksempel av et relieff av to skolejenter.

Symboler

Yrkesemblemer var en yndet form for utsmykning. En lyre symboliserer at den avdøde var kunstner, noe vi ser på en rekke gravminner. En merkurstav viser at vedkommende var handelsmann, mens en hjelm kan vise at den gravlagte var militær.

Kristne symboler er naturligvis brukt i stor utstrekning på gravmonumentene. Det finnes en rekke ulike symboler, men det er noen som oftere enn andre går igjen:

Mest brukt er *korset* i ulike utgaver, rett og slett et vitnesbyrd om at den avdøde har tilhørt den kristne kirke og har hørt korsets evangelium.

Kranser ser vi også svært mye av på gravmonumentene. Kransen er et seiersmerke og viser til Kristi seier over døden. Kransens runde form kan også være et bilde på evighet, som vanligvis symboliseres med en ring, gjerne dannet av en slange som biter seg i halen.

Fakler er også et vanlig syn på gravminnene. Det er et kjærlighets-symbol, og den ekteskapelige kjærlighet illustreres ved hjelp av to fakler lagt i kryss. Et eksempel på dette ser vi på Alf Bjerckes grav (163). Under nyklassisismen fikk fakkelen en ny betydning: Den symboliserer livet. En fakkellendt nedover viser at livsflammen er slukket.

Også *urnen* er et bilde på død. Den plasseres ofte på toppen av gravmonumentet, slik vi ser det på graven til Mads Ellef Langaard (90).

Et annet vanlig bilde på døden er en *slukket oljelampe*. I antikken ble slike lamper lagt i kisten eller stilt foran gravsteinen.

Sjelen symboliseres ofte ved hjelp av en *sommerfugl*, eventuelt på vei ut fra puppen. Dette viser at når vi dør, frir sjelen seg fra sitt jordiske hylster slik sommerfuglen frir seg fra puppen.

Også en *due* kan betegne sjelen, men den er også et vanlig bilde på Den Hellige Ånd. Oftest finner vi duen som et bilde på fred. Denne betydningen stammer fra fortellingen om Noas Ark, hvor vannet var sunket da duen kom tilbake. En due på gravsteinen betyr «*requiescat in pace*» – hvil i fred.

Register

Register

Alfabetisk

Navn	Nr.	Navn	Nr.
Abildgaard, Theodor	129	Bull, Olaf	6
Asbjørnsen, Peter Christen	127	Collett, Camilla	100
Backer, Harriet	172	Collett, Johan	96
Barratt, Thomas Ball	131	Collett, John	187
Bennett, Thomas	107	Collett, Jonas	101
Berg, Harald	111	Conradi, Johan Gottfried	60
Berggrav, Eivind	155	Dietrichson, Lorents	147
Bergslien, Brynjulf	167	Diriks, Christian Adolph	71
Bergslien, Knud	143	Ditleff, Niels Christian	39
Bertouche, Georg von	184	Dop, Theodor August	188
Birch-Reichenwald, Christian	68	Due, Frederik	168
Birkeland, Michael	154	Due, Henrik Adam	138
Bjercke, Alf	163	Due, Mary Barratt	139
Bjerknes, Vilhelm	124	Dunker, Bernhard	46
Bjerregaard, Henrik	93	Dybwad, Johanne	28
Bjørnson, Bjørn	26	EGGE, Klaus	18
Bjørnson, Bjørnstjerne	24	Eriksen, Birger	104
Bjørnson, Karoline	25	Fabritius, Wilhelm	51
Bjørnson, Peder	164	Falsen, Envold	183
Blehr, Otto	102	Fearnley, Thomas	14
Blehr, Randi	103	Fjørtoft, Olaus	142
Blix, Elias	78	Fleischer, Carl Gustav	113
Blix, Ragnvald	79	Fleischer, Palle Rømer	200
Blytt, Matthias Numsen	82	Friele, Christian	123
Bonnevie, Kristine	153	Frølich, Fritz Heinrich	66
Bratlie, Jens	91	Frølich, Georg	174
Broch, Ole Jacob	48	Grosch, Christian	92
Bruun, Christopher	84	Grøndahl, Agathe Backer	128
Brøgger, Waldemar	54	Graah, Knud	116
Braaten, Oskar	105	Gude, Hans	16
Bugge, Sophus	151	Gundersen, Laura	57
Bull, Francis	152	Hagerup, Francis	182
Bull, Georg Andreas	114	Hals, Karl	173
Bull, Henrik	115	Halvorsen, Johan	20
		Hambro, Carl Joachim	4

Hammerich, Borghild	40	Lie, Sophus	50
Hanno, Wilhelm von	130	Lindeman, Ludvig	126
Hansteen, Christopher	190	Løvland, Jørgen	35
Hansteen, Viggo	37	Meyer, Thorvald	53
Hansteen, Kirsten	38	Motzfeldt, Frederik	95
Hansteen, Aasta	70	Motzfeldt, Peter	67
Hauge, Hans Nielsen	185	Mowinckel, Agnes	42
Heftye, Thomas	106	Munch, Andreas	64
Heiberg, Axel	17	Munch, Christian	195
Heltberg, Henrik	166	Munch, Edvard	10
Hielm, Hans Abel	85	Munch, Laura	196
Hielm, Jonas Anton	75	Munch, Sofie	197
Hoel, Sigurd	5	Møller, Peter	56
Holter, Iver	22	Nicolaysen, Nicolay	160
Hægstad, Marius	65	Nielsen, Ragna	136
Haarklou, Johannes	189	Nissen, Erika	158
Ibsen, Bergliot	32	Nissen, Hartvig	69
Ibsen, Henrik	30	Nordraak, Rikard	27
Ibsen, Lillebil	34	Norena, Kaja Eide	19
Ibsen, Sigurd	31	Olsen, Ole	122
Ibsen, Susannah	29	Omsen, Christopher Frimann	94
Ibsen, Tancred	33	Pettersen, Gunerius	112
Jensen, Ludvig Irgens	21	Pihl, Carl Abraham	47
Johnson, Gisle	89	Prøysen, Alf	8
Karsten, Ludvig	134	Rathke, Jens	73
Keyser, Rudolf	83	Reimers, Arnoldus	150
Kielland, Kitty	159	Reimers, Johanne	149
Kjelsberg, Betzy	135	Reimers, Sophie	148
Kjerulf, Halfdan	74	Riiser-Larsen, Hjalmar	108
Konow, Thomas	144	Ringnes, Amund	156
Krag, Hans Hagerup	140	Ringnes, Ellef	52
Krebs, Andreas Samuel	193	Rogstad, Anna	162
Krog, Gina	77	Rosenkrantz, Marcus Gjõe	72
Krog, Nicolay	192	Rygh, Evald	177
Krohg, Christian (d.e.)	80	Sars, Georg Ossian	88
Krohg, Christian (d.y.)	12	Sars, Ernst	87
Krohg, Oda	13	Sars, Michael	86
Krohg, Per	81	Schibsted, Amandus	63
Lammers, Thorvald	23	Schibsted, Christian	62
Landstad, Magnus Brostrup	157	Schou, Christian	169
Langaard, Borghild	161	Schou, Halvor	170
Langaard, Conrad	44	Schou, Olaf	171
Langaard, Mads	90	Schweigaard, Anton Martin	117

Schweigaard, Christian H.	118	Tofte, Andreas	58
Selmer, Christian	132	Torp, Oscar	49
Selmer, Johan	110	Tostrup, Jacob	55
Sethne, Anna	176	Tranmæl, Martin	3
Skeibrok, Mathias	125	Treschow, Niels	198
Sohlberg, Harald	175	Udnæs, Sverre	165
Soot, Eyolf	137	Undset, Ingvald	180
Stabell, Bredo	119	Vig, Ole	99
Stabell, Fredrik W. B.	199	Vogt, Jørgen	186
Stang, Emil	178	Wackenitz, Friedrich von	194
Stang, Frederik	179	Welhaven, Elisabeth	141
Stang, Georg	109	Welhaven, Johan Sebastian	45
Steen, Johannes	41	Werenskiold, Erik	11
Steenstrup, Peter	121	Wergeland, Henrik	98
Steinsvik, Rasmus	120	Wexels, Wilhelm Andreas	145
Storjohann, Johan C. H.	146	Wickstrøm, Rolf	36
Svendsen, Johan	15	Wildenvey, Herman	7
Sverdrup, Georg	76	Øverland, Arnulf	9
Sverdrup, Johan	1	Aall, Hans Jacob	133
Syse, Jan P.	43	Aasen, Ivar	61
Tanum, Johan Grundt	181		
Thrane, Marcus	2	Krigsseilerminnesmerket	97
Thulesius, Anna	59	Peststøtten	191

Eidsvollsmenn

Navn	Nr.		
Collett, Johan	96	Motzfeldt, Frederik	95
Diriks, Christian Adolph	71	Motzfeldt, Peter	67
Fleischer, Palle Rømer	200	Omsen, Christopher Frimann	94
Konow, Thomas	144	Stabell, Fredrik W. B.	199
		Sverdrup, Georg	76

Statsministere

Før unionsoppløsningen i 1905 hadde den norske regjeringen en egen avdeling i Stockholm. Lederen for denne avdelingen ble kalt statsminister. Det var først i 1873 at regjeringens leder i Christiania også fikk denne tittelen. Tabellen under viser regjeringsledere, ikke statsministere i Stockholm.

Fra	Til	Navn	Nr.
14.08.1814	10.11.1814	Marcus Gjøl Rosenkrantz	72
06.12.1829	19.07.1833	Jonas Collett	101
03.09.1833	18.09.1836	Jonas Collett	101
27.08.1840	26.02.1841	Nicolay Krog	192
11.11.1856	11.01.1857	Jørgen Vogt	186
30.05.1857	07.12.1858	Jørgen Vogt	186
17.12.1861	31.10.1880	Frederik Stang	179
01.11.1880	02.04.1884	Christian Selmer	132
03.04.1884	25.06.1884	Christian H. Schweigaard	118
26.06.1884	12.07.1889	Johan Sverdrup	1
13.07.1889	05.03.1891	Emil Stang	178
06.03.1891	01.05.1893	Johannes Steen	41
02.05.1893	13.10.1895	Emil Stang	178
14.10.1895	16.02.1898	Francis Hagerup	182
17.02.1898	20.04.1902	Johannes Steen	41
21.04.1902	21.10.1903	Otto Blehr	102
22.10.1903	10.03.1905	Francis Hagerup	182
23.10.1907	18.03.1908	Jørgen Løvland	35
20.02.1912	30.01.1913	Jens Bratlie	91
22.06.1921	05.03.1923	Otto Blehr	102
19.11.1951	21.01.1955	Oscar Torp	49
16.10.1989	02.11.1990	Jan P. Syse	43

Øvrig politikk

Navn	Nr.		
Abildgaard, Theodor	129	Ibsen, Sigurd	31
Birch-Reichenwald, Christian	68	Krohg, Christian (d.e.)	80
Blix, Elias	78	Rogstad, Anna	162
Due, Frederik	168	Rygh, Evald	177
Falsen, Envold	183	Schweigaard, Anton Martin	117
Hambro, Carl Joachim	4	Stabell, Bredo	119
Hansteen, Kirsten	38	Stang, Georg	109
Hjelm, Jonas Anton	75	Thrane, Marcus	2
		Tranmæl, Martin	3

Kvinnesak

Navn	Nr.		
Blehr, Randi	103	Kjelsberg, Betzy	135
Collett, Camilla	100	Krog, Gina	77
Hansteen, Kirsten	38	Nielsen, Ragna	136
Hansteen, Aasta	70	Rogstad, Anna	162

Presse

Navn	Nr.		
Bruun, Christopher	84	Schibsted, Amandus	63
Fjørtoft, Olaus	142	Schibsted, Christian	62
Friele, Christian	123	Stabell, Bredo	119
Hjelm, Hans Abel	85	Steinsvik, Rasmus	120
Johnson, Gisle	89	Tranmæl, Martin	3
Krog, Gina	77	Vig, Ole	99

Litteratur

Navn	Nr.		
Asbjørnsen, Peter Christen	127	Landstad, Magnus Brostrup	157
Bjerregaard, Henrik	93	Munch, Andreas	64
Bjørnson, Bjørnstjerne	24	Prøysen, Alf	8
Blix, Elias	78	Vig, Ole	99
Braaten, Oskar	105	Welhaven, Elisabeth	141
Collett, Camilla	100	Welhaven, Johan Sebastian	45
Dietrichson, Lorents	147	Wergeland, Henrik	98
Falsen, Envold	183	Wexels, Wilhelm Andreas	145
Hoel, Sigurd	5	Wildenvey, Herman	7
Ibsen, Henrik	30	Øverland, Arnulf	9
Krohg, Christian (d.y.)	12	Aasen, Ivar	61

Teater

Navn	Nr.		
Bjørnson, Bjørn	26	Mowinckel, Agnes	42
Dybwad, Johanne	28	Reimers, Arnoldus	150
Gundersen, Laura	57	Reimers, Johanne	149
Ibsen, Lillebil	34	Reimers, Sophie	148
		Soot, Eyolf	137

Musikk

Navn	Nr.		
Bertouche, Georg von	184	Jensen, Ludvig Irgens	21
Conradi, Johan Gottfried	60	Kjerulf, Halfdan	74
Due, Henrik Adam	138	Lammers, Thorvald	23
Due, Mary Barratt	139	Langaard, Borghild	161
EGge, Klaus	18	Lindeman, Ludvig	126
Grøndahl, Agathe Backer	128	Nissen, Erika	158
Halvorsen, Johan	20	Nordraak, Rikard	27
Holter, Iver	22	Norena, Kaja Eide	19
Haarklou, Johannes	189	Olsen, Ole	122
Ibsen, Bergliot	32	Selmer, Johan	110
		Svendsen, Johan	15

Kunst

Navn	Nr.		
Backer, Harriet	172	Kielland, Kitty	159
Bergslien, Brynjulf	167	Krohg, Christian (d.y)	12
Bergslien, Knud	143	Krohg, Oda	13
Blix, Ragnvald	79	Krohg, Per	81
Fearnley, Thomas	14	Munch, Edvard	10
Gude, Hans	16	Skeibrok, Mathias	125
Hansteen, Aasta	70	Sohlberg, Harald	175
Karsten, Ludvig	134	Werenskiold, Erik	11

Arkitektur

Navn	Nr.		
Bull, Georg Andreas	114	Grosch, Christian	92
Bull, Henrik	115	Hanno, Wilhelm von	130

Vitenskap

Navn	Nr.		
Birkeland, Michael	154	Hægstad, Marius	65
Bjerknes, Vilhelm	124	Keyser, Rudolf	83
Blix, Elias	78	Lie, Sophus	50
Blytt, Matthias Numsen	82	Munch, Andreas	64
Bonnevie, Kristine	153	Nicolaysen, Nicolay	160
Broch, Ole Jacob	48	Sars, Georg Ossian	88
Brøgger, Waldemar	54	Sars, Ernst	87
Bugge, Sophus	151	Sars, Michael	86
Bull, Francis	152	Sverdrup, Georg	76
Dietrichson, Lorents	147	Treschow, Niels	198
Hagerup, Francis	182	Undset, Ingvald	180
Hansteen, Christopher	190	Aasen, Ivar	61

Kirke

Navn	Nr.		
Barratt, Thomas Ball	131	Hauge, Hans Nielsen	185
Berggrav, Eivind	155	Johnson, Gisle	89
Bruun, Christopher	84	Storjohann, Johan C. H.	146
Dop, Theodor August	188	Thulesius, Anna	59

Forsvar

Navn	Nr.		
Bertouche, Georg von	184	Krebs, Andreas Samuel	193
Bratlie, Jens	91	Krog, Nicolay	192
Eriksen, Birger	104	Motzfeldt, Peter	67
Fleischer, Carl Gustav	113	Riiser-Larsen, Hjalmar	108
Fleischer, Palle Rømer	200	Stabell, Fredrik W. B.	199
Konow, Thomas	144	Stang, Georg	109
		Wackenitz, Friedrich von	194

Handel

Navn	Nr.		
Bennett, Thomas	107	Meyer, Thorvald	53
Berg, Harald	111	Møller, Peter	56
Bjercke, Alf	163	Pettersen, Gunerius	112
Collett, John	187	Ringnes, Amund	156
Fabritius, Wilhelm	51	Ringnes, Ellef	52
Frølich, Fritz Heinrich	66	Rygh, Evald	177
Frølich, Georg	174	Schibsted, Amandus	63
Graah, Knud	116	Schibsted, Christian	62
Hals, Karl	173	Schou, Christian	169
Heftye, Thomas	106	Schou, Halvor	170
Heiberg, Axel	17	Stabell, Bredo	119
Langaard, Conrad	44	Tanum, Johan Grundt	181
Langaard, Mads	90	Tofte, Andreas	58
		Tostrup, Jacob	55

Gatenavn

I denne oversikten finner du bare gater i Oslo, og bare gater som har fått navn etter personer som er omtalt i boken. Omtrent 50 andre gater i Oslo har fått navn etter personer gravlagt på Vår Frelsers gravlund.

Gatenavn	Postnr.	Navn	Nr.
Agathe Grøndahls gate	0487	Agathe Backer Grøndahl	128
Alf Bjerckes vei	0582	Alf Bjercke	163
Amunds vei	0978	Amund Ringnes	156
Anna Rogstads vei	0592	Anna Rogstad	162
Anna Sethnes gate	0474	Anna Sethne	176
Arnulf Øverlands vei	0764	Arnulf Øverland	9
Asbjørnsens vei	0494	Peter Christen Asbjørnsen	127
Banksjef Frølichs gate	0454	Fritz Heinrich Frølich	66
Bergsliens gate	0354	Brynjulf Bergslien	167
Betzy Kjelsbergs vei	0486	Betzy Kjelsberg	135
Birch-Reichenwalds gate	0483	Christian Birch-Reichenwald	68
Bjerregaards gate	0172, 0174	Henrik Bjerregaard	93
Bjørnstjerne Bjørnsons plass	0340	Bjørnstjerne Bjørnson	24
Blytts gate	0562	Matthias Blytt	82
Bredo Stabells vei	0853	Bredo Stabell	119
C. A. Pihls gate	0273	Carl Abraham Pihl	47
C. J. Hambros plass	0164	Carl Joachim Hambro	4
Camilla Colletts vei	0258	Camilla Collett	100
Christian Krøhgs gate	0186	Christian Krohg (d.e.)	80
Christian Schous vei	0588	Christian Schou	169
Christopher Hansteens vei	0851	Christopher Hansteen	190
Colletts gate	0169, 0456, 0460	John og Jonas Collett	187 og 101
Diriks' gate	0457	Christian Adolph Diriks	71
Dops gate	0177	Theodor August Dop	188
Dunkers gate	0357	Bernhard Dunker	46
Elias Blix' gate	0173	Elias Blix	78
Ellefs vei	0978	Ellef Ringnes	52
Erika Nissens gate	0480	Erika Nissen	158
Evald Ryghs gate	0173	Evald Rygh	177
Fabritiusalleen	0369	Wilhelm Fabritius	51
Fearnleys gate	0353	Thomas Fearnley	14
Fjørtofts gate	0461	Olaus Fjørtoft	142
Francis Hagerups gate	0177	Francis Hagerup	182
Frederik Stangs gate	0264, 0272	Frederik Stang	179
Gina Krogs vei	1153	Gina Krog	77

Gisle Johnsons plass	0553	Gisle Johnson	89
Graahbakken	0286	Knud Graah	116
Halvdan Kjerulfs plass	–	Halvdan Kjerulf	74
Halvor Schous gate	0465	Halvor Schou	170
Hans Nielsen Hauges gate	0481	Hans Nielsen Hauge	185
Hans Nielsen Hauges plass	0481	Hans Nielsen Hauge	185
Hansteens gate	0253	Christopher Hansteen	190
Harald Sohlbergs vei	1064	Harald Sohlberg	175
Hauges vei	0871	Hans Nielsen Hauge	185
Heftyebakken	0389	Thomas Hefty	106
Henrik Ibsens gate	0179, 0181	Henrik Ibsen	30
Henrik Wergelands allé	0366	Henrik Wergeland	98
Hjelms gate	0355	Jonas Anton Hielm	75
Haarklous plass	0479	Johannes Haarklou	189
Ivar Aasens vei	0373	Ivar Aasen	61
Johan Halvorsens terrasse	–	Johan Halvorsen	20
Johan Selmers gate	0475	Johan Selmer	110
Johan Svendsens gate	0478	Johan Svendsen	15
Johan Svendsens plass	0251	Johan Svendsen	15
Johan Sverdrups plass	0474	Johan Sverdrup	1
Johan Sverdrups vei	0580	Johan Sverdrup	1
Johanne Dybwads plass	0162	Johanne Dybwad	28
John Colletts allé	0852, 0854, 0870	John Collett	187
John Colletts plass	0851	John Collett	187
Jørgen Løvlands gate	0569, 0570	Jørgen Løvland	35
Keyzers gate	0165	Rudolf Keyser	83
Knud Graahs gate	0481	Knud Graah	116
Krags terrasse	0391	Hans Hagerup Krag	140
Krags vei	0391	Hans Hagerup Krag	140
Kragstubben	0391	Hans Hagerup Krag	140
Krebs' gate	0478	Andreas Samuel Krebs	193
Kristine Bonnevis vei	0592	Kristine Bonnevie	153
Krogs gate	0253	Nicolay Johan Lohmann Krog	192
Lammers' gate	0480	Thorvald Lammers	23
Landstads gate	0457	Magnus Brostrup Landstad	157
Langaards gate	0260	Familien Langaard, se Conrad	44
Laura Gundersens gate	0168	Laura Gundersen	57
Lindemans gate	0267	Ludvig Lindeman	126
Ludvig Karstens vei	1064	Ludvig Karsten	134
Marcus Thranes gate	0473	Marcus Thrane	2
Minister Ditleffs vei	0862	Niels Christian Ditleff	39
Motzfeldts gate	0187, 0561	Peter Motzfeldt	67
Nordraaks gate	0260, 0266	Rikard Nordraak	27

Nordraaks plass	–	Rikard Nordraak	27
Olaf Bulls vei	0765	Olaf Bull	6
Olaf Schous vei	0572	Olaf Schou	171
Olaus Fjørtofts vei	0982	Olaus Fjørtoft	142
Ole Jacob Brochs gate	0454	Ole Jacob Broch	48
Ole Vigs gate	0357, 0366	Ole Vig	99
Omsens gate	0478	Christopher Frimann Omsen	94
Oskar Braatens plass	0473	Oskar Braaten	105
Otto Blehrs vei	0588	Otto Blehr	102
Per Krohgs vei	1065	Per Krohg	81
Peter Møllers vei	0585	Peter Møller	56
Ragna Nielsens vei	0592	Ragna Nielsen	136
Rathkes gate	0558	Jens Rathke	73
Ringnesveien	0978	Amund og Ellef Ringnes	156 og 52
Rolf Wickstrøms vei	0486, 0873	Rolf Wickstrøm	36
Rosenkrantz' gate	0159, 0160	Marcus Gjøe Rosenkrantz	72
Ryggs vei	0390	Evald Rygh	177
Sars' gate	0562, 0564	Michael Sars	86
Schous plass	0552	Christian Schou	169
Schouterrassen	0573	Slekten Schou, se Halvor	170
Schweigaards gate	0185, 0191	Anton Martin Schweigaard	117
Sophus Bugges plass	0358	Sophus Bugge	151
Sophus Lies gate	0264	Sophus Lie	50
Steenstrups gate	0554	Peter Steenstrup	121
Sverdrups gate	0559	Georg Sverdrup	76
Thomas Heftyes gate	0264, 0267, 0272	Thomas Heftye	106
Thorvald Meyers gate	0550, 0552, 0555	Thorvald Meyer	53
Toftes gate	0552, 0556	Andreas Tofte	58
Tostrups gate	0264	Jacob Tostrup	55
Tostrups terrasse	0271	Jacob Tostrup	55
Viggo Hansteens vei	0376	Viggo Hansteen	37
Vogts gate	0474, 0477	Jørgen Vogt	186
W.A. Wexels' plass	0561	Wilhelm Andreas Wexels	145
Welhavens gate	0166, 0350	Johan Sebastian Welhaven	45
Wergelandsveien	0167	Henrik Wergeland	98
Wildenveybakken	0765	Herman Wildenvey	7
Aasta Hansteens vei	0988	Aasta Hansteen	70

Kilder

Kilder

Litteratur

- Almningen, Olaf m.fl. (red.) (1992): *Språk og samfunn gjennom tusen år*. 5. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Andresen, Rikard Seeberg (1989): *40 norske komponister*. Asker: Askerforlaget.
- Anker, Peter m.fl. (red.) (1984): *Norske klassikere*. Oslo: Tiden.
- Arstal, Aksel og Carl Just (1966): *Oslo byleksikon*. 2. utgave. Oslo: Aschehoug.
- Bang, Elisabeth Wikborg (1980): *Kunst og kjærlighet – mennesket bak bildet*. Oslo: Dreyer.
- Bertheau, Øistein og Trygve Krogsæter (1988): *Bilen kommer til Norge*. Oslo: Norsk Teknisk Museum.
- Beyer, Harald (1945): J. S. Welhaven. I Harald Beyer (red.): *Fra Christie til Nordahl Grieg*. Bergen: J.W. Eides forlag.
- Brøymer, Bjørn (1993): Der de store hviler. *Aftenposten* 03.09.
- Bugge, Anders (1926): *Vore gamle gravminder*. Oslo: Grøndahl & Søn.
- Bugge, Erle Moestue (1999): Reddet av kunsten. *Aftenposten* 21.06.
- Bull, Bernt m.fl. (red.) (1991): *Oslo bys historie*. Oslo: Cappelen.
- Bull, Edvard (1922): *Kristianas historie*. Kristiania: Cappelen.
- Bull, Edvard m.fl. (red.) (1923): *Norsk biografisk leksikon*. Kristiania: Aschehoug.
- Christie, Sigrud Marie (1954): *Våre gravminner under klassisimen*. Oslo: Grøndahl & Søn.
- Daae, Anders (1907): *Akers sogneselskab 1807–1907 – festskrift i anledning af 100-aars-jubileet*. Kristiania: Grøndahl & Søn.
- Eng, Pål Henry og Arne Gunnarsjaa (1984): *Oslo – en arkitekturguide*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fladmoe, Esther og Stephan Barratt-Due (1977): *Barratt Dues musikk institutt 50 år*. Oslo: Barratt Dues musikk institutt.
- Fosli, Halvor (1994): *Kristianiabohemen*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Gabrielsen, Trond (1976): *Menn og meninger*. Oslo: Dreyer.
- Gjefsen, Dorte (1990): *Vår Frelsers Gravlund – en vandring*. Oslo: Kirkevergen i Oslo.
- Grinde, Nils (1993): *Norsk musikkhistorie*. Oslo: Musikk-Husets Forlag.
- Hagen, Kai (1944): *På oppdagerferd i Oslo*. Oslo: Arthur Rosén.
- Hanssen, Reidar (hovedred.) (1987): *Oslo byleksikon*. 3. utgave. Oslo: Kunnskapsforlaget.
- Hauen, Arnt og Arno Berg (1946): Krist kirkegård som minnepark. *St. Hallvard*.
- Heide-Steen, Harald jr. (1984): *Stille i studio – væråsnull...* Oslo: Gyldendal.
- Helland, Amund (1917): *Topografisk-statistisk beskrivelse over Kristiania*. Avskrift.
- Henriksen, Petter (hovedred.) (1995): *Aschehoug og Gyldendals store norske leksikon*. 3. utgave. Oslo: Kunnskapsforlaget.

- Hoel, Merete Lie (1992): *Kunstnernes Oslo*. Oslo: Cappelen.
- Holsvik, Ivar (1950): *Salmedikere i våre salmebøker*. Oslo: Aschehoug.
- Hølaas, Odd m.fl. (red.) (1952): *Norge under Haakon VII 1905–1952*. Oslo: Cappelen.
- Ibsen, Bergliot (1948): *De tre*. Oslo: Gyldendal.
- Johannessen, Gitte (1997): Historietime i æreslunden. *Nordlandsposten* 12.05.
- Klingberg, Helge (red.) (1975): *Håndbok i kirkegårdsdrift*. Oslo: Landbruksforlaget.
- Koht, Halvdan (1963): *Menn i historia*. Oslo: Aschehoug.
- Kortner, Olaf m.fl. (hovedred.) (1986): *Aschehoug og Gyldendals store norske leksikon*. 2. utgave. Oslo: Kunnskapsforlaget.
- Kostof, Spiro (1995): *A history of Architecture*. Oxford: Oxford University Press.
- Lindstøl, Tallak (1914): *Stortinget og statsrådet 1814–1914*. Kristiania: Steen'ske bogtrykkeri.
- Norum, Berit (1990): *Historisk oversikt over kirker og gravlunder i Oslo 1050–1990*. Oslo: Kirkevergen i Oslo.
- Ottosen, Rune (1996): *Fra fjærpen til Internett*. Oslo: Aschehoug.
- Reimers, Sophie (1919): *Teaterminder*. Kristiania: Alb. Cammermeyers forlag.
- Roksund, Leif K. (1998): *Henrik Ibsen og oppvekstmiljøet*. Porsgrunn: Forlaget Grenland.
- Rosenblum, Robert m.fl. (1978): *Edvard Munch – Symbols & Images*. Washington: National Gallery of Art.
- Røsoch, Henry (1953): *På vandring i Christiania*. Oslo: Cappelen.
- Raaum, Odd (1995): *Fra sensur til nyttig opposisjon*. Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Schulerud, Mentz (1960): *Norsk kunstnerliv*. Oslo: Cappelen.
- Seland, Per (1988): Hr. Ole Andreas Thulesius – tredjeprest ved Vor Frelsers Kirke. *Norsk slektshistorisk tidsskrift* bind XXI hefte III.
- Senje, Sigurd (1990): *Akerselva – en veiviser til miljøparken*. Oslo: Pax.
- Skjelsbæk, Sverre (red.) (1980): *Gamle Aker kirke*. Øvre Ervik: Alnheim & Eide akademisk forlag.
- Skodvin, Magne (hovedred.) (1984): *Norge i krig*. Oslo: Aschehoug.
- Solstad, Arve (1997): Vel møtt på Vår Frelser. *Dagbladet* 11.05.
- Stang, Nic. (1971): *Edvard Munch*. Oslo: Johan Grundt Tanum Forlag.
- Stranger, Rolf (1987): *Mitt hjertes Oslo*. Oslo: Aschehoug.
- Svensgam, Arild (1993): *De er døde – men lever i Oslo!* Oslo: Galehuset Forlag.
- Thingsrud, Leif (1998): Kirkeverge og kirkeinspeksjon – det daglige ansvaret for kirkenes drift. *Tobias* nr 4.
- Ursin, Johnny (1975): *Kristne symboler*. Oslo: Gyldendal.
- Wikborg, Tone (1986): *Skulpturer og minnesmerker i Oslo*. Oslo: Aschehoug.
- Østvedt, Einar (1954): *De norske jernbaners historie*. Oslo: Norges Statsbaner.
- Aasmundtveit, Anne Kristin (1995): *Biografisk leksikon til Norsk salmebok og Norsk koralbok*. Oslo: Verbum.

Protokoller etc.

Dokument nr. 52. Vedtekter for gravlundene i Oslo. 1954.
Familiegravsteder paa den gamle Kirkegaard. Fra 1808.
Familiegravsteder paa Vor Frelers Gravlund III 1794–2600 24-4-66–1-10-72.
Gravdata.
Gravsteder av historisk interesse på Krist kirkegård i Oslo.
Gravsteder på G. Aker Gravlund IV.
Gravsteder På Gamle Aker Kirkegård III 1151–1800.
Gravsteder paa Gamle Akers Kirkegård 501–1150.
Gravsteder paa Gl. Akers Kirkegaard I.
Gravsteder paa Vor Frelers Gravlund 1a 1–540.
Gravsteder paa Vor Frelers Gravlund 1b 541–1050.
Gravsteder paa Vor Frelers Gravlund 1051–1793.
Gravsteder paa Vor Frelers Gravlund 2601–3390.
Gravsteder paa Vor Frelers Gravlund 3391–4192.
Gravsteder paa Vor Frelers Gravlund 4193–4883.
Gravsteder paa Vor Frelers Gravlund 4884–5587.
Gravsteder paa Vor Frelers Gravlund 5588–6827.
Gravsteder paa Vor Frelers Gravlund 6822–7009.
Gravsteder på Vor Frelers gravlund 7701–.
Gravsteder Paa Vor Frelers Gravlund X 7010–.
Kjente menn begravet på Gamle Akers gravlund.
Kjente menn begravet på Krist kirkegård.
Kjente menn begravet på Vår Frelers gravlund.
Personregister for Gamle Aker kirkegård 1985–.
Personregister for Gamle Akers kirkegaard 1859–1984.
Personregister for Vor Frelers Gravlund 1809–1924.
Personregister for Vor Frelers Gravlund 1925–1973.
Personregister for Vår Frelers Gravlund 1974–.
Paa Vor Frelers Gravlund er begravet følgende Eidsvoldsmænd.
Reglement for Vor Frelers Gravlund eller Kirkegaard, approberet ved høieste
Resolution af 17de Juni 1825.
Vår Frelers Gravlund – A-legater.
Vår Frelers Gravlund – vern av gravmonumenter.

Personer

Hougen, Pål
Høiden, Bernhard
Ingadottir, Snæfridur
Melvold, Erik
Næss, Karine
Tharaldsen, Jan

Dette er en historisk veiviser til de tre gamle kirkegårdene i Oslo sentrum: Vår Frelzers gravlund, Gamle Aker kirkegård og Krist kirkegård.

På de tre kirkegårdene er det gravlagt en unik samling av kjente mennesker. Her finner vi gravene til Ibsen, Bjørnson, Wergeland og Munch, foruten eidsvollsmenn, statsministere, krigshelter og vitenskapsfolk.

Vi har valgt ut 200 av de mest interessante gravstedene. Boken viser vei, og inneholder korte biografier om personene som er gravlagt der.

God tur!